

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΤΕΥΧΟΣ 21ο ΙΟΥΝΙΟΣ/ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υποναύαρχος Παναγιώτης Λίτσας ΠΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Διευθυντής Σπουδών
Τέχος (Ι) Αθανάσιος Μακαντάσης
Απχος Ευτύχιος Νικολιάδης ΠΝ
Σμχος (Ι) Παναγιώτης Μαλούδης
Αντχος Ιωάννης Χάψος ΠΝ
ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν
Επχίας (ΠΖ) Ευσταθίου Ελένη
ΜΥ Θεοδώρα Χατζηδάκη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ-ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

Αλχίας (ΠΖ) Χριστίνα Αντωνιάδου
ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Τμήμα Μελετών Ερευνών ΑΔΙΣΠΟ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Τχης (ΑΣ) Ανδρέας Καλογερόπουλος
Ανχης (ΠΖ) Κίμων Κωστής
Ασμχος (Ι) Πασχάλης Ζηλίδης
Αντχος Ιωάννης Χάψος ΠΝ
Έδρα Ασφάλειας Στρατηγικής
Έδρα Επιχειρησιακής Σχεδίασης
Έδρα Διακλαδικού Αμυντικού Προσανατολισμού
Έδρα Διακλαδικών Επιχειρήσεων-Ασκήσεων

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: grammateia@adispo.auth.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Το Περιοδικό "Διακλαδική Επιθεώρηση"
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
στον ιστοχώρο του ΓΕΕΘΑ
www.geetha.mil.gr
(επιλογή: οργάνωση/..ΑΔΙΣΠΟ)

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:
- Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.
 - Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.
 - Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.
- Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.
- Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.
- Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.
- Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.
- Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.
- Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.
- Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

πρόλογος

του Υποναυάρχου Π. ΛΙΤΣΑ ΠΝ

e
d
i
t
o
r
i
a
l

Με την αποφοίτηση της 8ης Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ (Ιούλιος '11) και την έναρξη της 9ης, συνεχίζεται το εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό έργο της σχολής. Εκατόν ενενήντα περίπου ανώτεροι Αξιωματικοί όλων των Κλάδων, ανάμεσά τους και σπουδαστές από την Κύπρο, την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τις ΗΠΑ, παρουσιάστηκαν το Σεπτέμβριο στη Σχολή για την έναρξη του νέου εκπαιδευτικού κύκλου σπουδών του Ακαδημαϊκού έτους 2011-12.

Ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων περιλαμβάνεται στη χρονική περίοδο που καλύπτει το παρόν τεύχος της "Διακλαδικής Επιθεώρησης". Διακεκριμένοι ομιλητές και αξιωματούχοι από την Ελλάδα και το Εξωτερικό, επισκέφτηκαν την ΑΔΙΣΠΟ στο πλαίσιο της συνεχούς προσπάθειας για παροχή στους σπουδαστές επικαιροποιημένης, διεθνούς και σφαιρικής ενημέρωσης και επιμόρφωσης, τόσο σε ακαδημαϊκά όσο και σε επιχειρησιακά αντικείμενα, που βελτίωσαν το γνωστικό επίπεδο και την ικανότητά τους στην επιχειρησιακή σχεδίαση.

Ιδιαίτερη θέση και βαρύτητα αποδίδεται στην ενεργό και διακεκριμένη συμμετοχή της ΑΔΙΣΠΟ στο Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων "ATHENA 11" που διοργανώθηκε στο συνεδριακό κέντρο "Ι. Βελλίδης" στη Θεσσαλονίκη, από το Κέντρο Χειρισμού Κρίσεων (ΚΕΧΕΙΚ) του ΓΕΕΘΑ και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας από 01 έως 04 Ιουνίου 2011. Η πολυδιάστατη παρουσία της ΑΔΙΣΠΟ σε ένα ακόμα συνέδριο διεθνούς εμβέλειας και συμμετοχής, συνέβαλλε τόσο στην παροχή εμπειριών στο επιτελείο και τους σπουδαστές από ένα πολυεθνικό περιβάλλον σε ακαδημαϊκό, στρατηγικό και επιχειρησιακό πλαίσιο, όσο και στην προβολή του υψηλού επιπέδου των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων. Παράλληλα, η ΑΔΙΣΠΟ διατηρώντας τον εξωστρεφή χαρακτήρα της, τόνισε για μια φορά ακόμα την ανάγκη και επιθυμία για παρουσία στα εκπαιδευτικά δρώμενα της πόλης της Θεσσαλονίκης, της σπουδαιότητας της συνεχούς αλληλεπίδρασης με την ακαδημαϊκή κοινότητα και προβολή του διευρυμένου γνωστικού υπόβαθρου του σύγχρονου Αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων ως ένα αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας.

Μέσα σε ανάλογο πλαίσιο, η Σχολή θα συνεχίσει να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για συνεχή βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, σε συνάρτηση με το διατιθέμενο χρόνο και μέσα, για την εκπλήρωση της αποστολής της.

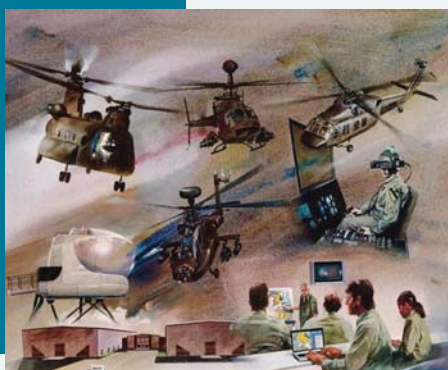

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

1

Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων "ΑΘΗΝΑ '11"

Πώς οι Συμπράξεις του Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα
Δύνανται να Βελτιώσουν την Εκπαίδευση στις ΕΔ; Η
Διεθνής Πραγματικότητα
του Ταγματάρχη (ΑΣ) Ανδρέα Καλογερόπουλου

4

Η Ελληνική Διασπορά, η Ναυτιλία, ο Τουρισμός και η
Πολιτισμική Κληρονομιά μας, ως Συντελεστές Ισχύος
της Ελλάδας
του Αντισυνταγματάρχη ΠΖ Κωστή Κίμων

20

Κριτική Θεώρηση της Αμερικανικής Γεωπολιτικής και
Στρατηγικής Πριν και Κατά τον Πόλεμο του Βιετνάμ
του Αντισμήναρχου (Ι) Πασχάλη Ζηλίδη

37

The Climate Change - Human Security Nexus
by Commander Ioannis Chapsos H.N.

55

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

65

Αποφοίτηση 8ης ΕΣ

77

Ο ΑΓΓΕΕΘΑ Πτέραρχος (Ι)
Ιωάννης Γιάγκος στο Διεθνές
Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων
“ATHENA '11”

62

Ο ΑΓΓΕΣ Αντιστράτηγος
Φραγκούλης Φράγκος στο
Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού
Κρίσεων “ATHENA '11”

63

Διάλεξη
Αρχηγού Στόλου
Αντχου Παναγιώτη
Ευσταθίου

66

Διάλεξη
Δκτῆ Γ'ΣΣ/NDC-GR
Αντχου Μιχαήλ
Κωσταράκου

67

Διάλεξη Δκτῆ Β'ΣΣ
Αντχου Θεόκλητου
Ρουσάκη

68

Διάλεξη Υδκτῆ Δ'ΣΣ
Υππγυ Γεωργίου
Σπυρόπουλου

69

Διάλεξη Δκτῆ ΑΣΔΕΝ
Αντχου Ιωάννου Ζάρα

70

Εθιμοτυπική Επίσκεψη
Στρατιωτικού
Ακόλουθου ΗΠΑ Σχη
David Chapman

71

Επίσκεψη και διάλεξη
Πρέσβη Ινδίας
Tsewang Topden

72

Διάλεξη κ. Νικολάου
Μέρτζου

73

Διάλεξη κ. Ζαχαρία
Σκούρα

74

Επίσκεψη ΑΔΙΣΠΟ στο
Πολεμικό Μουσείο

75

Έναρξη 9ης ΕΣ

79

Αγιασμός 9ης ΕΣ

80

Πώς οι Συμπράξεις του Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα Δύνανται να Βελτιώσουν την Εκπαίδευση στις ΕΔ; Η Διεθνής Πραγματικότητα

του Ταγματάρχη (ΑΣ) Ανδρέα Καλογερόπουλου

Η Ελλάδα ενεργοποιήθηκε στον τομέα των Συμπράξεων Δημοσίου - Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) μόλις το 2005 και αυτό προφανώς λόγω των ερεθισμάτων ή και προτροπών της ΕΕ για συμμετοχή του κράτους σε επενδύσεις με ιδιωτικά κεφάλαια και σκοπό την ανάπτυξη της χώρας και την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των ελλήνων πολιτών. Παρόλα αυτά, μέχρι σήμερα, οι ενέργειες του ελληνικών κυβερνήσεων προς την κατεύθυνση υλοποίησης τέτοιων συμβάσεων είναι σχεδόν αναιμικές και για όσες έχουν καταφέρει και ολοκληρωθεί, απαιτήθηκε να δώσουν σημαντικές μάχες με την γραφειοκρατία, την ελληνική κουλτούρα, τις λειτουργικές αγκυλώσεις του κράτους, ακόμα και με τη δυσπιστία των ελλήνων ιδιωτών επενδυτών.

Ο τομέας της Εθνικής Άμυνας είναι ένα πεδίο, όπου μπορούν να υλοποιηθούν ΣΔΙΤ, κι αυτό γιατί, λόγω των διαφόρων εξοπλιστικών προγραμμάτων που υλοποιούνται και στους 3 Κλάδους των ΕΔ, είναι δυνατό, το δημόσιο να έρθει άμεσα και ευκολότερα σε επαφή με τις κατασκευάστριες εταιρείες των οπλικών συστημάτων και να επιδιώξει τη συνεργασία σε διάφορους τομείς [π.χ, στον τομέα της συμπαραγωγής ή της αναβάθμισης οπλικών συστημάτων, της κατασκευής υποδομών (κτιρίων, αποθηκών, στρατοπέδων, κλπ), της εκπαίδευσης (με την κατασκευή κέντρων εξομοίωσης, την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος με εφαρμογή νέων μεθόδων εκπαίδευσης του προσωπικού), της παροχής υγειονομικής περίθαλψης κ.ά].

Οι ΣΔΙΤ είναι συμβάσεις - κατά κανόνα μακροχρόνιες - που συνάπτονται μεταξύ ενός δημοσίου φορέα και ενός ιδιωτικού, με σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών. Για τον όρο ΣΔΙΤ δεν υπάρχει ορισμός σε κοινοτικό επίπεδο. Σύμφωνα με το "Πράσινο Βιβλίο", ο όρος αναφέρεται γενικά σε μορφές συνεργασίας των δημοσίων αρχών με τον κόσμο των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της χρηματοδότησης, της κατασκευής, της ανακαίνισης, της διαχείρισης ή της συντήρησης μια υποδομής ή στην παροχή μιας υπηρεσίας. Σε μια ΣΔΙΤ ο ιδιωτικός φορέας αναλαμβάνει το σύνολο ή μέρος του κόστους υλοποίησης του έργου και ένα σημαντικό μέρος των κινδύνων που σχετίζονται με την κατασκευή και λειτουργία του. Ο δημόσιος τομέας από την πλευρά του, επικεντρώνεται στον καθορισμό των σχεδιαστικών, τεχνικών και λειτουργικών απαιτήσεων του έργου και αποπληρώνει τους ιδιώτες, είτε με τμηματικές καταβολές από την πλευρά του Δημοσίου συνδεδεμένες με τη διαθεσιμότητα

1. Το "Πράσινο Βιβλίο" αναφέρεται στις ΣΔΙΤ και το Κοινοτικό Δίκαιο των Δημοσίων Συμβάσεων και των Συμβάσεων παραχώρησης και υποβλήθηκε στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την 30 Απρ 2004. Σκοπός του ήταν να παρουσιάσει την έκταση εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων κατά το στάδιο επιλογής του εταίρου του ιδιωτικού τομέα και κατά το στάδιο που ακολουθεί την επιλογή αυτή, ώστε να διαπιστωθούν τυχόν αβεβαιότητες και να αναλυθεί, εάν το κοινοτικό πλαίσιο είναι το κατάλληλο για τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΣΔΙΤ.

του έργου και την τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας του, είτε με απευθείας καταβολές από τους τελικούς χρήστες.

Τα βασικά πλεονεκτήματα της εφαρμογής των ΣΔΙΤ είναι τα παρακάτω:

- α. Η δυνατότητα χρηματοδότησης πρόσθετων έργων και υπηρεσιών
- β. Η μεταβίβαση κινδύνων στους ιδιωτικούς φορείς
- γ. Η βελτίωση του επενδυτικού κλίματος

Η πολυπλοκότητα των ΣΔΙΤ και ο μεγάλος αριθμός φορέων που εμπλέκονται σ' αυτές, έχει οδηγήσει πολλές χώρες στη θέσπιση ειδικών νόμων για τη ρύθμιση της εφαρμογής τους. Στην Ελλάδα, το νομικό πλαίσιο των ΣΔΙΤ προσδιορίζεται με το Νόμο 3389/2005. Συνοπτικά, ο νόμος αυτός κωδικοποιεί τις σχετικές έννοιες με τις ΣΔΙΤ, προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής τους, προβλέπει τη δημιουργία δύο αρμόδιων διοικητικών οργάνων (της **Διυπουργικής Επιτροπής ΣΔΙΤ και της Ειδικής Γραμματείας ΣΔΙΤ**) για τη χάραξη πολιτικής και την καλύτερη διαχείριση των έργων, προσδιορίζει τις διαδικασίες ανάθεσης, τα συμβατικά και νομικά θέματα και, τέλος, προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις σχετικές με αδειοδοτήσεις, φορολογικά θέματα κλπ.

Με το Ν.3389/2005 δημιουργούνται σε κεντρικό επίπεδο δύο **θεσμικά** διοικητικά όργανα με σκοπό την υποστήριξη του Δημοσίου Τομέα για την καλύτερη προετοιμασία και διαχείριση των έργων ΣΔΙΤ και είναι τα εξής:

- α. Η Διυπουργική Επιτροπή Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΔΕΣΔΙΤ).
- β. Η Ειδική Γραμματεία Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΕΓΣΔΙΤ).

Η φιλοσοφία των ΣΔΙΤ είναι απλή. Αυτές αποτελούν συμβατικές σχέσεις μακράς διάρκειας (που μπορεί να εκτείνεται σε διάρκεια 20 ή και περισσότερων ετών), οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός δημοσίου και ενός ιδιωτικού φορέα για την εκτέλεση έργων και / ή την παροχή υπηρεσιών. Με βάση τη σύμβαση που συνάπτεται, ο ιδιωτικός φορέας υποχρεούται να χρηματοδοτήσει την επένδυση, ενώ αναλαμβάνει και σημαντική ευθύνη για το σχεδιασμό του έργου. Η Ανατεθείσα Αρχή καθορίζει τις απαιτήσεις της με βάση λειτουργικές προδιαγραφές και εγκρίνει τον αναλυτικό σχεδιασμό του έργου. Ο ιδιωτικός φορέας αμείβεται κατά τη διάρκεια της φάσης της λειτουργίας του έργου, χρεώνοντας σε ετήσια βάση είτε την Ανατεθείσα Αρχή, είτε απευθείας τους χρήστες, είτε σε ορισμένες περιπτώσεις, και τους δύο.

Ουσιαστικά, μέσα από τις ΣΔΙΤ, ο ρόλος του δημοσίου τομέα αλλάζει και συγκεκριμένα, εξειδικεύεται στην παρακολούθηση και τον έλεγχο της σωστής τήρησης των προδιαγραφών απόδοσης, που θέτει στον ιδιώτη της σύμβασης ΣΔΙΤ. Η λογική που διατρέχει τις ΣΔΙΤ είναι η παροχή βελτιωμένων ποιοτικά και αποδοτικότερων οικονομικά υπηρεσιών στο κοινό, με τη συνδυασμένη αξιοποίηση των πόρων και των δεξιοτήτων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

Για να αποδώσει οποιαδήποτε συνεργασία του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα, θα πρέπει η σχέση να αποβαίνει προς όφελος και των δύο. Βασική αρχή είναι ότι, οι ΣΔΙΤ μπορούν να βελτιώσουν την **οικονομική αποδοτικότητα (value for money)** των πόρων του δημοσίου τομέα κατά την παροχή υπηρεσιών με:

- α. Την καλύτερη κατανομή των κινδύνων,
- β. Ισχυρότερα κίνητρα δράσης,
- γ. Τη σαφή οριοθέτηση των αναγκών του δημοσίου,
- δ. Την εξασφάλιση ότι τα έργα εξυπηρετούν πλήρως το σκοπό τους και αυστηρώς μόνον αυτόν,
- ε. Τη σαφέστερη εστίαση στις διαφορετικές ευθύνες του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, που θα αντικατοπτρίζει με ακρίβεια την καλύτερη και αποδοτικότερη κατανομή αρμοδιοτήτων και κινδύνων μεταξύ τους,

στ. Τη διατήρηση του εμπορικού κινήτρου του ιδιωτικού τομέα για αποτελεσματικότητα σ' όλη τη διάρκεια του σχεδιασμού, της κατασκευής, της συντήρησης και της λειτουργίας του έργου.

ζ. Την αποτελεσματική χρήση των υποδομών, με τη δυνατότητα εμπορικής εκμετάλλευσής τους από τον Ιδιωτικό φορέα,

η. Την επίτευξη οικονομιών κλίμακας με την ομαδοποίηση ομοειδών έργων σύμπραξης, όταν διαμοιράζεται η χρήση στοιχείων παγίου κεφαλαίου,

θ. Το σχεδιασμό του έργου με τρόπο που να διατηρείται η αξία του μέχρι το τέλος της σύμβασης, καθώς και η δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης του μετά την εκπνοή του συμβολαίου,

ι. Την προοπτική περισσότερων και καλύτερης ποιότητας έργων,

ια. Τη δυνατότητα, μέσω κοινοπραξιών διαφόρων μορφών, προώθησης έργων που δεν θα μπορούσε να αναλάβει οικονομικά ο δημόσιος τομέας μόνος του,

ιβ. Την ταχύτερη έναρξη της λειτουργίας των έργων που γίνονται μέσω ΣΔΙΤ, καθώς η ροή πληρωμών ξεκινά με την έναρξη της λειτουργίας, σε αντίθεση με το συμβατικό τρόπο πληρωμής.

Η κύρια ωφέλεια βάσει της οποίας εκτιμάται η προσφορά των ΣΔΙΤ είναι η καλύτερη οικονομική αποδοτικότητα του έργου σ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Η δυνατότητα υλοποίησης συμπράξεων σ' ένα ευρύ φάσμα επενδυτικών σχεδίων, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, αυξάνει τη διαφορετικότητα των επιμέρους κινδύνων που πρέπει να προβλεφθούν κατά την κατάρτιση των συμβατικών υποχρεώσεων μιας Σύμπραξης, ώστε να κατανεμηθούν με σαφήνεια και διαφάνεια στους επιμέρους συμβαλλόμενους. Οι κυριότερες κατηγορίες κινδύνων είναι: ο κατασκευαστικός κίνδυνος, ο κίνδυνος διαθεσιμότητας, ο κίνδυνος ζήτησης και ο πιστωτικός κίνδυνος, που φέρουν οι δανειστριες τράπεζες.

Τα έργα ΣΔΙΤ βασίζονται στις αρχές της χρηματοδό-

τησης **τύπου Non-Recourse**. Η ουσία της χρηματοδότησης αυτής είναι ότι το ανειλημμένο για τη χρηματοδότηση ενός έργου χρέος, καλύπτεται και αποπληρώνεται από την ταμειακή ροή του έργου, χωρίς να βασίζεται η αποπληρωμή στην πιστοληπτική αξία των μεμονωμένων επενδυτών του έργου. Δεδομένου ότι, οι τράπεζες ενδιαφέρονται για την αποπληρωμή των δανείων, προστατεύουν τα δικαιώματά τους μέσω απευθείας συμφωνίας για την απομάκρυνση ή αντικατάσταση των μερών που οδηγούν ή δύναται να οδηγήσουν στη μείωση των καταβαλλόμενων πληρωμών.

Εκτός από τις ειδικές διατάξεις που διέπουν το καθεστώς της ανάθεσης των Συμπράξεων Σύμβασης κρίθηκε σκόπιμο να διευκρινισθεί στον Νόμο ότι, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι ακόλουθες γενικές αρχές της Ευρωπαϊκής και Εθνικής νομοθεσίας, δηλαδή: η αρχή της ίσης μεταχείρισης, η αρχή της διαφάνειας, η αρχή της αναλογικότητας, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η αρχή της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, η αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, η αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού και η αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Από τις παραπάνω αρχές, εκείνες της προστασίας των δικαιωμάτων και του ελεύθερου ανταγωνισμού, αποτελούν συγκερασμό αρχών της ευρωπαϊκής, αλλά και της εσωτερικής νομοθεσίας, ενώ η τελευταία απηχεί τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Η ανάθεση των έργων ΣΔΙΤ γίνεται από το δημόσιο φορέα που ενεργεί ως Αναθέτουσα Αρχή με κριτήριο είτε την πλέον συμφέρουσα οικονομική άποψη - προσφορά, είτε τη χαμηλότερη τιμή.

Ο θεσμός των ΣΔΙΤ στην Ελλάδα ουσιαστικά βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο σε σχέση πάντα με τα κράτη - μέλη της ΕΕ και ιδιαίτερα σε σχέση με τους ισχυρούς της Ευρωζώνης, καθόσον οι τομείς στους οποίους έχουν αυτά υλοποιηθεί είναι πολύ λίγοι και τα ποσά θεωρούνται εξαιρετικά χαμηλά. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην εφαρμογή των ΣΔΙΤ στο χώρο των υποδομών (με την κατασκευή - συντήρηση - εκμετάλλευση οδικών αξόνων, την επέκταση των λιμένων, κλπ), της υγείας (με την κατασκευή νοσοκομείων, πολυιατρίων, διαγνωστικών κέντρων, κλπ), της εκπαίδευσης (με την κατασκευή σχολείων, βρεφονηπιακών σταθμών, σχολείων για άτομα με ειδικές ανάγκες, κλπ), των μεταφορών (κυρίως με την κατασκευή αεροδρομίων, αλλά και με τη συντήρηση ορισμένων εξ αυτών, που βρίσκονται στα νησιά του Κεντρικού και Ανατολικού Αιγαίου), καθώς επίσης και στον τομέα της Εθνικής Άμυνας.

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) από το 2005 με το Ν. 3389/2005, προχώρησε στη σύσταση αρμόδιας Διεύθυνσης με την ονομασία "**Διεύθυνση Διαχείρισης Ευρωπαϊκών και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΔΙΔΕΑΠ)**", η οποία συντονίζει τις ενέργειες που αφορούν στην κατάρτιση και υποβολή των προτάσεων για την παρακολούθηση, έλεγχο και εν γένει τη διαχείριση όλων των προγραμμάτων που

υλοποιεί το ΥΠΕΘΑ με εξωτερική χρηματοδότηση. Η ΔΙΔΕΑΠ καθίσταται ο τελικός δικαιούχος για λογαριασμό υπηρεσιών και φορέων του ΥΠΕΘΑ, που δεν καλύπτουν απαιτούμενες προδιαγραφές πιστοποίησης τελικού δικαιούχου.

Το ΥΠΕΘΑ έχει υποβάλλει 5 προτάσεις για την υλοποίηση ΣΔΙΤ μέσω του Ν.3389/2005 και οι οποίες έχουν ήδη εγκριθεί από την αρμόδια επιτροπή (ΔΕΣΔΙΤ) και που είναι:

- α. Η υλοποίηση νέων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων του Κέντρου Λουτροθεραπείας Αναπήρων Πολέμου (ΚΛΑΠ) Μεθάνων,
- β. Η τεχνική διαχείριση της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (ΣΣΕ),
- γ. Η εγκατάσταση συστημάτων ασφαλείας σε 23 θέσεις Αποθήκευσης Πυρομαχικών,
- δ. Η υλοποίηση Οικημάτων Στέγασης, Βρεφονηπιακών Σταθμών και Πολυχώρων Άθλησης σε Μονάδες του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας και
- ε. Η δημιουργία πρότυπου Κέντρου Εξομοιωτών Πτήσεως των Ελικοπτέρων (Ε/Π).

Από τα προαναφερθέντα, γίνεται φανερό πως, μόνο μία πρόταση του ΥΠΕΘΑ για υλοποίηση ΣΔΙΤ αφορά στην εκπαίδευση των στελεχών των ΕΔ. Οι υπόλοιπες προτάσεις έχουν

να κάνουν με θέματα κυρίως υποδομών. Επομένως, η πρόταση για υλοποίηση ΣΔΙΤ με σκοπό τη δημιουργία πρότυπου Κέντρου Εξομοιωτών Πτήσεως έχει άμεσο αντίκτυπο στην εκπαίδευση του προσωπικού των ΕΔ και ιδιαίτερα στους χειριστές των Ε/Π. Με βάση αυτή την επίσημη πρόταση του ΥΠΕΘΑ, που εγκρίθηκε από την ΔΕΣΔΙΤ την 30 Ιαν 2008, θα αναλύσουμε στην παρούσα ενότητα το πλαίσιο κόστους - αποτελεσματικότητας στην εκπαίδευση των στελεχών των ΕΔ.

Προϋποθέσεις υλοποίησης - Αποτελέσματα εφαρμογής της πρότασης για ΣΔΙΤ στην εκπαίδευση

Η δημιουργία πρότυπου κέντρου εξομοιωτών πτήσεως μέσω ΣΔΙΤ είναι η πρώτη σύμπραξη που ουσιαστικά υλοποιεί το ΥΠΕΘΑ με αντικείμενο την εκπαίδευση των στελεχών και συγκεκριμένα των χειριστών Ε/Π. Αντικείμενο αυτής της σύμπραξης είναι η μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, συντήρηση και τεχνική διαχείριση των κτιριακών υποδομών του πρότυπου Κέντρου Εξομοιωτών Πτήσεων, και η παροχή υπηρεσιών εκπαιδεύσεως πιλότων μέσω εξομοιωτών για διάστημα 22 ετών από τη θέση σε ισχύ της σύμβασης σύμπραξης. Αυτή η ΣΔΙΤ αρχικώς εγκρίθηκε για τους χειριστές της Αεροπορίας Στρατού (ΑΣ) με εκτιμώμενο κόστος περί τα 65 εκατ. ευρώ, πλέον του ΦΠΑ. Όμως, η σύμβαση αυτή με την απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής ΣΔΙΤ (ΔΕΣΔΙΤ) της 01 Σεπ 2009, τροποποιήθηκε και αφορά πλέον και την προσθήκη εξομοιωτών πτήσεως για τους χειριστές Ε/Π του Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ) και της Πολεμικής Αεροπορίας (ΠΑ). Οι απαιτήσεις για την ΣΔΙΤ ήταν οι ίδιες, εκτός από το κόστος που πλέον ανήλθε στο ποσό των 130 εκατ. ευρώ, πλέον του ΦΠΑ.

Υπάρχουν 3 βασικά επιχειρήματα, τα οποία καθιστούν επιβεβλημένη τη χρήση των εξομοιωτών πτήσεως για την εκπαίδευση του ιπτάμενου προσωπικού αντί της χρησιμοποίησης γι' αυτήν του πραγματικού αεροσκάφους.

- α. Η βασική διαφορά ανάμεσα σε έναν εξομοιωτή και την πραγματική κατάσταση είναι ότι, ο εξομοιωτής παρέχει στους χρήστες του μεγαλύτερο έλεγχο των συνθηκών εκπαίδευσης.

β. Οι επικίνδυνες καταστάσεις κάθε πτητικής αποστολής ή εκπαιδευτικής πτήσης αναπαρίστανται με ασφάλεια.

γ. Το τρίτο και πλέον προφανές πλεονέκτημα των εξομοιωτών είναι, το χαμηλό λειτουργικό κόστος, σε συνάρτηση με το κόστος μιας πτήσεως με πραγματικό αεροσκάφος.

Οικονομικό όφελος από τη χρήση εξομοιωτών

α. Οικονομικό όφελος από τη χρήση των εξομοιωτών υφίσταται υπό την προϋπόθεση ότι, η εκπαίδευση στον εξομοιωτή θα "αντικαταστήσει" την αντίστοιχη στο Ε/Π. Την εκπαίδευση που διεξάγουμε στον εξομοιωτή δεν την επαναλαμβάνουμε στο πραγματικό Ε/Π, δηλαδή "ότι πετάμε στον εξομοιωτή δεν το πετάμε στο πραγματικό Ε/Π". Αυτή είναι η βασική αρχή λειτουργίας των εξομοιωτών.

β. Η "αντικατάσταση" των ωρών πτήσεως Ε/Π από ώρες πτήσεως σε εξομοιωτή, όπως γίνεται σε άλλους σύγχρονους στρατούς, θα επιφέρει μείωση του κόστους της ώρας πτήσεως εκπαίδευσής του θα κυμαίνεται από 70 έως 80%, χωρίς μάλιστα να συμπεριλαμβάνεται σ' αυτό, το κόστος από τη χρήση πυρομαχικών. Με τη λογική κίνηση της "αντικατάστασης" των πραγματικών ωρών, αντιλαμβανόμαστε γιατί οι σύγχρονοι στρατοί θεωρούν ότι, **η χρήση των εξομοιωτών είναι μία επένδυση χωρίς κόστος**. Δηλαδή, όσα χρήματα επενδύουν για την απόκτηση ή τη μίσθωση εξομοιωτών τα κερδίζουν από τη μείωση του κόστους της εκπαίδευσης.

Άλλα οφέλη από τη χρήση εξομοιωτών

- α. Διαθεσιμότητα πτητικών μέσων
- β. Διαθεσιμότητα προσωπικού
- γ. Ψυχολογία των Χειριστών
- δ. Ασφάλεια των Πτήσεων
- ε. Τυποποίηση - Αξιολόγηση

Συστηματική αντιμετώπιση των απαιτήσεων της εκπαίδευσης

α. Οι ανάγκες και των 3 Κλάδων είναι μεγάλες σε εύρος θεμάτων και σε βάθος χρόνου. Επίσης, αφορούν σε χειριστές διαφορετικών τύπων Ε/Π με μεγάλες διαφορές ικανοτήτων και εμπειρίας. Είναι πραγματικά πολύ δύσκολο να διαχειριστεί κανείς όλο το φάσμα της εκπαίδευσης με επιτυχία, έχοντας ως σκοπό του τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας σ' όλα τα στάδια της εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, η προσπάθεια να πετύχουμε το μέγιστο της εκπαίδευσης ενός χειριστή στο αρχικό στάδιο (ab initio), θα καθυστερήσει την εισαγωγή του χειριστή στο επόμενο στάδιο της εκπαίδευσης, δηλαδή την εκπαίδευση σε άλλο τύπου Ε/Π από αυτό του αρχικού σταδίου. Κι αυτό ακριβώς είναι το πρόβλημα. Σκοπός λοιπόν της

εκπαίδευσης πρέπει να είναι **η επίτευξη συγκεκριμένων κριτηρίων σε κάθε στάδιο εκπαίδευσης και η ομαλή μετάβαση στα επόμενα, με τελικό σκοπό ο κάθε χειριστής να καταστεί ικανός για μάχη, όσο το δυνατό ταχύτερα και με το μικρότερο κόστος.** Όταν καταστεί ικανός για μάχη, σκοπός μας πρέπει να είναι να διατηρήσουμε και να αναπτύξουμε αυτή την ικανότητα.

β. Η σύγχρονη πρακτική απαιτεί μια **ολιστική και συστηματική θεώρηση** της εκπαίδευσης. Η Συστηματική Προσέγγιση της Εκπαίδευσης (System Approach to Training - SAT) και το Σύστημα Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων (Instructional System Development - ISD) αποτελούν τις βασικότερες μεθόδους σχεδίασης της εκπαίδευσης. Οι παραπάνω μέθοδοι, έχουν ως σκοπό την **επίτευξη του ΑΝΣΚ της εκπαίδευσης, με τον αποδοτικότερο τρόπο, δηλαδή τον πιο οικονομικό.** Για να καταστεί εφικτό πρέπει, **να σχεδιάζουμε το εκπαιδευτικό σύστημά μας και να επιλέγουμε τα εκπαιδευτικά μέσα** με τα οποία, θα πετυχαίνουμε τον αντικειμενικό μας σκοπό. Ως εκπαιδευτικά μέσα δεν υπολογίζονται μόνο οι πίνακες, οι αίθουσες και οι εξομοιωτές, αλλά και τα μέσα με τα οποία διεξάγεται το κάθε στάδιο της εκπαίδευσης (στην συγκεκριμένη περίπτωση των εξομοιωτών είναι τα Ε/Π).

γ. Την περίοδο αυτή που αρχίζει να υλοποιείται η νέα δομή διοικήσεως δυνάμεων των ελληνικών ΕΔ και στην οποία περιλαμβάνονται και αλλαγές στα θέματα εκπαίδευσης, είναι η ιδανική χρονική στιγμή, και συνάμα επιβεβλημένη, για τη σχεδίαση της εκπαίδευσης των στελεχών των ΕΔ ακόμα και από μηδενική βάση. Δεν αρκεί μία αναθεώρηση των αναλυτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης των 3 Κλάδων. Αυτό θα πρέπει να είναι το τελικό αποτέλεσμα και όχι το μοναδικό ζητούμενο. Επιβάλλεται η επιλογή των εκπαιδευτικών μέσων που θα στηρίξουν την εκπαίδευση, στα νέα μέσα και στις νέες τακτικές που αυτά επιβάλλουν, ώστε να δοθεί η ευκαιρία να τα χρησιμοποιήσουμε σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής των νέων μέσων. Είναι η κατάλληλη περίοδος για **τον καθορισμό σαφούς χρονοδιαγράμματος** για:

- Αγορά εξομοιωτή για όλα τα Ε/Π των 3 Κλάδων των ΕΔ.
- Δημιουργίας του κατάλληλου πλαισίου διαταγών και κανονισμών για ενσωμάτωση της εξομοίωσης στην εκπαίδευση των χειριστών.
- Εκπαίδευση προσωπικού και των 3 Κλάδων στις νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες (μεταπτυχιακό επίπεδο).
- Επιλογή προσωπικού (πχ. από τις παραγωγικές σχολές, ειδικής μονιμότητας, μη ιπτάμενο προσωπικό, τεχνικό προσωπικό εδάφους κλπ) ανά έτος, σ' όλο τον κύκλο ζωής του κάθε μέσου ξεχωριστά.

δ. Όλα τα παραπάνω, αποτελούν μέρος του σχεδιασμού της εκπαίδευσης για τους χειριστές Ε/Π και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, είναι απαραίτητη η "εκλογίκευση του στόλου των Ε/Π των ΕΔ", που αφορά στο υφιστάμενο "εκπαιδευτικό κενό". **Η ολιστική και συστηματική προσέγγιση επιβάλλει τον καθορισμό ενός συγκεκριμένου μοντέλου για τις ΕΔ**, στο οποίο πρέπει να επιθυμούμε να φτάσουμε προκειμένου να επιτύχουμε την αποστολή μας. Δηλαδή, θα πρέπει να δημιουργηθεί το μοντέλο των "ΕΔ του 2025" και πάνω σ' αυτό να

σχεδιάσουμε το υλικό μας, άρα και τις προμήθειές μας, το προσωπικό μας, άρα και το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Συμπεράσματα από την πρόταση εγκατάστασης εξομοιωτή πτήσεων για την εκπαίδευση των χειριστών Ε/Π των ΕΔ.

α. Η εγκατάσταση ενός Εξομοιωτή Πτήσης για τους χειριστές Ε/Π των ΕΔ θα αντιμετώπιζε τα κυριότερα προβλήματα των ΕΔ σχετικά με τους χειριστές Ε/Π, που είναι τα εξής:

- Μειωμένο προσωπικό.
- Διαθεσιμότητα Ε/Π.
- Επιχειρησιακή σχεδίαση.
- Πεδία βολής κυρίως των επιθετικών αλλά και των μεταφορικών Ε/Π.
- Συλλογική εκπαίδευση.
- Υψηλό κόστος εκπαίδευσης.

β. Η αγορά ενός κέντρου εξομοιωτών πτήσεων μπορεί να θεωρηθεί ως επένδυση χωρίς κόστος, καθόσον τα χρήματα που απαιτούνται μπορούν να εξασφαλιστούν από τη μείωση του κόστους των εκπαιδευτικών πτήσεων με πραγματικά Ε/Π.

γ. Δεν υπάρχει τεχνογνωσία πάνω στους εξομοιωτές πτήσεων και στη σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία, η οποία κρίνεται απαραίτητη για την ενσωμάτωση των εξομοιωτών στο εκπαιδευτικό σύστημα των ΕΔ.

δ. Απαιτείται εκλογίκευση του στόλου Ε/Π των 3 Κλάδων των ΕΔ. Ταυτόχρονα, απαιτείται εκ νέου σχεδίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος των ΕΔ.

ε. Απαιτείται εκπαίδευση των στελεχών - χειριστών των ΕΔ σχετικά με τα οφέλη τηςσιμοποίησης εξομοιωτών.

στ. Η χρονομίσθωση ενός κέντρου εξομοιωτών πτήσεων παρουσιάζει περισσότερα πλεονεκτήματα, έναντι της αγοράς και δημιουργίας ενός τέτοιου κέντρου, καθόσον αποδεσμεύει τις ΕΔ από τις υποχρεώσεις επάνδρωσης και συντήρησής του, καθώς και από τα λειτουργικά έξοδά του.

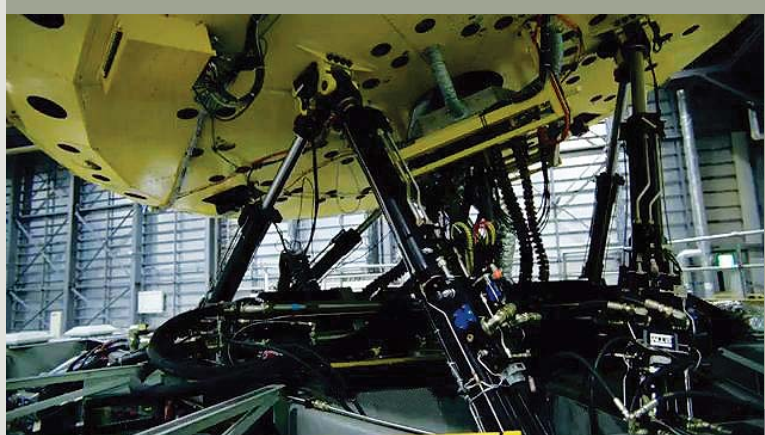
ζ. Σύμφωνα με τη συστηματική και ολιστική αντιμετώπιση των προβλημάτων στην πτητική εκπαίδευση, απαιτείται η εγκατάσταση ενός κέντρου εξομοιωτών, το οποίο θα υποστηρίξει αποτελεσματικά και αποδοτικά την "παραγωγή" χειριστών για έναν εκλογικευμένο στόλο Ε/Π. Αυτό σημαίνει ότι, πέραν της εγκατάστασης του κέντρου, για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων της πτητικής εκπαίδευσης των χειριστών των ΕΔ, απαιτείται:

- Εκλογίκευση του στόλου των Ε/Π.

- Ενσωμάτωση της εξομοίωσης σ' όλα τα στάδια της πτητικής εκπαίδευσης.
- Ανάπτυξη νέου εκπαιδευτικού συστήματος.

η. Η λύση που αναφέρθηκε παραπάνω, παρουσιάζει τη μέγιστη αποτελεσματικότητα και απόδοση. Μειώνει το συνολικό κόστος της εκπαίδευσης και πρέπει να θεωρείται η βέλτιστη οικονομικά λύση.

θ. Η πρόταση εγκατάστασης ενός Κέντρου Εξομοιωτών πτήσεων στην Ελλάδα

για όλους τους τύπους των Ε/Π των ΕΔ, από ιδιωτικό φορέα, σε χώρο που θα υποδείξουν οι ΕΔ και η χρονομίσθωσή του από αυτές, για χρονικό διάστημα που να δικαιολογεί το ύψος της επένδυσης, αποτελεί μία πολύ καλή λύση. Η συνεργασία αυτή μεταξύ του ιδιωτικού φορέα και των ΕΔ, μπορεί να επεκταθεί και σε γείτονες ή μη χώρες που έχουν διαθέσιμα τα πτητικά μέσα που θα εξυπηρετούνται από τον εν λόγω εξομοιωτή. Αυτό θα έχει οικονομικά οφέλη και για τις ΕΔ, αλλά και για τον ιδιωτικό φορέα κατασκευής - εγκατάστασης τέτοιου κέντρου εξομοιωτών.

Περιπτώσεις εφαρμογής Private Finance Initiative (PFI) σε διάφορες χώρες του κόσμου στον τομέα της εκπαίδευσης στελεχών των ΕΔ - Διεθνής πρακτική.

α. Μεγάλη Βρετανία

Η Μ. Βρετανία που αποτελεί έναν από τους πρωτοπόρους στον τομέα των PFI, έχει διαθέσει το ποσό των περίπου 10 δις £ στην Άμυνα μέσω των PFI το χρονικό διάστημα από 1987 - 2008. Μόνο για το 2008 διατέθηκε το ποσό των 3,3 δις £ στην Άμυνα και που αφορά στην κατασκευή υποδομών αλλά και σε θέματα σχετικά με την εκπαίδευση των στελεχών του Βρετανικών ΕΔ, με την υπογραφή 4 συμβολαίων με ιδιωτικές εταιρείες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Μελλοντικό Αεροσκάφος Στρατηγικού Εναέριου Εφοδιασμού (Future Strategic Tanker Aircraft - FSTA), όπου μια ιδιωτική εταιρεία και η Βρετανική Πολεμική Αεροπορία (RAF - Royal Air Force) συνεργάζονται για την υλοποίηση του έργου. Τα υπόλοιπα σχέδια PFI που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία υλοποίησης από το Βρετανικό Υπουργείο Άμυνας και που εγκρίθηκαν το 2008 είναι:

- Το Σύστημα εκπαίδευσης χειριστών Ε/Π και αεροσκαφών του Στρατού. (UK Military Flying Training System)
- Το μελλοντικό εφοδιαστικό σύστημα των Πεζοναυτών. (Future Provision of Marine Services)
- Η συνέχεια του δορυφορικού και επικοινωνιακού προγράμματος Skynet 5, που ξεκίνησε από το 2003.

Για το 2010 το Βρετανικό Υπουργείο Άμυνας υπέγραψε δύο νέα συμβόλαια για PFI το ύψος των οποίων ανέρχεται σε 139 εκατ £ και που αφορά στην κατασκευή ενός αναβαθμισμένου Κέντρου Επικοινωνιών, καθώς και στην συνέχιση υλοποίησης του προγράμματος αναβάθμισης της εκπαίδευσης των στελεχών των ΕΔ, που έχει ήδη ξεκινήσει από το 2003 και θα περατωθεί το 2013.

β. ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ μπορεί να ξεκίνησαν πολύ αργότερα από την Αυστραλία και τη Μ. Βρετανία στην υλοποίηση PFI, όμως έχουν κάνει σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα αρκετά και ουσιαστικά βήματα στον τομέα αυτό. Ειδικά οι ΕΔ της χώρας, που

βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τις κατασκευάστριες εταιρείες οπλικών μέσων, συστημάτων και υλικών, έχουν προχωρήσει στην πραγματοποίηση PFI για αρκετές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις αμερικανικές ΕΔ και στους 4 Κλάδους που αυτές διαθέτουν (Στρατό Ξηράς, Πολεμικό Ναυτικό, Πολεμική Αεροπορία και Πεζοναύτες). Η λίστα με τα PFI είναι μεγάλη, αλλά προκειμένου να υπάρξει ένα μέτρο σύγκρισης με το αντίστοιχο ελληνικό σχέδιο PFI για εξομοιωτή πτήσεων, θα αναφερθούμε στο πως υλοποιήθηκε και τι υποστηρίζει το αντίστοιχο αμερικανικό PFI για εξομοιωτή πτήσεων.

Ο στρατός των ΗΠΑ προχώρησε στην μείωση του κόστους εκπαίδευσης των χειριστών Ε/Π με τη δημιουργία ενός συστήματος εκπαίδευσης, που ονομάστηκε "Το Πτητικό Σχολείο του 21ου Αιώνα". (Flight School XXI - FSXXI). Σύμφωνα μ' αυτό, ο κάθε χειριστής αμέσως μετά την αρχική εκπαίδευση μετεκπαιδεύεται στο μέσο για το οποίο επελέγη (ένα από τα σύγχρονα Ε/Π που διαθέτει ο αμερικανικό στρατός, πχ AH-64D, CH-47D, UH-60 κλπ). Στόχος του FSXXI είναι η "παραγωγή" χειριστών με επίπεδο επιχειρησιακής ικανότητας 2 (εκ των υπαρχόντων 3 επιπέδων), οι οποίοι θεωρούνται επιχειρησιακά έτοιμοι. Με το πέρας της εκπαίδευσής επανδρώνουν Μονάδες στην Ν. Κορέα, το Αφγανιστάν και το Ιράκ.

Η εκπαίδευση των αμερικανών χειριστών Ε/Π διεξάγεται σε πραγματικά Ε/Π και σε διάφορα είδη εξομοιωτών. Το ποσοστό της εξομοιούμενης πτήσης υπερβαίνει το 50%, δηλαδή οι χειριστές που αποφοιτούν και θεωρούνται επιχειρησιακά έτοιμοι, έχουν ιπταθεί περισσότερο σε εξομοιωτές απ' ό,τι στο πραγματικό Ε/Π. Επίσης, σημαντικό θεωρείται και το γεγονός ότι, το FSXXI **δεν ανήκει στον αμερικανικό στρατό, αλλά σε ιδιωτικές εταιρείες, οι οποίες είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση της εκπαίδευσης, τη λειτουργία και τη συντήρηση των συστημάτων**. Ο στρατός πληρώνει ανάλογα με τον αριθμό των ωρών που χρησιμοποιεί τους εξομοιωτές, έχοντας αναλάβει δέσμευση για ένα ελάχιστο αριθμό ωρών. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι, ο αμερικανικός στρατός κάνει ευρεία χρήση της τηλε-εκπαίδευσης και του διαδικτύου.

γ. Ισπανία

Η Ισπανία έχει και αυτή υιοθετήσει τον θεσμό των PFI για την πραγματοποίηση υποδομών και την παροχή υπηρεσιών από ιδιωτικές εταιρείες για κοινωφελή σκοπό. Τέτοια παραδείγματα σχεδίων PFI στην Ισπανία είναι το Πάρκο Valdebebas στην Μαδρίτη, το Δικαστικό Μέγαρο στην Βαρκελώνη, ο Αυτοκινητόδρομος Βορρά - Ανατολής και διάφορα Νοσοκομεία. Στον τομέα της Εθνικής Άμυνας έχει υλοποιήσει έναν μικρό αριθμό από PFI με κυριότερους αυτούς που σχετίζονται με την εκπαίδευση στελεχών σε νέα οπικά μέσα (αεροσκάφη, Ε/Π και τεθωρακισμένα οχήματα).

Για να έχουμε και πάλι ένα μέτρο σύγκρισης με τα ελληνικά δεδομένα και το

αντίστοιχο ελληνικό σχέδιο PFI για εξομοιωτή πτήσεων, θα αναφερθούμε στο πως υλοποιήθηκε και τι υποστηρίζει το αντίστοιχο ισπανικό PFI για εξομοιωτή πτήσεων. Καταρχήν, η Ισπανική Αεροπορία Στρατού (FAMET) προχώρησε στην εκλογίκευση του στόλου των Ε/Π της και στη συνέχεια ενσωμάτωσε σ' ένα Ε/Π όλα τα σύγχρονα συστήματα που απαιτούνται για την εκπαίδευση των χειριστών της, πριν πραγματοποιηθεί η μετεκπαίδευσή τους σε άλλο τύπο Ε/Π.

Η FAMET λοιπόν, έχει δημιουργήσει με την υποστήριξη της Ισπανικής εταιρείας Indra Systems, ένα υπερσύγχρονο κέντρο εξομοιωτών για τα βασικά της Ε/Π και με προοπτικές για την εκπαίδευση των χειριστών σε επόμενο τύπο Ε/Π, που έχει σχεδιασθεί να προμηθευτούν

οι ΕΔ της χώρας. Το Κέντρο αυτό, χρησιμοποιεί ένα εξομοιωτή πλήρως εξοπλισμένο και με πλήρη κίνηση και έναν εξομοιωτή με εκπαιδευτικές συσκευές πτήσεως, τις πιο αναβαθμισμένες τεχνολογικά και σε απόλυτη αρμονία με τις υπάρχουσες συσκευές στα Ε/Π της χώρας. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι ότι, οι 4 "πλατφόρμες" που χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση των χειριστών, μπορούν να "ίπτανται" το ίδιο εικονικό τακτικό περιβάλλον, ώστε να υλοποιείται και συλλογική εκπαίδευση (πρόκειται για την εκπαίδευση σχηματισμού 4 Ε/Π).

Ο ισπανικός στρατός **δεν έχει αγοράσει τους εξομοιωτές πτήσεως, αλλά τους μισθώνει. Η εταιρεία διατηρεί το δικαίωμα να "μισθώνει" τους εξομοιωτές σ'**

άλλους, όταν δεν τους χρησιμοποιεί ο ισπανικός στρατός. Σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει η συμφωνία, να χρησιμοποιείται το εκπαιδευτικό προσωπικό του στρατού και παρέχεται αντίστοιχη έκπτωση στον ισπανικό στρατό. Στο Κέντρο διεξάγεται ακόμη και εκπαίδευση βασισμένη σε Η/Υ, που αφορά όλα τα στάδια εκπαίδευσης χειριστών και μηχανικών των Ε/Π.

Συμπεράσματα - Διδάγματα από τον υπόλοιπο κόσμο

Οι PFI είναι κάτι ευρέως διαδεδομένο και παρά τις αγγλοσαξονικές του ρίζες, βρήκε πεδίο εφαρμογής και σε χώρες με διαφορετική κουλτούρα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι, οι ΣΔΙΤ είναι μια μορφή επένδυσης, όπου εκτός της χρήσης των ιδιωτικών και δημοσίων κεφαλαίων για την υλοποίηση ενός έργου ή μιας υπηρεσίας, γίνεται προσαρμογή των σχεδίων για PFI με βάση την κουλτούρα, την ψυχροσύνη, τις ιδιαιτερότητες ενός έθνους, καθώς επίσης, και με βάση τις ανάγκες που έχει ο τομέας εφαρμογής του. Ειδικότερα, θα λέγαμε ότι, στον τομέα της Εθνικής Άμυνας και εξειδικευμένα στον τομέα της εκπαίδευσης των στελεχών, οι χώρες που έχουν υλοποιήσει PFI, σκέφτηκαν με βάση την αναλογία κόστους/οφέλους που θα επιφέρει το βέλτιστο αποτέλεσμα για τις μονάδες (δηλαδή για το κάθε ένα στέλεχος ξεχωριστά), αλλά και για το σύνολο (για όλες τις ΕΔ της χώρας). Σε κάθε περίπτωση, η χρήση των ΣΔΙΤ στον υπόλοιπο κόσμο είναι περισσότερο διαδεδομένη απ' ότι στην Ελλάδα, αφού εκεί η ιδιωτική πρωτοβουλία και οι επενδύσεις έχουν τον πρώτο λόγο για

την ενεργοποίηση διαδικασιών και θεσμών, προκειμένου να υλοποιηθεί μια σύμπραξη δημοσίου - ιδιωτικού φορέα προς όφελος και των δύο.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

α. Οι αγορές σήμερα την εποχή της παγκοσμιοποίησης επιτρέπουν την μεταφορά επενδυτικών κεφαλαίων από την μία άκρη του κόσμου στην άλλη σε χρόνο ρεκόρ. Αυτό που συνήθως προκαλεί αυτή την μετακίνηση χρημάτων, είναι οι επενδυτικές ευκαιρίες, μ' ένα βαθμό κινδύνου ελεγχόμενο και η ύπαρξη του καταλλήλου θεσμικού και φορολογικού πλαισίου πάνω στο οποίο θα υλοποιηθεί αυτή η επένδυση. Οι ΣΔΙΤ αποτελούν μέρος αυτών των κεφαλαιακών κινήσεων, αναλαμβάνοντας έργα που έχουν μια σταθερά αυξανόμενη απόδοση και όφελος για όλους τους εμπλεκόμενους. Παρόλο που οι περισσότερες συμπράξεις δημοσίου - ιδιωτικού φορέα αφορούν στον τομέα των υποδομών,

τελευταία, γίνεται μια σημαντική επενδυτική προσπάθεια κυρίως στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης αλλά και στις ΗΠΑ, για αύξηση των επενδυτικών κεφαλαίων στον τομέα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

β. Οι ΕΔ γενικά αποτελούν ένα κοινωνικό υποσύνολο με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά την αυξημένη πειθαρχία, την ιεραρχική δομή διοίκησης, την τυποποίηση διαδικασιών και λειτουργιών, αλλά και την καθημερινή ενασχόληση του προσωπικού τους με την εκπαίδευση. Στον τομέα αυτό, όλες οι πρωτοβουλίες διατήρησης ενός ικανοποιητικού επιπέδου επιχειρησιακής ετοιμότητας των στελεχών των Ελληνικών ΕΔ, αλλά και αναβάθμισής τους, έχουν ληφθεί αποκλειστικά και μόνο από το δημόσιο. Δεν υπάρχει μέχρι σήμερα, κάποιο από παράδειγμα εμπλοκής ιδιωτικής πρωτοβουλίας και κεφαλαίων στην εκπαίδευση των στελεχών με τη μορφή των ΣΔΙΤ. Φυσικά και υπάρχουν οι διαφορών ειδών εκπαιδεύσεις των στελεχών στα νέα οπλικά συστήματα από ξένες ιδιωτικές εταιρείες, αλλά αυτό γίνεται αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο των αντισταθμιστικών ωφελημάτων (ΑΩ).

γ. Η Ελλάδα προκειμένου να "εκμεταλλευτεί" αυτά τα ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια, προχώρησε στην ψήφιση του Ν. 3389/2005, με τον οποίο τέθηκαν οι βάσεις για την υλοποίηση ΣΔΙΤ στη χώρα μας. Βέβαια, υπολείπονται πολλά ακόμα βήματα να γίνουν για να φθάσουμε στο επίπεδο των αγγλοσαξονικών χωρών, όπου οι ΣΔΙΤ θεωρούνται μια συνήθης πρακτική και ίσως η πρώτη προς εξέταση μέθοδος υλοποίησης ενός έργου δημοσίου συμφέροντος.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

α. Η σύγχρονη πρακτική αναβάθμισης του επιχειρησιακού επιπέδου των στελεχών των ΕΔ πρέπει να γίνει μέσα από μία ολιστική και συστηματική θεώρηση της εκπαίδευσης. Ως αντικειμενικός σκοπός θα πρέπει να θεωρείται η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου στελεχών με την χρήση των περισσότερο

αποδοτικών και οικονομικών τρόπων. Για να καταστεί όμως αυτό εφικτό, θα πρέπει η ηγεσία των ΕΔ (πολιτική και φυσική) να καθορίσει το επίπεδο που θέλει να φθάσουν τα στελέχη της και στη συνέχεια, να σχεδιάσουν τα ΓΕ το εκπαιδευτικό σύστημά μας με την επιλογή των κατάλληλων μέσων, μεθόδων και προσωπικού.

β. Η υιοθέτηση από τους Δυτικο-Ευρωπαϊκούς στρατούς, αλλά και τον αμερικανικό στρατό της Συστηματικής Προσέγγισης της Εκπαίδευσης (System Approach to Training - SAT) και του Συστήματος Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων (Instructional System Development - ISD) στο εκπαιδευτικό τους σύστημα έχουν βάλει σε άλλο πλαίσιο τη σχεδίαση της εκπαίδευσης των στελεχών τους. Οι Ελληνικές ΕΔ θα πρέπει να προχωρήσουν σε αντίστοιχες ενέργειες, καθόσον μ' αυτές τις μεθόδους, επιτυγχάνονται τα εξής:

1. Τα στελέχη είναι έτοιμα για το πεδίο της μάχης.
2. Η εκπαίδευση γίνεται περισσότερο ρεαλιστική.
3. Συνδυάζονται στην εκπαίδευση όλα τα είδη και τα επίπεδα των επιχειρήσεων.
4. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση των στελεχών στις διακλαδικές, ειδικές και συνδυασμένες επιχειρήσεις.

γ. Η βελτίωση της ποιότητας του προσωπικού των ΕΔ και η ανύψωση του ηθικού του, εξαρτάται από την ύπαρξη ενός σχεδίου και ενός οράματος, που θα έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός μοντέλου των "ΕΔ του 2025". Τα προαναφερθέντα συστήματα εκπαίδευσης συνηγορούν προς αυτήν την κατεύθυνση, αλλά για να υλοποιηθούν, εκτός της καλής διάθεσης και της επιθυμίας για υλοποίηση, απαιτείται και η συνεισφορά κεφαλαίων. Οι ΣΔΙΤ αποτελούν μία πολύ καλή επιλογή προς αυτήν την

κατεύθυνση και είναι αναγκαίο τα ΓΕ να προβούν σε συγκεκριμένες προτάσεις υλοποίησης τέτοιων συμπράξεων. Η διεθνής πρακτική έχει δείξει ότι, δεν έχουμε σε τίποτα να φοβηθούμε και τίποτα να χάσουμε από την υλοποίηση τέτοιου είδους συμβάσεων. Αντιθέτως, όπου αυτές έχουν εφαρμοστεί έχουν συγκριτικά περισσότερα οφέλη από ζημίες και επιπλέον, έχουν ανεβάσει κατακόρυφα το επιχειρησιακό επίπεδο των ΕΔ. Άρα, η αποτελεσματικότητα αυτών των συμπράξεων κρίνεται εκ του αποτελέσματος ως θετική, αρκεί το δημόσιο και εν προκειμένω οι ΕΔ, να ασκήσουν το σωστό έλεγχο ως προς το επίπεδο των παρεχομένων υπηρεσιών και ως προς την υλοποίηση των συμφωνηθέντων με την υπογραφή της σύμβασης.

δ. Είναι σημαντικό, οι ΕΔ να απευθυνθούν σε χώρες που έχουν "δουλέψει" το θέμα των συμπράξεων, προκειμένου να αποκομίσουν τα μέγιστα από την ανταλλαγή ιδεών, γνώσεων και απόψεων επί της υλοποίησης ΣΔΙΤ στον τομέα της εκπαίδευσης. Επίσης, η εκλογίκευση των εξοπλιστικών συστημάτων αποτελεί μία παράμετρο, με την οποία θα πρέπει τα ΓΕ να ασχοληθούν επισταμένα. Η αγορά νέων οπλικών συστημάτων και η εκπαίδευση του προσωπικού σ' αυτά, θα πρέπει πλέον να γίνεται με γνώμονα την υλοποίηση ΣΔΙΤ στον Ελλαδικό χώρο, μεταξύ της ή των κατασκευαστριών εταιρειών και των Ελληνικών ΕΔ. Αυτές οι συμπράξεις μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε μέσω αγοράς, είτε μέσω χρονομίσθωσης. Η χρονομίσθωση,

παρόλο που φαίνεται ακριβότερη, είναι τελικά περισσότερο συμφέρουσα μακροπρόθεσμα και αποτελεί τη συνήθη πρακτική των ΕΔ των ανεπτυγμένων χωρών.

ε. Συμπερασματικά, οι ΕΔ της χώρας μας, θα πρέπει στο πλαίσιο της Νέας Δομής Διοικήσεως - που προσφάτως αποφασίστηκε από την πολιτική ηγεσία - να φροντίσουν για τη διαμόρφωση εκείνου του πλαισίου, ώστε η εκπαίδευση των στελεχών να πραγματοποιείται με το μικρότερο δυνατό κόστος και να φέρει το μεγαλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Στις δύσκολες δημοσιονομικά καταστάσεις που βιώνει η χώρα και ο έλληνας πολίτης, οι ΕΔ πρέπει να δείξουν το δρόμο της αρετής στην υπόλοιπη κοινωνία αυτή τη δύσκολη στιγμή και να προχωρήσουν με τους νηφάλιους και υγιώς σκεπτόμενους έλληνες επενδυτές - και όχι μόνο - στην υλοποίηση ΣΔΙΤ. Και μ' αυτόν τον τρόπο, θα βελτιώσουν το επιχειρησιακό επίπεδο των στελεχών των ΕΔ και θα δείξουν στην κοινωνία, πως "θαύματα" μπορούν να γίνουν, εάν υπάρχει σχεδιασμός, θέληση, δουλειά, πειθαρχία, συνεννόηση και προπάντων νέες ιδέες προς υλοποίηση.

Βιβλιογραφία

1. Βιβλία - Εγκυκλοπαίδειες

1. Lee, O.M (Ed.), 2002, "ERAU Simulation Readings", Daytona, FL: Embry Riddle Aeronautical University.
2. Swezey, R.W. Andrews, D.H (Ed.), 2001, "Readings in training and simulation: A 30-year perspective", Santa Monica, CA: Human Factors and Ergonomics Society.
3. Frazier, D. A, 2001, "Controlling Pilot Error - Training & Instruction", New York: McGraw - Hill.
4. Cook, N. 1999, "UK PFI thrust sends ripple of change through training market", *Interavia*, 54 (635), 38-40.
5. Harvey, D.S, December 2006, "Ft Rucker's simulator revolution consolidates", *Defense Helicopter*, 25 (8), 17-18.
6. Oliver, D, Feb 2007, "Simulation booming quietly as contract outsourcing increases", *Jane's International Defense Review*, 39,
7. Povenmire, H.K & Roscoe, S.N, 1973, "Incremental transfer effectiveness of a ground-based general aviation trainer". *Human Factors*, 15 (6), pp.534-542.
8. Salas, E., Bowers, C.A. & Rhodenizer, L., 1998. "It is not how much you have but how you use it: Toward a rational use of simulation to support aviation training". *International Journal of Aviation Psychology*, 8 (3), pp. 197-208.
9. Smode, A.F, 1979, "Flight hour reductions in fleet replacement pilot training through simulation", Orlando, FL: U.S.A. DoH.
10. Taylor, H.L, Lintern, G., & Koonce, J.M., 1993, "Quasi - transfer as a predictor of transfer from simulator to airplane", *Journal of Psychology*, 120, pp.257-276.
11. Valverde, H.H, 1973, "A review of flight simulator transfer of training studies", *Human Factors*, 15 (6), pp.510-523.
12. Walter, B., Aug/Sep 2000, "PFI - The source for simulation" *Armada International*, 24 (4), pp.58-59.

2. Περιοδικός Τύπος

1. Opall-Rome, March 5, 2007, "B. Elbit snags another PFI pilot training contract", *Defense News*, p.16.
2. Weible, J., Feb/Mar 2007, "Buying time". *Training & Simulation Journal*, 8 (1), pp. 36-37.

3. Κυβερνητικά Έγγραφα - Έγγραφα Οργανισμών

1. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Ν. 3389, Αριθμός Φύλλου 232, 22 Σεπ 2005.
2. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Ν.3483, Αριθμός Φύλλου 169, 7 Αυγ 2006.
3. Δόγμα Εκπαιδεύσεως του Στρατού Ξηράς.
4. ΑΝΑΠΕΚ - 611/2006/ΓΕΣ/ΔΑΣ
5. Federal Aviation Administration, 2006, "Advanced Qualification Program (AC 120-54a)", Washington D.C, US Department of Transportation.
6. Military Technology, March 2005, "Germany launches PFI programme for NH-90 training", 29 (3), 117-118.
7. Government Accountability Office, 2006, "Contract management: Service contract approach to aircraft simulator training has room for improvement (GAO-06-830)", Washington DC, US GAO.
8. Mahel, W.R and Bennett, G.K, 1950, "Psychological studies of advanced Naval air training: Evaluation of operational flight trainers (SDC-991-1-1)", Navy Special Devices Center, Port Washington, NY.
9. Rakip, R., Kelly, J., Appler, S., & Riley, P., 1993, "The role of the MH-53J HII E Pave Low weapon system trainer/mission rehearsal system (WST/MRS) in preparing students for Operation Desert Storm, and future operations. Proceedings of the 15th Interservice/Industry Training Systems and Education Conference (pp. 432-438)". Washington DC: American Defense Preparedness Association.
10. Selix, G. A., 1993, "Evolution of training program: The effects of simulation on the Mf-53J Pave Low Combat Crew Qualification Course. Proceedings of the 15th Interservice/Industry Training Systems and Education Conference" (pp. 422-431). Washington DC: American Defense Preparedness Association.
11. Williams, A., C., and Flexman, R., E., 1949, "An evaluation of the Link SNJ operational trainer as an aid in contact flight training (SDC-71-16-3)". Navy Special Devices Center, Port Washington, NY.
12. Stewart, J.E, Dohme, J.A & Nullmeyer, R.T, 1999, "Optimising Simulator - Aircraft mix for U.S Army initial entry rotary wing training" (Technical Report 1092), Alexandria, VA: US Army Research Institute for the Behavioural and Social Sciences.
13. U.K. National Audit Office, 1999, "Training new pilots" (HC 880, 1999 -

2000), London, UK: Stationary Office.

14. U.S Army, 2006, "Aircraft training program. Commander's guide to individual, crew and collective training" (TC 1-210), Washington, DC: Army Publishing Directorate.

15. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, "Συνοπτικός Οδηγός ΣΔΙΤ", Αθήνα 2006.

16. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, "Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τα ΣΔΙΤ και το Κοινοτικό Δίκαιο των Δημοσίων Συμβάσεων και των Συμβάσεων Παραχώρησης", Βρυξέλλες, 30 Απρ 2004.

17. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, "Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή και Οικονομική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τις ΣΔΙΤ", Βρυξέλλες, 15 Νοε 2005.

4. Διαδίκτυο

1. Jane's Annual Defense Report (December 13, 2006). "Jane's Defense International", Retrieved May 26, 2007, from <http://www.janes.com>

2. Allen, P (2005, summer), "Trained to fight. Equipment, training & simulation news", Retrieved February 1, 2006, from <http://www.etsnews.com/third.php?id=614>

3. Australian National Audit Office (1998), "Acquisition of aerospace simulators" (report No 17), Retrieved February 1, 2007, from Australian national Audit Office web site: http://www.anao.gov.au/search.cfm?cat_id=0&arg=acquistion%20of%20aerospace%20simulators

4. Gibson, E, Spring 2007, "Training with flight school XXI. Equipment, training & simulation news", Retrieved February 1, 2006, from <http://www.ets-news.com/third.php?id=227>

5. Mc Farlane, D, 2006, "Australian defense simulation - Status", Retrieved February 1, 2007, from Australian Government - Department of Defense Web site: http://www.defence.gov.au/capability/ADSO/docs/Australian_Defence_Simulation-Status.pdf

6. National Transportation & Simulation Association, 2006, "Why use simulation? Return of investment", retrieved Feb 1, 2007, from National Training & Simulation Association web site: http://www.trainingsystems.org/publications/simulation/roi_effici.cfm

7. Oliver, D, Nov 16, 2005, "Simulation and training: New frontiers", Jane's Defense Weekly, Retrieved Feb 1, 2006, from <http://www.jdw.janes.com/public/jdw/index.shtml>

8. Richfield, P., Dec 2006, "Combat Ready. Training & Simulation Journal Online", retrieved Feb 1, 2006, from <http://www.tsjonline.com/story.php?F=2174261>

9. Fidanka Bacheva-McGrath, 15th November 2010, "PPP pushers: why can't the EBRD stop?", Retrieved 15 Nov 2010 - 22:02, from <http://www.opendemocracy.net/openeconomy/fidanka-bacheva-mcgrath/ppppushers-why-cant-ebrd-stop>

10. U.K Ministry of Defense, "Future Strategic Tanker Aircraft (FSTA)", 2011, Retrieved from <http://www.mod.uk/DefenceInternet/FactSheets/ProjectFacts-Heets/FutureStrategicTankerAircraftfsta.htm>

11. U.K, Ministry of Defense, AOF, "Private Finance Initiative (PFI)", 2010, Retrieved from <http://www.aof.mod.uk/aofcontent/tactical/toolkit/content/topics/pfi.htm>

12. Global Legal Group, "A practical insight to cross-border PFI/PPP Projects work", 2007, retrieved from <http://www.iclg.co.uk>

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΑΣ) Ανδρέας Καλογερόπουλος είναι πιλότος σε Ε/Π τύπου UH-1H του Στρατού Ξηράς με πτητική εμπειρία 1000 ωρών πτήσης εντός και εκτός Ελλάδος, ενώ έχει επιλεγεί και ως χειριστής για τα νέα Ε/Π τύπου NH-90. Εκπόνησε τη δημοσιευμένη εργασία, στο πλαίσιο της φοίτησής του στην 8η Εκπαιδευτική Σειρά της ΑΔΙΣΠΟ, από την οποία αποφοίτησε ευδοκίμως στην 6η θέση.

Η Ελληνική Διασπορά, η Ναυτιλία, ο Τουρισμός και η Πολιτισμική Κληρονομιά μας, ως Συντελεστές Ισχύος της Ελλάδας

του Αντισυνταγματάρχη ΠΖ Κωστή Κίμων

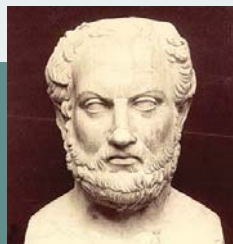
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ισχύς ενός κράτους κατέχει κεντρική θέση στην ανάλυση της πολιτικής επιστήμης και των διεθνών σχέσεων και έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες από τους μελετητές οριοθέτησης της έννοιας και των συντελεστών της, γεγονός που φανερώνει την πολυδιάστατη έκφραση και τον σύνθετο χαρακτήρα της.

Στην παρούσα διατριβή, στο Κεφάλαιο "Α" παρουσιάζονται θεωρητικές προσεγγίσεις και απόψεις διεθνώς για την ισχύ ενός κράτους και τους συντελεστές της, προσπάθειες μέτρησης και εξισώσεις για την εκτίμησή της. Στο Κεφάλαιο "Β" προτείνεται μια εξίσωση - υπόδειγμα για την εκτίμηση της ισχύος, αναλύονται οι συντελεστές και τα στοιχεία διαμόρφωσής της. Στα Κεφάλαια "Γ" και "Δ" μελετώνται οι συντελεστές ισχύος της χώρας μας με βάση την προτεινόμενη εξίσωση και οι παράγοντες της ελληνικής διασποράς, ναυτιλίας, τουρισμού και πολιτισμικής κληρονομιάς. Τέλος, στο Κεφάλαιο "Ε" περιλαμβάνονται γενικά συμπεράσματα και προτάσεις για την αύξηση της εθνικής ισχύος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Α"

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ

Προσεγγίσεις της Έννοιας της Ισχύος

Διαχρονικό σημείο αναφοράς θεωρείται ο Θουκυδίδης, που πρώτος ανέλυσε το ρόλο της ισχύος στις διεθνείς σχέσεις και σύνδεσε τη δικαιοσύνη με την ισχύ, δηλαδή με την ικανότητα αυτοπροστασίας ενός κράτους, η οποία λειτουργεί ως ανασχετικός μηχανισμός στην επιθετικότητα του αντιπάλου και εξασφαλίζει την επιβίωση.

Ο Hans Morgenthau, ο οποίος στο έργο του "Πολιτική μεταξύ των Εθνών" διατύπωσε τις αρχές του ρεαλισμού, ορίζει ότι ισχύς είναι οτιδήποτε εδραιώνει και διατηρεί τον έλεγχο ενός κράτους πάνω σ' ένα άλλο είτε με καταναγκαστικό είτε με συνεργατικό τρόπο, ενώ εξισώνει το εθνικό συμφέρον με την αναζήτηση της ισχύος¹.

Ο Kenneth Waltz, που διαμόρφωσε το δομικό ρεαλισμό ή νεορεαλισμό, πιστεύει ότι τα κράτη υποχρεώνονται από τη δομή του συστήματος να επιζητούν τη σχετική ισχύ για να επιτύχουν την επιβίωση².

Ο θεωρητικός του επιθετικού ρεαλισμού John Mearsheimer αναφέρει ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι ορισμού της ισχύος, η ορθότητα των οποίων εξαρτάται από τη θεωρία που αναπτύσσει ο κάθε μελετητής. Ο ίδιος ορίζει την ισχύ με στρατιωτικούς όρους, διότι κατά τη θεωρία που πρεσβεύει η βία είναι η ultima ratio (ύστατη κύρωση) της διεθνούς πολιτικής³.

1. Θ. Α. Κουλουμπής - Τζ. Γουλφ, "Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Εξουσία και Δικαιοσύνη", σελ. 146.
2. John J. Mearsheimer, "Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων", σελ. 46.
3. John J. Mearsheimer, ό.π., σελ. 41-42, 105, 127-129 και 133.

Προσδιορισμός των Συντελεστών Ισχύος

Ο Καθηγητής Ηλίας Κουσκουβέλης αναφέρει ότι οι συντελεστές κατηγοριοποιούνται σε υλικούς ή αντικειμενικούς, όπως γεωγραφία, πληθυσμός, πηγές πλούτου και Ε.Δ., σε λειτουργικούς, όπως πολιτικό σύστημα, διοίκηση, ικανότητα στρατιωτικής κινητοποίησης και θέση του κράτους στο διεθνές σύστημα και σε υποκειμενικούς, όπως ηγεσία και διεθνές κύρος⁴. Κατά τον Παναγιώτη Κονδύλη οι τρεις πρώτοι από τους υλικούς συσχετίζονται με τον τέταρτο και συγκροτούν το "γεωπολιτικό δυναμικό" του κράτους⁵. Αντίστοιχα οι Καθηγητές Κουλουμπής και Γούλφ διακρίνουν τα στοιχεία της ισχύος σε απτά: πληθυσμός, εδαφικότητα, στρατιωτική δύναμη και δυνατότητα κινητοποίησης, φυσικοί πόροι και βιομηχανική ικανότητα, αγροτική ικανότητα και σε απροσδιόριστα: ηγεσία και προσωπικότητα, αποδοτικότητα γραφειοκρατίας και οργανισμών, είδος κυβέρνησης, κοινωνική συνεκτικότητα, υπόληψη, εξωτερική υποστήριξη και εξάρτηση, τυχαία γεγονότα⁶.

Ο Hans Morgenthau καθορίζει οκτώ συντελεστές: γεωγραφία, φυσικές πηγές πλούτου, βιομηχανική ικανότητα, στρατιωτική προετοιμασία, πληθυσμό, εθνική ομοιογένεια, φρόνημα, ποιότητα διπλωματίας και ο Nicolas Spykman δέκα συντελεστές: έκταση, φύση των συνόρων, πληθυσμό, πρώτες ύλες, οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, νομισματική ισχύ, εθνική ομοιογένεια, κοινωνική συνοχή, πολιτική σταθερότητα, εθνικό φρόνημα. Ο Κουσκουβέλης εκτιμά ότι οι θεωρίες προβάλλουν ορισμένους τύπους ισχύος, η εφαρμογή των οποίων περιορίζεται σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η ασφάλεια, η οικονομία, ο πολιτισμός⁷.

Ο Ιωάννης Μάζης διακρίνει τις διαστάσεις ισχύος σε οικονομική, τεχνολογική, στρατιωτική, πολιτιστική, πολιτική, γεωγραφική και ανθρώπινη. Πιστεύει ότι όσο λιγότερες διαστάσεις ισχύος διαθέτει μια χώρα, τόσο περισσότερο υπόκειται στην επιρροή άλλων χωρών και πιο ευάλωτη γίνεται σε μεταβολές του γεωστρατηγικού status quo. Τονίζει ότι η αλληλεπίδρασή τους καθορίζει το είδος και το μέγεθος της ισχύος⁸. Ομοίως ο Αχμέτ Νταβούτογλου θεωρεί τις παραμέτρους ισχύος ως δυναμικά στοιχεία αλληλοεπηρεαζόμενα με νέες λειτουργίες⁹.

Ο Joseph Nye τονίζει το ρόλο της ήπιας ισχύος, την οποία προσθέτει στη στρατιωτική και την οικονομική. Ορίζει ως ήπια ισχύ το να κάνει μία χώρα τις άλλες να θέλουν τα αποτελέσματα που θέλει χωρίς εξαναγκασμό, αξιοποιώντας το κύρος της. Πιστεύει ότι η επανάσταση της πληροφορίας μεταβάλλει την ιεράρχηση των παραγόντων ισχύος και συντελεί ώστε στο μέλλον η ήπια ισχύς να καταστεί η σημαντικότερη. Όμως αξιοποιείται πιο δύσκολα, λόγω δυσχερειών ελέγχου των πηγών της (κυρίως κουλτούρα της χώρας, πολιτικές αξίες, εξωτερική πολιτική). Ο συνδυασμός της σκληρής με την ήπια ισχύ συνιστά την έξυπνη δύναμη¹⁰.

Προσπάθειες Μέτρησης της Ισχύος

Οι περισσότεροι μελετητές διατυπώνουν την άποψη ότι, είναι πολύ δύσκολο να μετρηθεί η ισχύς ενός κράτους, κυρίως λόγω της ύπαρξης ποιοτικών μη μετρήσιμων χαρακτηριστικών.

4. Ηλίας Κουσκουβέλης, "Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις", σελ. 147-186.

5. Παναγιώτης Κονδύλης, "Θεωρία του Πολέμου", σελ. 383-393.

6. Θ. Α. Κουλουμπής - Τζ. Γούλφ, ό.π., σελ. 125-137.

7. Ηλίας Κουσκουβέλης, ό.π., σελ. 144-145.

8. Ιωάννης Μάζης, "Γεωπολιτική προσέγγιση για ένα νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα", σελ.26-27 και 121-122.

9. Αχμέτ Νταβούτογλου, "Το στρατηγικό βάθος. Η διεθνής θέση της Τουρκίας", σελ. 47-48.

10. Joseph S. Nye, "Ήπια ισχύς. Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική", σελ. 14, 43 και 193.

Οι Κουλουμπής και Γούλφ θεωρούν ότι μία από τις πιο αξιόλογες προσπάθειες μέτρησης της ισχύος είναι του Karl Deutsch, ο οποίος κλιμακώνει τα κράτη με βάση τις διαστάσεις της ισχύος: επικράτεια, εμβέλεια/ένταση και πεδίο. Ομοίως οι Καθηγητές κατατάσσουν τα κράτη σύμφωνα με τις παραπάνω διαστάσεις και με κριτήριο τον πληθυσμό, την έκταση, το ΑΕΠ, τη βιομηχανική ικανότητα και αυτάρκεια, την ένοπλη δύναμη και δυνατότητα κινητοποίησης, όμως τονίζουν ότι η απουσία ποιοτικών στοιχείων που δεν μπορούν να συγκριθούν

μεταξύ τους οδηγεί στην αδυναμία μέτρησης της ισχύος¹¹. Ο Martin Wight αναφέρει ότι η σχετική ισχύς δε μπορεί να μετρηθεί και συνεπώς να διαπιστωθεί η κατανομή της¹².

Εξισώσεις Ισχύος και τα Στοιχεία τους

Έχουν προταθεί μόνο δύο εξισώσεις για την εκτίμηση της ισχύος ενός κράτους και συγκεκριμένα: Ο Ray S. Cline το 1980 πρότεινε για την εκτίμηση της διαθέσιμης προς χρήση ισχύος ενός κράτους τον τύπο: $P = (C + E + M) \times (S + W)$, όπου P =θεωρητική ισχύς, C =κριτική μάζα: έκταση και πληθυσμός, E =οικονομικές δυνατότητες, M =στρατιωτικές δυνατότητες, S =στρατηγικές σκοπιμότητες, W =θέληση για να ακολουθηθεί η εθνική στρατηγική¹³. Ο Αχμέτ Νταβούτογλου το 2001 παρουσίασε μια εξίσωση ισχύος, που τη θεωρεί χρήσιμη για το στρατηγικό σχεδιασμό: $I = (\Sigma\Delta + \Delta\Delta) \times (\Sigma N \times \Sigma\Sigma \times \Pi B)$, όπου ορίζει ως σταθερά δεδομένα ($\Sigma\Delta$): την ιστορία ($I\sigma$), τη γεωγραφία (Γ), τον πληθυσμό ($\Pi\lambda$), τον πολιτισμό ($\Pi\omicron$) και ως δυναμικά δεδομένα ($\Delta\Delta$): την οικονομική ($O\iota$), την τεχνολογική ($T\iota$) και τη στρατιωτική ικανότητα ($\Sigma\iota$). Το ΣN αντιστοιχεί στη στρατηγική νοοτροπία, το $\Sigma\Sigma$ στον στρατηγικό σχεδιασμό και το ΠB στην πολιτική βούληση¹⁴.

Συμπεράσματα

Οι συντελεστές ισχύος ενός κράτους αποτελούν τις συνιστώσες που συνθέτουν τη συνολική εθνική ισχύ, η οποία είναι η συνισταμένη των δυνάμεων αυτών. Οι συνιστώσες αυτές συμπλέκονται με ένα δυναμικό τρόπο, η δε συνισταμένη τους δεν είναι απλά μια δύναμη που προκαλεί τα ίδια αποτελέσματα με το άθροισμα των επιμέρους δυνάμεων, αλλά μια νέα δύναμη, που εξαρτάται από το συνδυασμό των συντελεστών. Όπως σε μια χημική αντίδραση η αμοιβαία επίδραση μεταξύ ουσιών παράγει νέες ουσίες με διαφορετικές ιδιότητες. Συνεπώς πρωτεύων στόχος για τη μεγιστοποίηση της εθνικής ισχύος είναι όχι μόνο η επιμέρους αξιοποίηση του κάθε συντελεστή, αλλά και ο ιδανικός συνδυασμός τους για την επίτευξη της βέλτιστης δυναμικής αλληλεπίδρασής τους.

11. Θ. Α. Κουλουμπής - Τζ. Γούλφ, ό.π., σελ. 115-139.

12. Martin Wight, "Διεθνής θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης", σελ. 211.

13. Ηλίας Δ. Καλλιώρας, "Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρητικές προσεγγίσεις ισχύος και πλούτου σε διεθνικό επίπεδο", σελ. 42-43.

14. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 48.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Β"

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΞΙΣΩΣΗ-ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΣΧΥΟΣ ΕΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

Εισαγωγή

Ο μεγάλος αριθμός συντελεστών ισχύος, η ύπαρξη άυλων συντελεστών, το άπειρο των συνδυασμών τους, σε συνάρτηση με το τυχαίο και το απροσδιόριστο των διεθνών σχέσεων οδηγούν στην εκτίμηση ότι θα ήταν ουτοπικό να επινοηθεί ένας πολυ-παραγοντικός αλγεβρικός τύπος, με τον οποίο να υπολογίζεται με ακρίβεια η ισχύς ενός κράτους και να προσδιορίζεται η συμβολή κάθε συντελεστή σε αυτόν. Παρόλα αυτά θα ήταν χρήσιμο να προταθεί μια εξίσωση-υπόδειγμα, η οποία να συμβάλει σε μία σύγχρονη εκτίμηση της ισχύος, στην κατάδειξη και κατανόηση των συντελεστών της, καθώς και του τρόπου που συσχετίζονται και αλληλεπιδρούν.

Για τη δημιουργία της εξίσωσης εντοπίστηκαν οι συντελεστές με τη μεγαλύτερη βαρύτητα και ερευνήθηκαν διάφοροι τρόποι συνδυασμού τους με κριτήριο το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασής τους στη συνολική ισχύ του κράτους.

Ανάλυση Συντελεστών Ισχύος Εξίσωσης-Υποδείγματος

α. Γεωγραφία (ΓΕΩ) - Περιβάλλον (ΠΕΡ): Η Γεωγραφία εμπλουτίζεται με το Περιβάλλον διότι οι περιβαλλοντικές μεταβολές εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής και της υπερθέρμανσης του πλανήτη αποκτούν εξαιρετική σημασία και ωθούν στην επανεξέταση πολλών ζητημάτων, στην αξιοποίηση ευκαιριών και στην αντιμετώπιση απειλών.

β. Πληθυσμός (ΠΛ): Θεωρείται από τους σημαντικότερους συντελεστές στην ποιοτική και ποσοτική του διάσταση, στον οποίο θα πρέπει να υπολογίζεται και η επίδραση των μεταναστευτικών κινήσεων.

γ. Πολιτική Ισχύς (ΠΟΛ. Ι): Διακρίνεται στην Πολιτική Ηγεσία (ΠΟΛ. ΗΓ), στην Εξωτερική Πολιτική (ΕΞ. ΠΟΛ) και στο Δημόσιο Τομέα (ΔΗΜ. Τ).

δ. Οικονομική Ισχύς (ΟΙΚ. Ι): Είναι η κινητήριος δύναμη ενός κράτους σε όλους τους τομείς.

ε. Στρατιωτική Ισχύς (ΣΤΡ. Ι): Αποτελεί τη σκληρή μορφή ισχύος του κράτους και στηρίζεται όλο και περισσότερο στην τεχνολογία. Οι ασύμμετρες απειλές, η αποσταθεροποίηση σε ευαίσθητες περιοχές και οι περιβαλλοντικές μεταβολές θέτουν σε νέα διάσταση τη διεθνή ασφάλεια και καθιστούν αναγκαία τη μετεξέλιξη των Ε.Δ., με σκοπό τη συμβολή τους στη διεθνή σταθερότητα. Στο πλαίσιο αυτό η Στρατιωτική Διπλωματία με τις νέες ιδέες, προοπτικές και επιδιώξεις αποτελεί το νέο δυναμικό εργαλείο της εξωτερικής πολιτικής¹⁵ και παράδειγμα αλληλεπίδρασης.

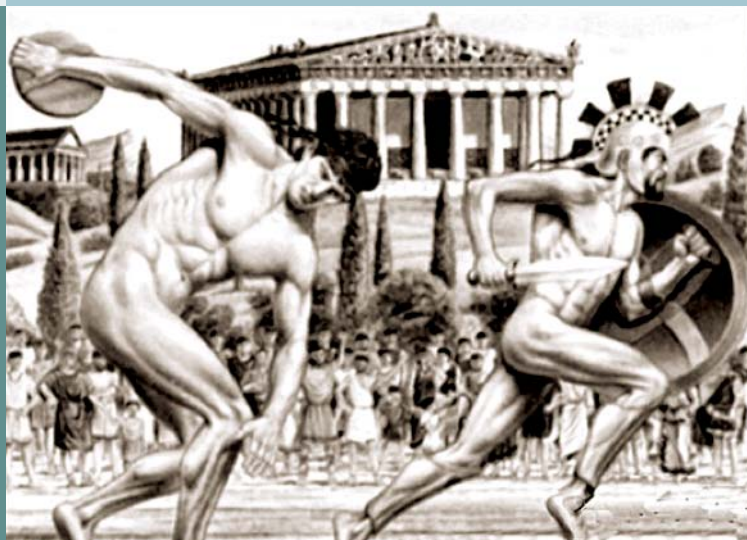
στ. Ενέργεια (ΕΝ): Αποτελεί βασική προϋπόθεση οικονομικής μεγέθυνσης. Εξαρτάται από την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και ειδικά των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, ενώ καθοριστικής σημασίας είναι η πρόσβαση σε ενεργειακές πηγές μέσω δικτύων.

ζ. Έρευνα - Τεχνολογία (ΕΡ-ΤΕΧΝ): Στη σημερινή εποχή είναι ο συντελεστής με τη μεγαλύτερη αλληλεπίδραση με τους άλλους συντελεστές.

η. Ιστορία (ΙΣΤ) - Πολιτισμός (ΠΟΛ) - Θρησκεία (ΘΡ): Συνθέτουν ένα σημαντικό πολλαπλασιαστή ισχύος, ο οποίος επηρεάζει άμεσα το ηθικό, την εθνική συνείδηση, την παιδεία και έμμεσα την οικονομία και την εξωτερική πολιτική.

θ. Ηθικό (ΗΘ): Λογίζεται ως η ψυχική

15. Πηχης Θ. Νικολαΐδης ΠΝ, "Στρατιωτική διπλωματία του 21ου αιώνα", σελ. 20-23.

δύναμη και ανάταση του λαού που πηγάζει από την εθνική συνείδηση, η οποία συμβάλλει καθοριστικά στην ενδυνάμωση της εθνικής ισχύος. Ο Bertrand Russell τονίζει ότι η εθνική υπερηφάνεια είναι το καλύτερο μέσο εξασφάλισης της κοινωνικής συνοχής, που είναι προϋπόθεση εθνικής ανεξαρτησίας¹⁶, ενώ ο Αχμέτ Νταβούτογλου αναφέρει ότι κοινωνίες που έχουν φθείρει την εθνική τους συνείδηση "θέτουν σε κίνδυνο την ιστορική τους ύπαρξη"¹⁷.

ι. **Επιδράσεις (ΕΠΙΔΡ):** Διακρίνονται σε "Θετικές Επιρροές" και σε "Επιβαρύνσεις", που είναι στοιχεία ή γεγονότα, τα οποία ενισχύουν ή

μειώνουν την ισχύ ενός κράτους σε δεδομένο χρόνο και σ' ένα συγκεκριμένο τομέα που βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και το μέγεθός τους δεν έχει προβλεφθεί ή συνυπολογισθεί ή εκτιμηθεί ορθά, λόγω του μετασχηματισμού άλλων στοιχείων.

Στοιχεία για τη Διαμόρφωση της Εξίσωσης-Υποδείγματος

α. Τρεις συντελεστές: "Γεωγραφία - Περιβάλλον", "Πληθυσμός" και "Ιστορία - Πολιτισμός - Θρησκεία" λαμβάνονται στο υπόδειγμα ως αμετάβλητοι σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο. Οι υπόλοιποι θεωρούνται μεταβλητοί, με πολλαπλασιαστική επίδραση, θετική ή αρνητική, στη συνολική ισχύ και γι' αυτό λαμβάνεται υπόψη το γινόμενο τους. Ειδικά για τους συντελεστές της Πολιτικής, Οικονομικής και Στρατιωτικής Ισχύος, με τη χρήση του γινομένου καταδεικνύεται ότι στην περίπτωση που ο ένας είναι μηδενικός επηρεάζεται καταλυτικά η εθνική ισχύς.

β. Όσον αφορά το συντελεστή "Γεωγραφία - Περιβάλλον", ενώ παραμένουν σταθερά βασικά στοιχεία του, η σημασία του μεταβάλλεται και μάλιστα σημαντικά ανάλογα με τις γεωστρατηγικές εξελίξεις και τις περιβαλλοντικές μεταβολές, ιδιαίτερα αυτές που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. Ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη μιας μεταβλητής που ορίζεται ως "Γεωστρατηγική Αξία" (ΓΕΩΣΤΡΑΤ. ΑΞ), η οποία να αξιολογεί και να σταθμίζει αυτές, καθώς και τις τυχόν επιδράσεις τους στην άμυνα και την ασφάλεια ενός κράτους. Στη συνέχεια προστίθεται ο συντελεστής "Πληθυσμός".

γ. Ο συντελεστής "Ιστορία - Πολιτισμός - Θρησκεία", παρά το ότι θεωρείται αμετάβλητος, η αξία του επενεργεί πολλαπλασιαστικά και γι αυτό υπολογίζεται ως πολλαπλασιαστής στην εξίσωση. Είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο σε κράτη του δυτικού πολιτισμού, όπως η χώρα μας που η αξιοποίησή του δίνει σημαντική προστιθέμενη αξία, όσο και του ανατολικού, όπως η Κίνα και το Ιράν, με ιστορικό πολιτισμό και έντονα θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Η χρήση του συντελεστή εμπλουτίζει την εξίσωση και διευρύνει την εφαρμογή της παγκοσμίως.

δ. Ο συντελεστής "Πολιτική Ισχύς" είναι ο σημαντικότερος διότι: πρώτον η πολιτική ηγεσία εμπνέει την κοινωνία και προσθέτει κύρος στο κράτος με την πολιτική και τις αποφάσεις της, δεύτερον η εξωτερική πολιτική μέσω της διπλωματίας υλοποιεί τους

16. Bertrand Russell, "Ισχύς", σελ. 160-161.

17. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 68.

εθνικούς στόχους και τρίτον ο δημόσιος τομέας είναι ο μηχανισμός εφαρμογής της πολιτικής. Η πολιτική ηγεσία είναι αναγκαίο να συνεκτιμά τους συσχετισμούς δυνάμεων και ισορροπιών, να σταθμίζει καταστάσεις, να θέτει προτεραιότητες, να δημιουργεί συμμαχίες και να καθορίζει το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η χώρα, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και τους περιορισμούς των συντελεστών ισχύος, χωρίς να δημιουργεί πολλά μέτωπα συγχρόνως.

ε. Ο συντελεστής "Επιδράσεις", πρώτον υπολογίζει την επενέργεια στοιχείων που λειτουργούν ως "Θετικές Επιρροές" ή "Επιβαρύνσεις", δεύτερον κάνει ακριβέστερη την εκτίμηση της ισχύος σταθμίζοντας παράγοντες, όπως ο ανθρώπινος, που μεταβάλλουν τη συνολική ισχύ και τρίτον λαμβάνει υπόψη την αβεβαιότητα και το μη προβλέψιμο. Με αυτό τον τρόπο συμπληρώνεται σε ικανοποιητικό βαθμό η πληρότητα του υποδείγματος και διευρύνονται τα πεδία εφαρμογής του σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων. Στην ανάλυση των συντελεστών και στο στρατηγικό σχεδιασμό πρέπει να αναζητούνται οι παράγοντες που ενώ φαίνονται αρχικά ασήμαντοι, αποκτούν τελικά πρωταρχική σημασία. στ. Η εξίσωση-υπόδειγμα, όπως και όλα τα υποδείγματα, βασίζεται σε ορισμένες απλουστευτικές παραδοχές, διότι δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθεί με ακρίβεια η διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. Οι παραδοχές της προτεινόμενης εξίσωσης είναι ότι: οι συντελεστές ισχύος που επιλέχθηκαν είναι οι πιο σημαντικοί, τρεις από αυτούς θεωρούνται ως αμετάβλητοι και η πολλαπλή συσχέτισή τους θεωρείται η πλέον κατάλληλη κατά την τρέχουσα περίοδο.

Προτεινόμενη Εξίσωση-Υπόδειγμα Ισχύος ενός Κράτους

Εκτιμάται ότι η ισχύς ενός κράτους ή Εθνική Ισχύς (Ε.Ι) είναι:

Εθνική Ισχύς = {[(Γεωγραφία-Περιβάλλον X Γεωστρατηγική Αξία) + Πληθυσμός] X Πολιτική Ισχύς X Οικονομική Ισχύς X Στρατιωτική Ισχύς X Ενέργεια X Έρευνα-Τεχνολογία X Ιστορία-Πολιτισμός-Θρησκεία X Ηθικό} + Επιδράσεις (1)

Επιπλέον: Πολιτική Ισχύς (ΠΟΛ.Ι.) = Πολιτική Ηγεσία (ΠΟΛ.ΗΓ) + Ε-ξωτερική Πολιτική (ΕΞ.ΠΟΛ) + Δημόσιος Τομέας (ΔΗΜ.Τ) (2)

Αντικαθιστώντας την ισότητα (2) στην (1), συνεπάγεται ότι η εξίσωση της εθνικής ισχύος ενός κράτους είναι:

$$Ε.Ι = \{[(ΓΕΩ-ΠΕΡ \times ΓΕΩΣΤΡΑΤ.ΑΞ) + ΠΛ]\} \times (ΠΟΛ.ΗΓ + ΕΞ.ΠΟΛ + ΔΗΜ.Τ) \times ΟΙΚ.Ι \times ΣΤΡ.Ι \times ΕΝ \times ΕΡ-ΤΕΧΝ \times ΙΣΤ-ΠΟΛ-ΘΡ \times ΗΘ\} + ΕΠΙΔΡ.$$

Συμπεράσματα

Δεν αποτελούν συντελεστές ισχύος: η ύπαρξη τυχαίων γεγονότων, αλλά στοιχείο στη λήψη αποφάσεων και το ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο αποτελεί παράγοντα και βάση ανάπτυξης των συντελεστών ισχύος.

Η εξίσωση-υπόδειγμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί πρώτον ως εργαλείο για τη μελέτη, ανάλυση και κατανόηση της έννοιας της ισχύος ενός κράτους και των συντελεστών της και

δεύτερον για τον σχεδιασμό της εθνικής στρατηγικής, με την οποία θα επιτευχθεί τόσο η βελτίωσή τους, όσο και η συσχέτισή τους για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και την επίτευξη των εθνικών στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Γ"

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΙΣΧΥΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Ανάλυση Συντελεστών Ισχύος για τη Χώρα μας

α. Γεωγραφία-Περιβάλλον και Γεωστρατηγική Αξία

Το βασικό πλεονέκτημα της Ελλάδας είναι η γεωγραφική της θέση, η οποία της προσδίδει στρατηγική αξία. Αντίθετα μειονέκτημα συνιστά το μήκος των βορείων

συνόρων της, που σε σημαντικό τμήμα τους έχουν περιορισμένο βάθος και ο μεγάλος αριθμός των νησιών, που απέχουν από την ηπειρωτική χώρα. Τα γεγονότα στις χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής δημιουργούν κατάσταση έντονης ρευστότητας, αυξάνοντας την αξία της μεταβλητής "Γεωστρατηγική Αξία" για τη χώρα μας, ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίζουν τη στρατηγική σημασία της βάσης της Σούδας. Όσον αφορά στο Περιβάλλον ιδιαίτερη σημασία έχει η επίδρασή του στην ποιότητα ζωής και στον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί μοχλό οικονομικής ανάπτυξης, με θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση.

β. Πληθυσμός

Ένα από τα σημαντικότερα εθνικά προβλήματα είναι το δημογραφικό, λόγω της υπογεννητικότητας και της γήρανσης του πληθυσμού, το οποίο θεωρείται ότι δεν είναι αναστρέψιμο στο άμεσο μέλλον.

γ. Πολιτική Ισχύς

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η οικονομική κρίση της χώρας έχει πλήξει σοβαρά το κύρος της σε διεθνές επίπεδο, ενώ είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα και να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες, προκειμένου να ανακτηθεί η εκτίμηση και η αξιοπιστία της. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ε.Ε. των 27 κρατών και των 500 εκατομμυρίων κατοίκων δίνει σημαντικές προοπτικές.

δ. Οικονομική Ισχύς

Η οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα μας είναι η σοβαρότερη μεταπολεμική, με άμεσες επιπτώσεις στα εθνικά μας συμφέροντα. Το αίσθημα της

αδικίας, που είναι διάχυτο στην ελληνική κοινωνία, σε συνδυασμό με την ανεργία, ιδίως στους νέους και την επέκταση του φαινομένου της φτώχειας, οδηγεί στην περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό μπορεί να διασπάσει την κοινωνική συνοχή και να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις.

ε. Στρατιωτική Ισχύς

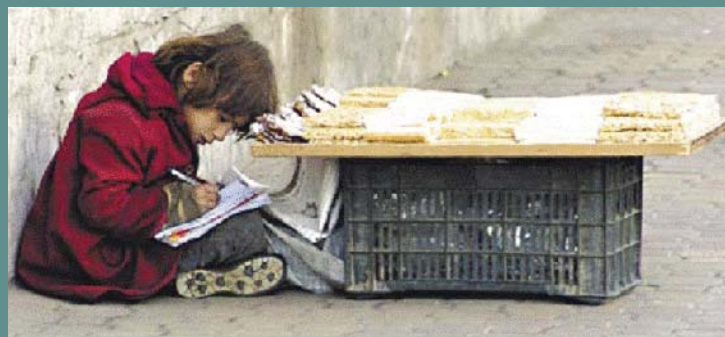
Η κύρια αποστολή των Ε.Δ. είναι η άμυνα και η ασφάλεια της χώρας, καθώς και η ενεργή συμμετοχή της στις ειρηνευτικές αποστολές του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. Οι Ε.Δ. αποτελούν πρώτον το σημαντικότερο συντελεστή ισχύος για την υπεράσπιση του εθνικού χώρου, δεύτερον προαπαιτούμενο για την ειρηνική συνύπαρξη των λαών στην ευαίσθητη περιοχή της Ν.Α Ευρώπης, τρίτον παράγοντα ισορροπίας στη στρατιωτική ισχύ της Τουρκίας, που συνεχώς κλιμακώνει την ένταση και αποθρασύνεται στις διεκδικήσεις της. Το μείζον είναι να συνειδητοποιήσει η ελληνική κοινωνία ότι ο πόλεμος θα είναι η έσχατη λύση, η οποία όμως δε μπορεί να αποκλειστεί στην περίπτωση που οι προκλήσεις ξεπεράσουν κάθε όριο.

στ. Ενέργεια

Εθνικός στόχος είναι η ενεργειακή ασφάλεια, με την παραγωγή εναλλακτικών μορφών ενέργειας από διαφορετικές πηγές, ενώ αναγκαία είναι η ορθολογική χρήση και η εξοικονόμηση της ενέργειας. Η χώρα μας έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να χρησιμοποιεί πολλές μορφές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης. Το υπέδαφος της χώρας μας, παρά την κρατούσα αντίληψη, είναι πλούσιο και πρέπει να αξιοποιηθεί κατάλληλα.

ζ. Έρευνα-Τεχνολογία

Η ανάπτυξη του συντελεστή επικεντρώνεται σε δύο αλληλένδετα ζητήματα: πρώτον στην έλλειψη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού, που οφείλεται κυρίως στην απορρόφηση των περισσότερων Ελλήνων ερευνητών από χώρες της Ε.Ε. και της Β. Αμερικής και στην απουσία κατάλληλου περιβάλλοντος (οικονομικού, νομικού) για την προσέλκυση ξένων ερευνητών και δεύτερον στην έλλειψη κεφαλαίων, υλικοτεχνικής υποδομής και εγκαταστάσεων. Θεωρείται ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο η χώρα μας να λειτουργήσει ανταγωνιστικά σ' αυτόν τον τομέα στο διεθνές περιβάλλον, διότι είναι μια περιφερειακή χώρα της Ε.Ε. σε οικονομική κρίση, που αδυνατεί να προσφέρει ευκαιρίες για έρευνα, δεν έχει σαφώς ιεραρχήσει τις προτεραιότητές της και δεν έχει θέσει συγκεκριμένους στόχους.

Θ. Ηθικό

Το "ηθικό" θεωρείται η ψυχική ανάταση, το σθένος, η δύναμη, το θάρρος που χαρακτηρίζει τον ελληνικό λαό. Πηγάζει από την εθνική συνείδηση και την παιδεία, σε μια "πυρακτωμένη" ένωση με την ιστορία, τον πολιτισμό και τη θρησκεία και κινητοποιεί τα εθνικά συναισθήματα και αντανakλαστικά. Βέβαια είναι απαραίτητη η συνύπαρξη και των άλλων συντελεστών ισχύος, όπως η πολιτική, η οικονομική και στρατιωτική ισχύς, διότι από μόνο του το υψηλό ηθικό, χωρίς το αναγκαίο υπόβαθρο, πολύ γρήγορα μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά.

Ι. Επιδράσεις (Θετικές Επιρροές και Επιβαρύνσεις)

Η χώρα μας έχει στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν "Θετικές Επιρροές", ειδικά σε συγκεκριμένους τομείς. Παράδειγμα αποτελεί το ότι η Ελλάδα γέννησε τον Ολυμπισμό και αναβίωσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες με την τέλεσή τους στην Αθήνα το 1896, γεγονός το οποίο επέδρασε στην ανάθεσή τους το 2004.

Συμπεράσματα

Εκτιμάται ότι η χώρα μας στηρίζει την εθνική της ισχύ σε περιορισμένο αριθμό συντελεστών, όπως είναι "Ιστορία - Πολιτισμός - Θρησκεία", "Στρατιωτική Ισχύς", "Γεωγραφία - Περιβάλλον" σε συνάρτηση με τη μεταβλητή "Γεωστρατηγική Αξία" και σε αρκετές περιπτώσεις οι "Επιδράσεις". Το ζήτημα αυτό σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί με την αξιοποίηση περισσότερων συντελεστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Δ"

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ, ΝΑΥΤΙΛΙΑ, ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΙΣΧΥΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ

Η Ελληνική Διασπορά

Ο Απόδημος Ελληνισμός υπολογίζεται ότι υπερβαίνει τα 4.000.000, με κυριότερες χώρες εγκατάστασης τις ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία, Γερμανία, πρώην ΕΣΣΔ και Ν. Αφρική. Η κατανομή του ανά Ήπειρο είναι: Αμερική: 61%, Ευρώπη: 23%, Ωκεανία: 13% (Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία), Αφρική: 2% και Ασία: 1%¹⁸.

Ο Παναγιώτης Κονδύλης αναφέρει ότι οι ελληνικές παροικίες των ΗΠΑ και της Αυστραλίας περισσότερο χρειάζονται την ενίσχυση του ελληνικού κράτους, παρά είναι σε

18. "Γενικά Στοιχεία Διασποράς", <http://www.ggae.gr/frontoffice>, 13 Φεβ 2011.

θέση να του δώσουν υλική ή πνευματική βοήθεια. Επίσης αμφισβητεί τη δυνατότητα των Ελληνοαμερικανών να επηρεάσουν τις ΗΠΑ υπέρ των ελληνικών συμφερόντων¹⁹. Την ίδια άποψη έχει ο Καθηγητής Βασίλειος Μαркеζίνης, που την αποδίδει στην αδυναμία των Ελλήνων να είναι ενωμένοι²⁰. Εξαίρεση αποτελεί η επιτυχία του ελληνοαμερικανικού λόμπι, μετά την εισβολή στην Κύπρο το 1974, να πείσει το Κογκρέσο να απαγορεύσει την παροχή βοήθειας και την πώληση στρατιωτικού υλικού προς την Τουρκία μέχρι να προβεί σε συμβιβασμό με την Ελλάδα²¹.

Η Ελληνική Ναυτιλία

Για τη χρονική περίοδο 2000-8, οι ακαθάριστες εισπράξεις από υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών ήταν το 6,3% του ΑΕΠ και κάλυπταν το 23% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, ενώ οι καθαρές εισπράξεις το 3,5% του ΑΕΠ και κάλυπταν περίπου το 20% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Τη δεκαετία 2000-9 ο ελληνόκτητος στόλος αντιστοιχούσε στο 17% του παγκόσμιου. Στους κλάδους των πλοίων μεταφοράς χύδην φορτίων και πετρελαιοφόρων παρουσίαζε υψηλό ποσοστό, 24% και 21% αντίστοιχα, ενώ μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων συγκέντρωνε μόνο 6%²².

Ο Τουρισμός

Τη δεκαετία 1999-2008 οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξάνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2-3% και ήταν κατά μέσο όρο το 6% του ΑΕΠ. Για το 2008 τα έμμεσα οφέλη από την τουριστική βιομηχανία ανήλθαν σε 17,2% του ΑΕΠ, ενώ η συνολική συμμετοχή της στη δημιουργία θέσεων εργασίας σε 20,9%²³.

Στα πλαίσια της πολιτικής της Ε.Ε. για τον τουρισμό προτείνονται πρωτοβουλίες, που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, το φυσικό περιβάλλον, τους σύγχρονους πολιτισμούς και παραδόσεις των χωρών της Ε.Ε.²⁴

Η Πολιτισμική Κληρονομιά

Ο Ηλίας Κουσκουβέλης θεωρεί ότι η Παιδεία και ο Πολιτισμός μπορούν να αξιοποιηθούν ως παράγοντες ισχύος με σκοπό να αποτελέσουν συγκριτικό πλεονέκτημα,

19. Παναγιώτης Κονδύλης, ό.π., σελ. 384-385.

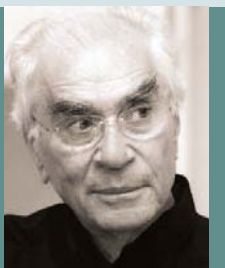
20. Ο Αλέξανδρος Κιτρορέφ προσθέτει την έλλειψη πολιτικής και οργανωτικής συνοχής και τις "περίπλοκες σχέσεις με την Ελλάδα", που θέτουν υπό αμφισβήτηση την πορεία της ομογένειας. (Παναγιώτης Τσάκωνας, "Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική πολιτική", σελ. 420.)

21. Βασίλειος Μαркеζίνης, "Μία νέα εξωτερική πολιτική για την Ελλάδα", σελ. 203, 259 και 362-364.

22. Γεώργιος Οικονόμου, Ισαάκ Σαμπεθάι, Γεώργιος Συμιγιάννης, "Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελλάδος: Αιτίες Ανισορροπιών και Προτάσεις Πολιτικής", σελ. 38, 221 και 227.

23. Γεώργιος Οικονόμου, Ισαάκ Σαμπεθάι, Γεώργιος Συμιγιάννης, ό.π., σελ. 205.

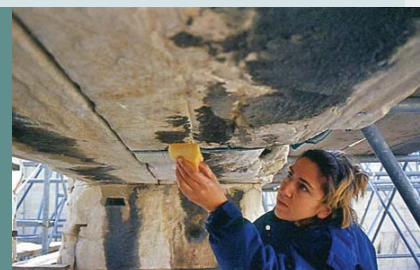
24. Ανακοίνωση της Επιτροπής "Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο - ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό" COM (2010) 352, σελ. 1, 7 και 12.

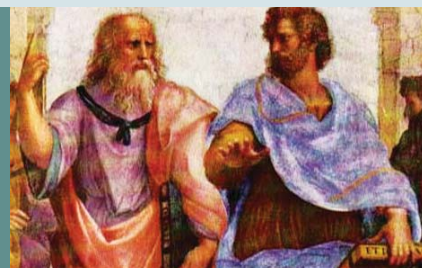
εφόσον προβληθούν με μια οργανωμένη στρατηγική²⁵. Ο Χρήστος Γιανναράς πιστεύει ότι η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί μια ρεαλιστική πρακτική για την άσκηση πολιτικής διεθνών σχέσεων²⁶. Ο Νίκος Κοτζιάς εκτιμά ότι η χώρα μας μπορεί να αναπτύξει επαφές με χώρες με "ιστορικό πολιτισμό", όπως η Κίνα. Σε αυτό θα συμβάλει η πολιτιστική διπλωματία, η οποία συνδέεται με την οικονομική, όπως έκανε η Γαλλία θεωρώντας τα πολιτιστικά αγαθά εξαγωγίμο μέγεθος²⁷. Ο Βασίλειος Μαркеζίνης προτείνει να μελετηθεί το πώς ο Τούρκος Πρόεδρος Οζάλ άρχισε την ανασυγκρότηση της χώρας του στηριζόμενος στο παρελθόν της, εφαρμόζοντας τη γαλλική ρήση "ασκούμε πολιτική μέσω της κουλτούρας"²⁸.

Ακολούθως, επισημαίνεται μία σειρά από πεδία όπου η μεθοδική δραστηριοποίηση δύναται να συμβάλει στην άμεση αξιοποίηση του συντελεστή:

- α. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές, η συντήρηση και προστασία μνημείων με παγκόσμια ακτινοβολία, που αποτελούν πεδία έρευνας. Πολλά κράτη έχουν ιδρύσει στην Αθήνα αρχαιολογικές σχολές και ινστιτούτα, που ασχολούνται με ανασκαφές στη χώρα μας, ενώ προβάλλουν το ερευνητικό τους έργο στο εξωτερικό.
- β. Η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και η προβολή των ευρημάτων μέσω των Μουσείων, όπου παρέχεται γνώση και υψηλής ποιότητας ψυχαγωγία στον επισκέπτη μέσα από διαδραστικές υπηρεσίες. Σημειώνονται τα θετικά σχόλια στο εξωτερικό για την επιτυχή ολοκλήρωση του Μουσείου Ακροπόλεως.

- γ. Η υψηλή ποιότητα και πρωτοτυπία της αρχαίας ελληνικής σκέψης, όπως εκφράζεται στη φιλοσοφία, την ποίηση, το θέατρο, την πολιτική επιστήμη και γενικότερα στη στροφή προς την επιστήμη και την έρευνα με κέντρο τον άνθρωπο

25. Ηλίας Κουσκούβελης, "Μια ολιστική προσέγγιση στην εξωτερική πολιτική", <http://www.kouskouvelis.gr/site/blog/item/92.html>, 3 Ιαν 2011.

26. Χρήστος Γιανναράς, "Πολιτιστική Διπλωματία. Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού", σελ. 35.

27. Νίκος Κοτζιάς, "Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21ο αιώνα. Για μια νέα, ενεργητική, δημοκρατική, πατριωτική στρατηγική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης", σελ. 147-150.

28. Βασίλειος Μαркеζίνης, ό.π., σελ. 70, 206 και 235-237.

και αντικείμενο τις δομές των κοινωνιών του.

δ. Η μοντέρνα πολιτιστική παραγωγή, που έτυχε διεθνούς αναγνώρισης με τα Νόμπελ λογοτεχνίας στο πρόσωπο των Γιώργου Σεφέρη και Οδυσσέα Ελύτη, αλλά και η παγκόσμια εκτίμηση στο έργο των Κωνσταντίνου Καβάφη, Νίκου Καζαντζάκη, στη μουσική των Μάνου Χατζηδάκη, Μίκη Θεοδωράκη, Βαγγέλη Παπαθανασίου, στον κινηματογράφο των Θόδωρου Αγγελόπουλου, Μιχάλη Κακογιάννη.

Τα παραπάνω μπορούν να διοχετευθούν στην εκπαίδευση με στόχο τη βελτίωση της ποιότητάς της σε όλες τις βαθμίδες και τη διαβίου μάθηση, χωρίς αυτό να συνεπάγεται απαραίτητα υψηλό κόστος, καθώς η εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να συνεχίζεται και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας. Η στόχευση: η τέχνη στον άνθρωπο αντί ο άνθρωπος στην τέχνη, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δράσης που αφορά στη διάχυση της παραγόμενης γνώσης προς το σύνολο της κοινωνίας, ανεξαρτήτως οικονομικής ή κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

Η πολιτισμική μας κληρονομιά, η ιστορία και η ορθοδοξία ως παράδοση συμπλέκονται τόσο στενά και σε βάθος χρόνου, που είναι δύσκολο να αναζητηθούν τα σαφή όριά τους. Οι μεταξύ τους επιρροές και ο τρόπος που αλληλεπιδρούν για να διεκδικήσουν δυναμικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας του νεοέλληνα δημιουργούν μια αστείρευτη πηγή άντλησης δύναμης και δημιουργίας.

Συμπεράσματα

Ο τουρισμός και η ναυτιλία αποτελούν τους βασικούς πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, με βάση την σημαντική συμβολή τους στο ΑΕΠ και στο εμπορικό ισοζύγιο. Η ελληνική διασπορά είναι δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ της "μητέρας πατρίδας" και των άλλων κρατών και μπορεί να διαδραματίσει αξιόλογο ρόλο στην εξωτερική πολιτική, που ανήκει στο συντελεστή της Πολιτικής Ισχύος. Η πολιτισμική κληρονομιά, στη διευρυμένη της έννοια "Ιστορία - Πολιτισμός - Θρησκεία", καθίσταται ο κορυφαίος συντελεστής ισχύος για τη χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Ε"

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Γενικά Συμπεράσματα

Από την έρευνα και ανάλυση που πραγματοποιήθηκε κατά την εκπόνηση της παρούσας μελέτης, μπορούν να διατυπωθούν τα παρακάτω γενικά συμπεράσματα:

α. Η εφαρμογή της ισχύος αρκετές φορές επικεντρώνεται σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριοτήτων, διότι τα στοιχεία της δεν είναι το ίδιο αποτελεσματικά σε όλους. Όμως διαπιστώνεται ότι όσο περισσότερους συντελεστές αξιοποιεί ένα κράτος τόσο αποτελεσματικότερα δρα στο σύνολο των τομέων. Ειδικά οι θεωρούμενες ως μεγάλες δυνάμεις έχουν μια συνολική ισχύ, που τις περισσότερες φορές καλύπτει υστερήσεις σε επιμέρους τομείς.

β. Οι διάφοροι τρόποι ποσοτικού υπολογισμού της ισχύος, όπως του Karl Deutsch ή των Κουλουμπή και Γούλφ, υπό τη μορφή κατάταξης των κρατών σε πίνακες με βάση ορισμένους παράγοντες, όπως ο πληθυσμός, η έκταση, το ΑΕΠ, κ.λ.π., δεν είναι δυνατόν να μετρήσουν τη συνολική ισχύ ενός κράτους, ούτε να καταρτίσουν μια ενιαία κλίμακα κατάταξης των κρατών με βάση τους πίνακες, διότι αφενός δεν συμπεριλαμβάνουν τους άυλους συντελεστές και αφετέρου οι πίνακες δε μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους.

γ. Το ζήτημα υπολογισμού της ισχύος είναι ακόμη πιο πολύπλοκο με δεδομένο ότι ακόμα και στους συντελεστές που είναι σχετικά εύκολη η μέτρησή τους υπάρχουν ποιοτικά χαρακτηριστικά, που η μεταβολή τους επηρεάζει διαφορετικά τους λοιπούς συντελεστές. Μάλιστα είναι δύσκολο να προσδιοριστεί όχι μόνο το πόσο αυτοί επηρεάζονται αλλά ακόμα και το εάν είναι θετική ή αρνητική η μεταβολή τους, η οποία εξαρτάται από τα εκάστοτε στοιχεία και δεδομένα. Συνεπώς είναι δύσκολο να υπολογιστεί αν αυτή η μεταβολή αυξάνει ή μειώνει τη συνολική ισχύ και πόσο.

δ. Η οικονομική κρίση της χώρας μας αποκάλυψε με τον πιο ανάγλυφο τρόπο ότι η νοοτροπία και ο τρόπος αντιμετώπισης όλων των θεμάτων μέχρι σήμερα περιγράφουν μία πραγματικότητα που μπορεί να παραλληλιστεί με μια "αυτοάνοση"²⁹ κατάσταση. Γεγονός είναι ότι δεν αξιοποιούνται οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα που διαθέτει η χώρα μας σε όλους τους τομείς, ώστε να βελτιστοποιηθούν οι συντελεστές ισχύος.

ε. Το κοινώς λεγόμενο ότι "η κρίση πρέπει να μετατραπεί σε ευκαιρία" είναι ανάγκη να γίνει πραγματικότητα. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι δεν αξίζει στην πατρίδα μας να θεωρείται αρνητικό παράδειγμα. Σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει η κοινωνία να

λειτουργήσει όχι με ατομικά κριτήρια αλλά με συλλογικά. Αυτό πρώτα από όλα προϋποθέτει την αλλαγή της νοοτροπίας, της επικρατούσας αντίληψης και της ιεράρχησης των κοινωνικών αξιών.

στ. Για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης είναι αναγκαίο να εξαλειφθούν τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, ώστε να δημιουργηθεί ένα υγιές αναπτυξιακό πρότυπο και να διασφαλιστεί ότι στο μέλλον δε θα επαναληφθούν παρόμοιες καταστάσεις.

29. Νόσημα που προκαλείται όταν ο οργανισμός αναπτύσσει αντισώματα κατά των συστατικών του.

Προτάσεις

Για την ενίσχυση και τον συνδυασμό των συντελεστών ισχύος της χώρας μας, με στόχο τη μεγιστοποίηση της εθνικής ισχύος, προτείνονται:

α. Η εφαρμογή ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος: πρώτον θα καθορίζει συγκεκριμένους στόχους ανά τομέα πολιτικής, που θα τους επιτυγχάνει μέσω της συνοχής, συνάφειας και συνέργειας των πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων και δεύτερον θα επιδιώκει τον ποιοτικό μετασχηματισμό και την ποσοτική αναβάθμιση των συντελεστών και θα αναζητά τους κατάλληλους συνδυασμούς τους.

β. Για την αύξηση της οικονομικής ισχύος προϋπόθεση αποτελεί η ανάπτυξη, που θα πραγματοποιηθεί μέσω της ενίσχυσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών. Ειδικότερα:

(1) Να αξιοποιηθούν τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα σε όλους τους τομείς παραγωγής, ειδικά στον πρωτογενή να ενισχυθεί η παραγωγή προϊόντων με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π) και βιολογικών, με στόχο την ταύτιση των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων με τα ελληνικά. Με αυτό τον τρόπο θα υπάρξει βιώσιμη και αειφόρος οικονομική ανάπτυξη, με σεβασμό στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες, που θα ζωντανέψει την "ερμηποιημένη" ελληνική ύπαιθρο και θα υλοποιήσει την ισόρροπη Περιφερειακή και Τοπική ανάπτυξη.

(2) Να ενισχυθεί η αναπτυξιακή διαδικασία της τουριστικής βιομηχανίας και ναυτιλίας, που αποτελούν τους κεντρικούς πυλώνες της οικονομίας:

α. Τουριστική βιομηχανία: Να επιτευχθούν ανταγωνιστικές τιμές με ταυτόχρονη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Να συνδυαστεί η επιχειρηματικότητα στον αγροτουρισμό και στον αγροτοδιατροφικό κλάδο με έμφαση στην προώθηση της ελληνικής παράδοσης. Να προβληθεί η ελληνική γαστρονομία με τις τοπικές της ιδιαιτερότητες. Να προωθηθούν ιδιαίτερες μορφές τουρισμού, όπως ο συνεδριακός, ο χειμερινός και ο θρησκευτικός. Οι προτάσεις στοχεύουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, στην αύξηση των διανυκτερεύσεων και της μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης των τουριστών.

β. Ναυτιλία: Να αναβαθμιστεί η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού με την κατάλληλη ναυτική εκπαίδευση, να αναπτυχθούν οι συμπληρωματικές υπηρεσίες, ειδικά όσες σχετίζονται με χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, να γίνει εκσυγχρονισμός των λιμενικών υποδομών και των υπάρχουσών ναυπηγοεπισκευαστικών ζωνών, που θα έχουν πολλαπλό όφελος για την ελληνική οικονομία, όπως ενίσχυση

των δημοσίων εσόδων δια του εισρέοντος συναλλάγματος κ.ά. Να υλοποιηθεί η μεταφορά του ναυτιλιακού "City" στον Πειραιά, ο οποίος να αποτελέσει αφετηρία για κρουαζιέρες στη Μεσόγειο.

γ. Απαραίτητη είναι η αξιοποίηση του ελληνο-αμερικανικού λόμπι, για να προβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα ελληνικά συμφέροντα στις ΗΠΑ. Μετά τη βελτίωση των σχέσεων της χώρας μας με το Ισραήλ ενδιαφέρον έχει η ταυτόχρονη προσέγγιση του ισραηλινού λόμπι και των Αρμενίων. Θα είναι χρήσιμο να μελετηθούν τόσο ο τρόπος οργάνωσης της εβραϊκής κοινότητας, όσο και η πολιτική της Γαλλίας και της Τουρκίας σχετικά με το θέμα.

δ. Για να ενισχυθεί ο συντελεστής "Ιστορία - Πολιτισμός - Θρησκεία" ενδείκνυται πρώτον η προβολή και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας ταυτότητας μέσω της πολιτιστικής διπλωματίας και η μελέτη αντίστοιχων πρακτικών άλλων χωρών για να αντληθούν ιδέες και δεύτερον η αναβάθμιση της παιδείας, διότι αυτή αφενός αποτελεί *sine qua non* ανάγκη του σύγχρονου αποτυπώματος της Ελλάδας στον κόσμο και αφετέρου διαμορφώνει υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό. Να τεθεί ως στόχος ορισμένα ελληνικά πανεπιστήμια

να συγκαταλέγονται μεταξύ των εκατό καλύτερων του κόσμου.

ε. Για την επίλυση του δημογραφικού προβλήματος να εφαρμοστούν οι κατάλληλες πολιτικές για την ενθάρρυνση των γεννήσεων και για την αφομοίωση των μεταναστών, οι οποίοι να αντιμετωπιστούν ως ευκαιρία και όχι ως απειλή.

στ. Να προωθηθεί η "Ερευνα - Τεχνολογία", κυρίως σε δύο περιοχές δραστηριοποίησης: πρώτον στην αγροτοβιομηχανία και τις ΑΠΕ και δεύτερον στη δημιουργία επιχειρήσεων καινοτομίας, οι οποίες θα αποτελέσουν τμήματα έρευνας και ανάπτυξης (R&D) άλλων εταιρειών. Οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να συνεργαστούν με Ανώτατα και Ανώτερα Ιδρύματα και φορείς χρηματοδότησης και να συγκεντρωθούν σε μια περιοχή της Ελλάδας δημιουργώντας την ελληνική Silicon Valley.

ζ. Να διευρυνθεί η εφαρμογή της Διακλαδικότητας στην εκπαίδευση με τη συγχώνευση των Σχολών Διοίκησης και Επιτελών των Κλάδων, όπου θα εφαρμόζεται τόσο διακλαδική όσο και κλαδική εκπαίδευση. Ταυτόχρονα να ενισχυθεί η σύζευξη της ΑΔΙΣΠΟ και της ΣΕΘΑ τόσο μεταξύ τους, όσο και με τα ελληνικά Πανεπιστήμια, ώστε να αποτελέσουν "δεξαμενές σκέψης" σε θέματα άμυνας και εθνικής ασφάλειας.

Η παρότρυνση "αιέν αριστεύειν" είναι ανάγκη να εισακουσθεί. Κατά την παρούσα χρονική συγκυρία, η "ευφυΐα" και οι δυνατότητές μας ως έθνους δε πρέπει

να αναλώνονται σε "νομιμοφανείς" συμπεριφορές και αδιέξοδες επιλογές.

Τέλος, είναι αναγκαίο να αποκατασταθεί μια γόνιμη και διαδραστική σχέση με την ιστορία και τον πολιτισμό μας, για να ενισχυθεί η εθνική αυτοπεποίθηση και να δημιουργηθεί μια σύγχρονη και ανταγωνιστική Ελλάδα αντάξια του ιστορικού της ρόλου.

Βιβλιογραφία

- John J. Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Εκδόσεις Ποιότητα-W.W. Northon & Company, Αθήνα, 2007, μτφ. Κωνσταντίνου Κολιόπουλου, εισαγ. σημ. Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, επιστ. επιμ. Παναγιώτης Ήφαιστος - Ηλίας Κουσκουβέλης, ευρετ. επιστ. όρων, εννοιών και ονομάτων Παναγιώτης Ήφαιστος.
- Αχμέτ Νταβούτογλου, *Το στρατηγικό βάθος. Η διεθνής θέση της Τουρκίας*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2010, 11η έκδοση, μτφ. Νικολάου Ραπτόπουλου, επιστ. επιμ. Νεοκλής Σαρρής.
- Joseph S. Nye, Jr., *Ήπια ισχύς. Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005, μτφ. Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος, προλ. Θεόδωρος Κουλουμπής.
- Bertrand Russell, *Ισχύς. Μια νέα κοινωνική ανάλυση*, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα, 2001, μτφ.- επιμ. Γιώργος Κυριακόπουλος.
- Martin Wight, *Διεθνής θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 1998, επιμ. Gabriele Wight και Brian Porter, εισαγ. δοκ. Hedley Bull, μτφ. Ηρακλεία Στρούκου, επιμ. - εισαγ. σημ. Παναγιώτης Ήφαιστος.
- Χρήστος Γιανναράς, *"Πολιτιστική Διπλωματία. Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού"*, Ίκαρος, 2003.
- Θουκυδίδου *Ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου*, Αθήνα, Εστία, 1998, μτφ. Άγγελου Βλάχου.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

Ηλίας Δ. Καλλιώρας, Διεθνής Πολιτική Οικονομία. Θεωρητικές προσεγγίσεις ισχύος και πλούτου σε διεθνικό επίπεδο, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1998.

Παναγιώτης Κονδύλης, Θεωρία του Πολέμου, Θεμέλιο, Αθήνα, 1999, 3η έκδοση.

Νίκος Κοτζιάς, Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21ο αιώνα. Για μια νέα, ενεργητική, δημοκρατική, πατριωτική στρατηγική στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2010.

Θ. Α. Κουλουμπής - Τζ. Γουλφ, Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Εξουσία και Δικαιοσύνη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1981, μτφ. Σπ. Κ. Θεοδωρόπουλου.

Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2004. Β' έκδοση.

Σπυρίδων Ν. Λίτσας, Πόλεμος και Ορθολογισμός. Θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές εφαρμογές, Εκδόσεις Ποιότητα, Βάρη, 2010.

Ιωάννης Θ. Μάζης, Γεωπολιτική προσέγγιση για ένα νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2006.

Βασίλειος Μαρκεζίνης, Μία νέα εξωτερική πολιτική για την Ελλάδα. Στα πλαίσια της βαθμιαίας ανεξαρτητοποίησης της Ευρώπης από τις ΗΠΑ, Εκδοτικός Οίκος Α.Α Λιβάνη, Αθήνα, 2010.

Γεώργιος Ε. Σέκερης, Η Ελλάδα στη "Νέα Τάξη", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2004.

Παναγιώτης Τσάκωνας (επιμέλεια), Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική πολιτική. Μια συνολική προσέγγιση, Τόμος Α', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1998, πρόλ. Βύρων Θεοδωρόπουλος.

Έγγραφα και Εκδόσεις Οργανισμών

Ανακοίνωση της Επιτροπής "Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο - ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό", COM (2010) 352.

Γεώργιος Οικονόμου, Ισαάκ Σαμπεθάι, Γεώργιος Συμιγιάννης (επιμέλεια), Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελλάδος: Αιτίες Ανισορροπιών και Προτάσεις Πολιτικής, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, Ιούλιος 2010.

Άρθρα

Πίχης Θεόφιλος Νικολαΐδης ΠΝ, "Στρατιωτική διπλωματία του 21ου αιώνα: Νέες ιδέες - προοπτικές-επιδιώξεις", Διακλαδική Επιθεώρηση, Οκτ/Φεβ 2011.

Διαδίκτυο

Ηλίας Κουσκουβέλης, "Μια ολιστική προσέγγιση στην εξωτερική πολιτική", <http://www.kouskouvelis.gr/site/blog/item/92.html>, 3 Ιαν 2011.

"Γενικά Στοιχεία Διασποράς", <http://www.ggae.gr>, 13 Φεβ 2011.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ανχης (ΠΖ) Κίμων Κωστής εκπόνησε τη δημοσιευμένη εργασία, στο πλαίσιο της φοίτησής του στην 8η Εκπαιδευτική Σειρά της ΑΔΙΣΠΟ, από την οποία αποφοίτησε ευδοκίμως. Είναι πτυχιούχος του τμήματος Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου απ' το οποίο αποφοίτησε τρίτος κατά σειρά, ενώ κατέχει και Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στον Οικονομικό τομέα από το ίδιο ΑΕΙ.

Κριτική Θεώρηση της Αμερικανικής Γεωπολιτικής και Στρατηγικής Πριν και Κατά τον Πόλεμο του Βιετνάμ

του Αντισμήναρχου (Ι) Πασχάλη Ζηλίδη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την εποχή της ανεξαρτησίας της, η χώρα των ΗΠΑ, ακολούθησε ένα ξεχωριστό δρόμο. Απομονωμένη από τη Ευρωπαϊκή σκηνή, χωρίς δυνατούς αντίπαλους γύρω της, η χώρα, εξαπλώθηκε με γοργούς ρυθμούς. Όταν εδραιώθηκε πλέον στο χώρο της ήρθε η ώρα να διεκδικήσει τη θέση της στη διεθνή σκηνή. Ένα από τα δύσκολα σημεία της πορείας της αποτέλεσε και η εμπλοκή στο Βιετνάμ.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της εργασίας είναι, μέσω μίας κριτικής θεώρησης της γεωπολιτικής και στρατηγικής των ΗΠΑ πριν και κατά τον πόλεμο του Βιετνάμ, να εξαχθούν συμπεράσματα για τους παράγοντες που επηρεάζουν την Αμερικανική εξωτερική πολιτική προκειμένου να αποτελέσουν στοιχεία που θα βοηθήσουν στην κατανόηση και ίσως εκμετάλλευση αυτών σε περιπτώσεις ενασχόλησης με την πολιτική της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Α"- ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΝΗ

Η πολιτική του δυτικού ημισφαιρίου και ο απομονωτισμός

Η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αμερικής σήμανε ταυτόχρονα και την είσοδό της στο τομέα των διεθνών σχέσεων. Όντας απομονωμένη σε ένα σημείο μακριά από τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις, η χώρα, διακήρυξε αρχικά την ουδετερότητά της. Δεν δίστασε όμως να εφαρμόσει επεκτατική πολιτική στην ήπειρό της¹. Επιπλέον, η μεγάλη απόσταση της χώρας από τις άλλες μεγάλες δυνάμεις πρόσφερε το αίσθημα απομονωτισμού και ο Τζορτζ Ουάσιγκτον, θεώρησε αφέλεια τη σύναψη συμμαχιών με άλλες δυνάμεις. Η δε άποψη του, παρότι γεωπολιτικού χαρακτήρα, πήρε ηθική χροιά στον λαό της χώρας που έβλεπε τη Αμερική ως πρεσβεύουσα μιας πολιτικής ηθικών αξιών και συνεργασίας με άλλα κράτη. Κινούμενος στο ίδιο πλαίσιο, ο Τόμας Τζέφερσον, διακήρυξε ένα σύστημα ηθικής, για την συμπεριφορά των εθνών και έθεσε την Αμερική στη θέση ενός 'παγκόσμιου παραδείγματος' δημοκρατικής διακυβέρνησης².

Στο μεταξύ, η χώρα, συνέχισε να επεκτείνεται σε όλο το πλάτος τη Βορείου Ημισφαιρίου αφού με δόγμα Μονρόε, το 1823, απαγόρευσε στις ευρωπαϊκές δυνάμεις να εμπλέκονται στις Αμερικανικές υποθέσεις (σε όλο δηλ. το Δυτικό Ημισφαίριο). Έτσι, το 1845, ο πρόεδρος Πολκ, ενσωμάτωσε το Τέξας. Επιπλέον, μετά το πόλεμο με το Μεξικό το 1848, προσάρτησε την Καλιφόρνια και την περιοχή που περικλείει τη Νεβάδα, τη Γιούτα, το Νέο Μεξικό, την Αριζόνα και κομμάτια του Κολοράντο και του Ουισκόνσιν

καθώς και το Ρίο Γκράντε ενώ ο Άντριου Τζόνσον αγόρασε την Αλάσκα.

Θίοντορ Ρούσβελτ και Γούντροου Ουίλσον

Η χώρα συνέχισε να αναπτύσσεται και δεν ξέφυγε από τον πειρασμό να επιζητήσει μία παγκόσμια επιρροή κάτι που προσπάθησε ο **Θίοντορ Ρούσβελτ**. Ο Ρούσβελτ κατανοούσε την εξωτερική πολιτική μόνο με όρους reason d'état και power politics (πολιτική ισχύος) αφού πίστευε ότι αν τα συμφέροντα της χώρας συγκρούονταν με άλλων κρατών, η Αμερική, θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει την ισχύ της για να τα επιβάλλει³. Επίσης, ήταν οπαδός της ισορροπίας δυνάμεων ενώ διεκδικούσε για τη Αμερική το ρόλο του καθοριστή εξισορρόπησης της παγκόσμιας ισχύος. Επιπλέον, προχώρησε σε μία δήλωση που ονομάστηκε

συμπλήρωμα του δόγματος Μονρόε (Roosevelt corollary)⁴ η οποία χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογηθεί η παρέμβαση των ΗΠΑ στο δυτικό Ημισφαίριο.

Ο Πρόεδρος **Γούντροου Ουίλσον** από την άλλη, είναι ίσως ο σπουδαιότερος εκπρόσωπος του αμερικανικού ιδεαλισμού και ο πρόδρομος της σύγχρονης ιδεαλιστικής σκέψης στον κλάδο των διεθνών σχέσεων. Πίστευε ότι στις σχέσεις μεταξύ των κρατών θα έπρεπε να κυριαρχεί η ηθική και όχι η πολιτική ισχύος. Έθεσε έτσι, ως στόχο του, την εξάλειψη του εθνικού εγωισμού από τη διπλωματική στάση των ΗΠΑ θεωρώντας ότι η δύναμή της βρισκόταν στη δύναμη των αρχών της. Συναφώς, διακήρυξε την αποστολή των Αμερικανών να καθοδηγήσουν, να διαφωτίσουν και να αποτελέσουν το καλό παράδειγμα για ελευθερία, δημοκρατία ισότητα και οικουμενική ειρήνη⁵.

Γεωπολιτικές επιρροές

Πέραν όμως των ιδεαλιστικών επιρροών, η γεωπολιτική επίσης, στάθηκε σημαντικός παράγων για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των χωρών. Έτσι, για τις ΗΠΑ, ο **Άλφρεντ Μάχαν** διακήρυξε ότι η ανάπτυξη της θαλάσσιας ισχύος είναι αυτό που κάνει μία χώρα μεγάλη και ισχυρή⁶. Ο Άγγλος **Μακίντερ** από την άλλη, επιχείρησε να καθορίσει τις στρατηγικές προκλήσεις της Μεγάλης Βρετανίας σχετικά με την Ευρασία. Το περίφημο απόφθεγμα του "όποιος ελέγχει την Ανατολική Ευρώπη ελέγχει τη Χέρτλαντ (Heartland), όποιος ελέγχει τη Heartland ελέγχει τον κόσμο νησί, όποιος ελέγχει τον κόσμο νησί ελέγχει

τον κόσμο ολόκληρο" αποτέλεσε οδηγό για τη διαμόρφωση του χάρτη της Ευρώπης μετά τον πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο⁷. Από την πλευρά της Γερμανίας, ο **Καρλ Χάουσχοφερ** εισήγαγε την ιδέα "ζωτικού χώρου" (Lebensraum), σύμφωνα με την οποία, τα μεγάλα κράτη, πρέπει να επεκταθούν εδαφικά προκειμένου να εξασφαλίσουν τις αναγκαίες πρώτες ύλες⁸. Τέλος, ο Αμερικανός **Νίκολας Σπάικμαν**, διακήρυξε τη μειωμένη σημασία που στην πραγματικότητα είχε η Heartland σε σχέση με τις περιοχές του εσωτερικού ημικυκλίου που την περικλείει, τις οποίες, ονόμαζε Στεφάνη (Rimland)⁹.

Κριτική Ανάλυση

Όπως έλεγε και ο Βίσμαρκ το μόνο σταθερό στην εξωτερική πολιτική είναι η γεωγραφία. Η γεωπολιτική έπαιξε σημαντικότερο ρόλο στο διεθνές σύστημα. Έτσι, οι

απόψεις του Χάουσχοφερ, περί ζωτικού χώρου, αποτέλεσαν τη γεωπολιτική διάσταση της δράσης του Χίτλερ και κατά συνέπεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι ΗΠΑ από τη μεριά τους θα κληρονομούσαν τη γεωπολιτική θεώρηση των Βρετανών, με το τέλος του Β' Π. Π., ασπαζόμενοι τις δοξασίες του Μακίντερ όπως αυτές αναθεωρήθηκαν από τον Spyckman με αποτέλεσμα να μετατρέψουν τη Rimland σε ζωτικό χώρο του ενδιαφέροντός τους. Σχετικά με το Μάχαν, η επιρροή του διαφάνηκε από την εκπλήρωση των γεωπολιτικών του διακηρύξεων¹⁰.

Όσον αφορά την υπερεπέκταση των ΗΠΑ, η ιδεαλιστική αναγωγή της σε 'πεπρωμένο του έθνους' και θεία πρόνοια για τη χώρα¹¹ κάλυψε ακραιφνή συμφέροντα και realpolitik. Επιπλέον, η υπέρμετρη ιδεολογία και ρητορική του Ουίλσον, αν και αμφίβολη ως προς τις απώτερες προθέσεις της¹², έμελε να γίνει σήμα κατατεθέν για κάθε πρόεδρο από εκεί και μετά. Η Αμερική, μέσω του ιδεαλισμού, μετατράπηκε από ένα 'φάρο' που έπρεπε να βλέπουν οι άλλοι για να παραδειγματίζονται σε μία σταυροφορία που θα επιχειρούσε να παγκοσμιοποιήσει τις αρχές του 'παραδείγματος' καταπολεμώντας το αίσθημα του απομονωτισμού¹³. Συνάμα όμως η ιδεολογία, έμεινε απαραίτητη επιθυμία του λαού, στην εξωτερική πολιτική της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Β"- ΑΝΑΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΒΙΕΤΝΑΜ

Η ανάσχεση, Τζορτζ Κέναν και Πωλ Νίτσε

Με το τέλος του Β' ΠΠ, στον οποίο ο **Φραγκλίνος Ντ. Ρούσβελτ** φαίνεται να επιδίωξε τη συμμετοχή της χώρας του¹⁴, η Στρατηγική των ΗΠΑ διαμορφώθηκε από τον διπλωμάτη **Τζορτζ Κέναν**¹⁵. Ο Κέναν, μέσω της ανάλυσής του, κατέληγε ότι το Σοβιετικό καθεστώς θα επιδίωκε μία παγκόσμια επέκταση της κομμουνιστικής ιδεολογίας του. Ως μακροπρόθεσμη, δεν θα διακινδύνευε μία βίαιη προώθηση των στόχων της φοβούμενη την πιθανότητα απώλειας των ήδη κερκτημένων. Οπότε, θα οδηγούνταν σε συμβιβασμό κάθε φορά που θα έβρισκε σοβαρά εμπόδια στο δρόμο της. Συμπερασματικά λοιπόν, η Αμερικανική πολιτική προς τη Σοβιετική απειλή θα "πρέπει να είναι μία μακροχρόνια, υπομονετική αλλά σθεναρή και άγρυπνη ανάσχεση των ρωσικών επεκτατικών τάσεων". Αποσκοπούσε έτσι στη συσσώρευση προβλημάτων στην Σοβιετική Ένωση που θα την οδηγούσαν σε μία απότομη και βίαιη πτώση¹⁶.

Μία δεύτερη εκδοχή της στρατηγικής της ανάσχεσης εκπονήθηκε το 1950 από τον **Πώλ Νίτσε** και έμεινε γνωστή ως NSC 68. Η διαφοροποίησή της με αυτά που πρόσβευε ο Κέναν έγγειτε στο γεγονός ότι μεγιστοποιούσε την σοβιετική απειλή. Δεν έκανε ουσιαστικά ιεράρχηση στόχων και καλούσε για άμεση επέμβαση των ΗΠΑ σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου καθώς θεωρούσε ότι, μια σοβιετική νίκη θα είχε σημαντικές προεκτάσεις καθότι, θα κλώνιζε την αξιοπιστία και θα αποδυνάμωνε τις συμμαχίες των ΗΠΑ. Προκειμένου δε να πετύχει τους παγκόσμιους στόχους της, έκανε απαραίτητη τη στρατιωτική ισχύ, σε αντίθεση με τον Κέναν που προσανατολιζόταν περισσότερο σε πολιτικό-οικονομικά μέσα¹⁷.

Η αρχή του Ψυχρού Πολέμου και η Πολιτική των Προέδρων

Ο **Τρούμαν** ανέλαβε την προεδρία μετά το θάνατο του Ρούσβελτ στις 12 Απριλίου του 1945. Το Φεβρουάριο του 1946, ο Στάλιν, διακήρυξε τη δυνατότητα ενός νέου πολέμου ως αναπόφευκτη όσο συνεχίζει να υπάρχει καπιταλισμός. Λίγες μέρες αργότερα ο Τζορτζ Κέναν, έστειλε το τηλεγράφημά του. Ακολούθησε, το Σεπτέμβριο του 1946, η έκθεση Κλίφορντ Έλσευ η οποία παρουσίαζε τη Σοβιετική απειλή με χρώματα μελανότερα από αυτά του Κέναν. Αυτό που τελικά δραστηριοποίησε τις ΗΠΑ ήταν το μήνυμα της Μεγάλης Βρετανίας

ότι θα αποσυρόταν από την Ελλάδα και την Τουρκία που οδήγησε στο δόγμα Τρούμαν¹⁸. Κατέληξε δε, στην εκπόνηση του Σχεδίου Μάρσαλ που εγκρίθηκε από το Κογκρέσο το 1948. Ο μετέπειτα αποκλεισμός του Βερολίνου, από τον Στάλιν, προκάλεσε έξαρση των φόβων της δυτικής Ευρώπης και είχε ως αποτέλεσμα τη σύσταση του NATO την άνοιξη του 1949. Επιπρόσθετα, Ο Τρούμαν, λόγω της Κορέας, υιοθέτησε τις προτάσεις της NSC-68 και αύξησε τη βοήθεια του στη Γαλλία για την Ινδοκίνα μια κίνηση που αποτέλεσε την αρχή της εμπλοκής των Αμερικανών στο Βιετνάμ¹⁹.

Ο αντικαταστάτης του Τρούμαν, **Αϊζενχάουερ**, κατέληξε στο δόγμα μαζικής ανταπόδοσης ή αντιποίνων (massive retaliation) που σήμαινε μαζική πυρηνική αντεπίθεση σε κάθε κίνηση Σοβιετικού επεκτατισμού επιδιώκοντας να καταστήσει, λόγω της σφοδρότητας των αντιποίνων, αδιανόητη κάθε σοβιετική κίνηση²⁰. Εκτός των άλλων, ο Αϊζενχάουερ εμβάθυνε την εμπλοκή των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή υπογραμμίζοντας, με την κρίση στο Σουέζ, την θέση της στον τρίτο κόσμο ως η φιλελεύθερη αντι-αποικιακή δύναμη²¹. Επίσης, ίδρυσε το 1959 την Κεντρική Συμμαχία - CENTO (Central Treaty Organization)²² και το 1954, το Σύμφωνο Νοτιο-Ανατολικής Ασίας (SEATO - South East Treaty Organization)²³.

Ο **Κένεντι** συμφωνούσε με την NSC-68 θεωρούσε όμως ότι το δόγμα των μαζικών αντιποίνων ήταν ανεπαρκές καθώς δημιουργούσε διλλήματα του τύπου υποχώρηση ή πυρηνικός όλεθρος. Ως αποτέλεσμα, προώθησε την ιδέα της ευέλικτης ανταπόδοσης που σήμαινε αύξηση των συμβατικών δυνάμεων. Όσον αφορά την εμπλοκή στο Βιετνάμ, προέβη σε σύναψη συνθήκης ειρήνης με το Λάος με σκοπό να διατηρήσει η χώρα την ουδετερότητά της χωρίς όμως αποτέλεσμα²⁴. Επίσης προσπάθησε, ανεπιτυχώς, μέσω εκσυγχρονιστικών εσωτερικών μεταρρυθμίσεων, να ξεπεραστούν οι ανεπάρκειες του καθεστώτος της χώρας και η κλίση προς τον κομμουνισμό. Έτσι, με τη δολοφονία του, κληροδότησε στον Τζόνσον μια βαθιά δέσμευση στο Βιετνάμ.

Ο **Λίντον Τζόνσον**, με το ψήφισμα του Τονκίν, πήρε συνταγματική κάλυψη για τη

στρατιωτική εμπλοκή στο Βιετνάμ²⁵, και προχώρησε σε ενίσχυση των δυνάμεων του. Παράλληλα, προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα με κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που δεν είχαν σχέση με την πραγματικότητα. Λόγω πολιτικών περιορισμών²⁶, υιοθέτησε την στρατηγική της φθοράς που αδυνατούσε να φέρει αποτέλεσμα με συνέπεια να φθείρετε η κοινή γνώμη των ΗΠΑ²⁷. Για να αντιμετωπίσει την κρίση, ο Τζόνσον, δεσμεύτηκε στην κοινή γνώμη ότι το αίσιο τέλος είναι πολύ κοντά και ζήτησε απεγνωσμένα συμβιβασμό από την κομμουνιστική πλευρά. Όμως ο κομμουνιστής ηγέτης Χο Τσι Μινχ αρνήθηκε οποιαδήποτε διαπραγμάτευση και με τη μάχη του Τετ²⁸ κατάφερε να κινητοποιήσει την αμερικανική κοινή γνώμη ενάντια στον Πρόεδρο Λίντον Τζόνσον και να πετύχει την απόσυρσή του²⁹.

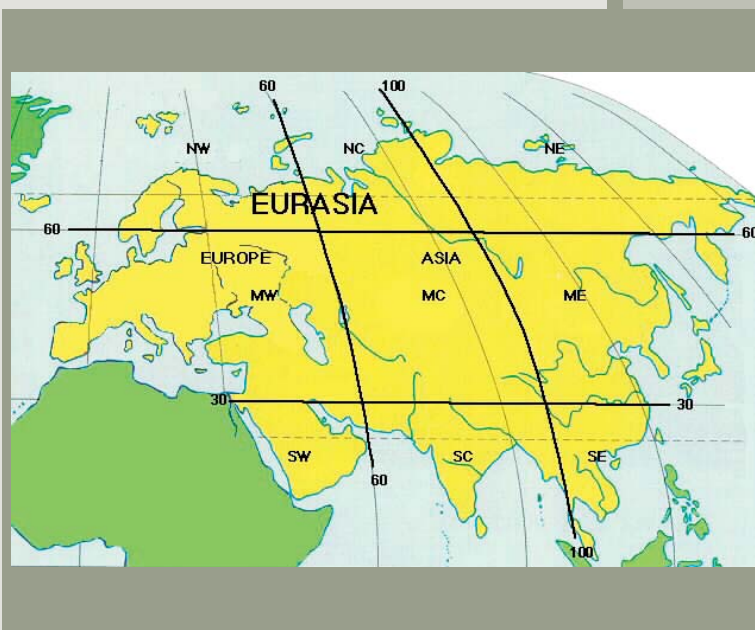
Ο αντικαταστάτης του **Νίξον**, έχοντας ως συνεργάτη του το Χένρυ Κίσινγκερ, ακολούθησε μία Realpolitik βασισμένη σε όρους ισορροπίας δυνάμεων³⁰. Ο Νίξον θέλησε να απεμπλακεί από το Βιετνάμ και υιοθέτησε την "Βιετναμοποίηση" (Vietnamization) που είχε ως στόχο τη σταδιακή απόσυρση των Αμερικανικών δυνάμεων³¹. Παράλληλα, εκμεταλλευόμενος την γεωπολιτική σύγκρουση τη Κίνας με τη Ρωσία, δήλωσε ότι οι ΗΠΑ θα υποστήριζαν την Κίνα σε περίπτωση Σοβιετικής επίθεσης³² και πέτυχε την προσέγγιση των δύο πλευρών και την χαλάρωση της έντασης με την ΕΣΣΔ. Μην έχοντας, πλέον, πολιτικούς περιορισμούς, αύξησε την ένταση των επιχειρήσεων που οδήγησαν σε ανακωχή την οποία ζήτησε το αδιάλλακτο ως τότε Β. Βιετνάμ³³.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Γ" ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ

Γεωπολιτική και ανάλυση

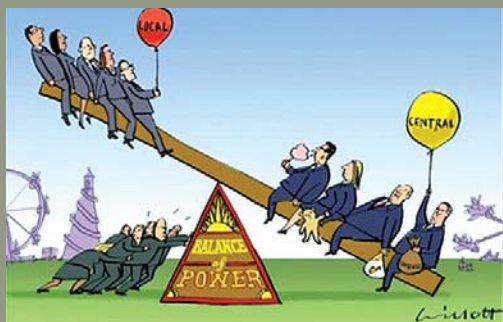
Η γεωπολιτική υπήρξε καθοριστικός παράγων για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ με το τέλος του Β' Π.Π. Ο Κέναν έδωσε τη στρατηγική της Αμερικής που αποσκοπούσε στην "ανάσχεση" της Σοβιετικής επέκτασης. Η στρατηγική αυτή βρήκε το χώρο δράσης της μέσα στη Γεωπολιτική διάσταση των απόψεων των Μακίντερ και Σπάικμαν. Ο ίδιος ο Κέναν προσδιόρισε το χώρο αυτό μιλώντας για επιδίωξη ισορροπίας δυνάμεων στο χώρο της Ευρασίας³⁴. Η εναρμόνιση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ με τη Γεωπολιτική του Σπάικμαν και τη στρατηγική του Κέναν πιστοποιήθηκε με τη προσπάθεια δημιουργίας συμμαχιών που είχαν σκοπό να διασφαλίσουν τη Rimland³⁵. Η διεξαγωγή δε της πλειονότητας των περιφερειακών συγκρούσεων στο συγκεκριμένο χώρο επιβεβαίωσε την αδιαπραγμάτευτη αξία του³⁶ και η στρατηγική ανάλυση του Μπρεζίνσκι τη διαχρονικότητά του³⁷.

Από την άλλη, ο Κέναν, ως γνήσιος ρεαλιστής, έκανε γεωπολιτική ιεράρχηση των στόχων της στρατηγικής θέτοντας ζώνη υψίστης προτεραιότητας για τα συμφέροντα των ΗΠΑ που περιλάμβανε τη Μεγάλη Βρετανία τη Γερμανία-Δυτική Ευρώπη και την Ιαπωνία³⁸. Ωστόσο, η γεωπολιτική ανάλυση του Κέναν, κράτησε μόνο για δύο χρόνια, έως το τέλος του 1949 όταν μετατράπηκε σε μία παγκοσμίου διάστασης εμπλοκή με τη NSC-68 του Νίτσε. Για την επιθετικότερη στροφή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ θεωρούνται ότι συντέλεσαν

τρεις παράγοντες³⁹: Η δοκιμή της πρώτης Σοβιετικής ατομικής βόμβας τον Αύγουστο του 1949, η νίκη των κομμουνιστών του Μάο στην Κίνα και η έναρξη του πολέμου της Κορέας τον Ιούνιο του 1950.

Ισορροπία Δυνάμεων

Επιπρόσθετα, πέραν της γεωπολιτικής διάστασης και ανεξαρτήτως κάθε ιδεολογικού ισχυρισμού, μπορούμε να πούμε ότι το στήσιμο της μεταπολεμικής τάξης πραγμάτων έγινε πάνω στη βάση της ισορροπίας δυνάμεων (balance of power). Η θεωρία λέει ότι τα κράτη κάνουν συμμαχίες προκειμένου να αποφύγουν να κυριαρχηθούν από δυνατότερα κράτη. Η συμπεριφορά των κρατών θα είναι είτε να ισορροπήσουν με μία αντίθετη συμμαχία (balancing behavior) ή να προσδεθούν στο άρμα

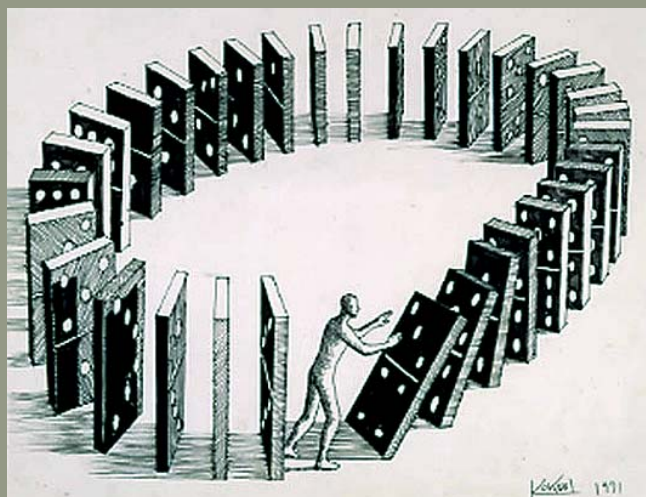
του ισχυρού (bandwagoning behavior). Αναμένεται δε, ότι τα άλλα **δυνατά** κράτη θα συνασπιστούν για να εξομαλύνουν την ανισορροπία που επιφέρει στο σύστημα η ύπαρξη του ισχυρού (balancing behavior)⁴⁰ ή για να εξισορροπήσουν την απειλητικότερη δύναμη⁴¹.

Στη μεταπολεμική τάξη λοιπόν, η κραταιά Αμερική αποτέλεσε τον ένα πόλο ενώ, η ΕΣΣΔ, συνιστούσε την στρατιωτική υπεροχή και συνάμα είχε την ιδεολογική διαφοροποίηση για τη διαμόρφωση του άλλου πόλου. Επιπρόσθετα, κατάφερε να αναπτύξει το δικό της πυρηνικό οπλοστάσιο και μάλιστα να επικρατήσει η άποψη ότι πέτυχε να αποκτήσει υπεροχή κάτι που έγινε γνωστό ως πυραυλικό χάσμα (missile gap). Παράλληλα, με την αύξηση ισχύος της ΕΣΣΔ, άρχισε να εμφανίζεται η απειλητική διάσταση που συνιστούσαν επιθετικές ενέργειες όπως η κρίση του Βερολίνου και ακόμα περισσότερο η εξάπλωση του κομμουνισμού.

Ταυτόχρονα, η απειλή πήρε παγκόσμια διάσταση μέσω των δογμάτων και δοξασιών που αφόρισαν την εξάπλωσή της: Ο ΥΠΕΞ του Τρούμαν, Ντιν Άτσεσον, αντικατέστησε το Κέναν με τον Νίτσε για να δημιουργήσει την NSC 68 που δαιμόνιζε τις "άνευ προηγούμενου ηγεμονικές βλέψεις της ΕΣΣΔ" και καλούσε για επιθετική πολιτική⁴². Ο Τρούμαν εξίσωσε την

δράση του κομμουνισμού στην Κορέα με τη δράση του Χίτλερ⁴³. Ο Αϊζενχάουερ συνέβαλε πολύ στην από-ιεράρχηση των στόχων της ανάσχεσης με την "θεωρία ντόμινο"⁴⁴. Ο Κένεντι, ανήσυχος από φερόμενες προθέσεις του Χρουστσόφ, ανήγαγε την επέκταση του κομμουνισμού ως μέγιστη απειλή και κήρυξε τη δέσμευση των ΗΠΑ σε μία παγκόσμια αντικομμουνιστική σταυροφορία⁴⁵. Ο Τζόνσον ασπαζόταν ουσιαστικά τις ίδιες ιδέες αφού δήλωνε ότι "η συνθηκολόγηση οπουδήποτε ενέχει τον κίνδυνο της ήττας παντού"⁴⁶.

Παράλληλα οι συνεργάτες του Τρούμαν υποδαυλίζουν τον ένθερμο αντικομμουνισμό παρέχοντας χώρο στο Γερούσιαστί Μακάρθι που με αυτό που έμεινε γνωστό ως Μακαρθισμός⁴⁷ δημιουργεί μία υστερική κομμουνιστοφοβία στη χώρα, εξασφαλίζοντας

την υποστήριξη της κοινής γνώμης⁴⁸. Η ΕΣΣΔ αποτελεί το δυνατό και ταυτόχρονα απειλητικό πόλο και η θεωρία εξισορρόπησης δουλεύει ενώνοντας σε μία αντίπαλη συμμαχία τις ΗΠΑ με τη Γερμανία τη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία όλες δηλ. τις γεωπολιτικές προτεραιότητες του Κέναν. Επιμελημένα δε, χρησιμοποιείται μια εύσημη ρητορική για να απεικονίσει την νέα τάξη πραγμάτων. Έτσι ανακηρύσσεται μία ισορροπία αρχών⁴⁹ (για να καλύψει μία ισορροπία δυνάμεων) που στολίζεται αμυντικά⁵⁰ ως στρατηγική αποτροπής⁵¹ και, για να καμφθεί η απέχθεια που είχε η κοινή γνώμη για τις power politics, παρουσιάζεται το ΝΑΤΟ ως συμμαχία για τη διατήρηση της ειρήνης⁵².

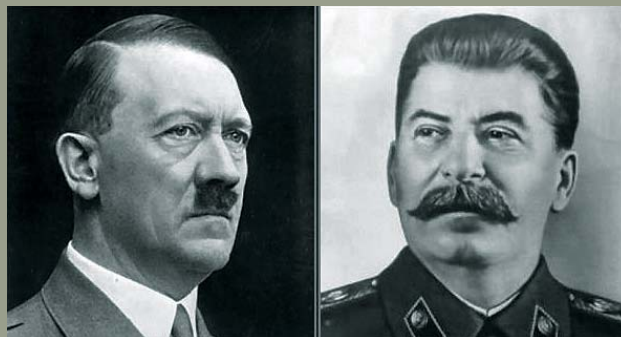
Ανισόρροπη Ισορροπία

Εξετάζοντας ενδελεχώς την κατάσταση, διαφαίνεται μία προσπάθεια ενίσχυσης της απειλητικής διάστασης εντύπωσης χωρίς να στηρίζεται σε απόλυτα ρεαλιστική βάση. Έτσι, η θεωρία ντόμινο, που απειλούσε με διαδοχική εξάπλωση, έρχεται σε αντίθεση με την πιο αποδεκτή θεωρία στο πεδίο των διεθνών σχέσεων όπως λέει ο Walt⁵³. Ο πόλεμος της Κορέας που θεωρήθηκε ως σημαντικός για τη στροφή του Τρούμαν στην NSC 68, επιβροχήθηκε από τους ίδιους τους Αμερικανούς⁵⁴. Στην ομιλία του Χρουστσόφ το 1961, που φέρεται να ανησύχησε τον Κένεντι, το κύριο νόημα ήταν μία ένθερμη έκκληση για ειρηνική συνύπαρξη⁵⁵. Από την αντίπαλη μεριά, ο Στάλιν, έκανε γεωπολιτική ιεράρχηση των στόχων και φέρετε ότι δεν είχε καμία πρόθεση να ξεκινήσει βίαιη επεκτατική πολιτική στην Ευρώπη⁵⁶.

Όσον αφορά τη δύναμη, με όρους ισχύος, που φέρεται να είχε η ΕΣΣΔ μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα: Η δύναμη των ΗΠΑ ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της ΕΣΣΔ⁵⁷. Ο Αϊζενχάουερ γνώριζε ότι, παρότι είχαν αναπτύξει πυρηνική τεχνολογία οι Ρώσοι, δεν ήταν σε θέση να τη χρησιμοποιήσουν ως στρατηγικό όπλο⁵⁸. Ο ίδιος ο Κένεντι, παρότι φαινόταν ανήσυχος για το υποτιθέμενο missile gap, σιωπηλά παραδέχτηκε ότι το χάσμα υπήρχε αλλά ήταν προς όφελος της Αμερικής⁵⁹.

Στρατηγική και διεθνές περιβάλλον

Εξετάζοντας τώρα την περίπτωση επιβολής των ΗΠΑ με πολιτική ισχύος (power politics) και του αντίκτυπου που θα είχε μία τέτοια πολιτική μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα: Η εξισορρόπηση δυνάμεων και η power politics ήταν στο απόγειο της στη Ευρώπη⁶⁰. Η δε αλλαγή συμμαχιών για την εξομάλυνση ανισορροπιών και την εξασφάλιση συμφερόντων ήταν ιδιαίτερα προσφιλής τακτική και μεγάλη απόδειξη για αυτό αποτελεί η συμμαχία του Στάλιν με το Χίτλερ το 1939 και στη συνέχεια η μετατόπισή του στις Συμμαχικές δυνάμεις. Η επιβολή των ΗΠΑ λοιπόν με power politics θα ήταν δυνατόν να συνασπίσει τις

δυνάμεις της Γηραιάς Ηπείρου σε έναν αντι-Αμερικανικό άξονα⁶¹. Ανώφελο να αναφέρουμε τις επιπτώσεις για την Αμερική στην ευδόωση μιας τέτοιας προοπτικής που συνένωνε, ουσιαστικά πλέον, ολόκληρη τη δυναμική της Ευρασίας σε έναν αντίπαλο συμμαχικό φορέα⁶². Έτσι, ο Άτσεσον με τον Νίτσε εκπονούν την NSC 68 η οποία αρχικά είναι σε μειονεκτική θέση, ως προς την προοπτική αποδοχής της, λόγω του υπέρογκου κόστους που προϋποθέτει⁶³. Παράλληλα ξεσπά η κρίση στην Κορέα. Ο Άτσεσον, θέλοντας να καθησυχάσει την Κίνα, δηλώνει ότι δεν τον ενδιαφέρει η Κορέα⁶⁴. Η Β. Κορέα ξεκινά τον πόλεμο με τη Ν. Κορέα για την επανένωση. Η

Αμερική αντιδρά, επιβεβαιώνοντας την κομμουνιστική απειλή και η NSC 68 μπαίνει με πλεονέκτημα στο παιχνίδι⁶⁵. Η Αμερική κερδίζει σχετικά εύκολα και η NSC 68 υποβαθμίζεται⁶⁶. Η Αμερική, αγνοεί τις προειδοποιήσεις της Κίνας⁶⁷, και συνεχίζει προέλαση στη Βόρειο Κορέα. Η Κίνα μπαίνει στον πόλεμο. Η NSC 68 .. επιβεβαιώνεται.. και υπογράφεται⁶⁸. Ο πόλεμος κλίνει με σημαντικά στρατηγικά οφέλη για την Αμερική⁶⁹ αφού δένει στρατιωτικά τη συμμαχία και συνεχίζει το δρόμο προς την πρωτοκαθεδρία. **Οπότε δικαιολογούνται ίσως οι ενέργειες υπερδιόγκωσης της ΕΣΣΔ που έφερναν στη συμμαχία των ΗΠΑ τα άλλα κράτη καθώς και τα υπέρογκα έξοδα που καλούνταν να λάβει η χώρα μέσω της NSC 68⁷⁰.** Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε ότι η ίδια η NSC 68 δημιουργούσε απορίες για τη σκοπιμότητά της⁷¹. Επιπλέον η NSC 68 ήταν αυτή που οδηγούσε σε εμπλοκή στην Κορέα ενώ η εμπλοκή στην Κορέα οδηγούσε στην υπογραφή της NSC 68 και εξομάλυνε, συν τοις άλλοις, την εσωτερική αντίδραση⁷².

Στρατηγική, Ιδεολογία και απομονωτισμός

Πέραν όμως της αντιμετώπισης της διεθνούς σκηνής, μείζον θέμα αποτελούσε και το εσωτερικό περιβάλλον (κοινή γνώμη) αφού, κάθε προσπάθεια εμπλοκής, μπορούσε να οδηγήσει σε απομονωτισμό οπότε οι πολιτικοί έπρεπε να προσέχουν πως θα τη χειριστούν⁷³. Από την άλλη, η έκβαση του Β' ΠΠ θα διαμόρφωνε αυτεπάγγελτα την παγκόσμια σκηνή και η Αμερική δεν ήταν διατεθειμένη να μείνει έξω από το παιχνίδι. Ο Ρούσβελτ φαίνεται απέφυγε το αδιέξοδο λόγω του Περλ Χάρμπορ⁷⁴ αφού "ο απομονωτισμός ίσως χάθηκε για πολλούς στις στάχτες του Περλ Χάρμπορ"⁷⁵.

Αντίστοιχα προβλήματα φέρεται να είχε και ο Τρούμαν που έκανε δεκτή την NSC 68 μόνο όταν συγκεκριμένοι παράγοντες⁷⁶ διαμόρφωσαν την κοινή γνώμη για την παγκόσμιου χαρακτήρα εμπλοκή της Αμερικής. Συνεπακόλουθα, μερικοί από τους λόγους⁷⁷ που θεωρήθηκαν σημαντικοί για την ήττα των ΗΠΑ στο Βιετνάμ ανάγονται καθαρά ίσως σε θέματα ιδεαλισμού δηλαδή της κοινής γνώμης. Σημαντικότερος είναι ίσως η σύναψη συνθήκης ειρήνης με το Λάος από τον Κένεντι, που έγινε για να αποφύγει το εσωτερικό πολιτικό κόστος⁷⁸, έναν πολιτικό περιορισμό που ασπάστηκε και ο Τζόνσον και οδήγησε στην αποτυχημένη Στρατηγική της Φθοράς⁷⁹. Η επιρροή της κοινής γνώμης κρυσταλλώνεται ίσως σε μία ανάλυση της RAND για τον πόλεμο του Βιετνάμ⁸⁰ και η διαχρονικότητά της στο κληροδότημα του ομώνυμου συνδρόμου (Vietnam Syndrome)⁸¹.

Σύνθεση και αποτελέσματα

Ιστορικά, εξετάζοντας την περίπτωση και τα συνολικά επακόλουθά της θα λέγαμε το εξής οξύμωρο. **Οι ΗΠΑ κέρδισαν όλες τις σημαντικές μάχες στο Βιετνάμ συνεπακόλουθα.. έχασαν τον πόλεμο..** Το οξύμωρο μας οδηγεί ακριβώς στη σημασία της κοινής γνώμης. Η ιδεολογία έφερε πιθανόν τα προσκόμματα και συναφώς την ήττα. Από την άλλη όμως, η ιδεολογία έκανε δυνατή την παγκόσμια εμπλοκή, και έδωσε τον απομονωτισμό. Επιπρόσθετα η ιδεολογική γραμμή του Νίτσε έφερε τις μη κομμουνιστικές χώρες, (που μοιραία αποτελούσαν το σύνολο των πιο δυνατών εκτός της ΕΣΣΔ), σε μία πλευρά προΐδεάζοντας ίσως για το αποτέλεσμα της αντιπαράθεσης. Και βοήθησαν βέβαια σε αυτό και οι προσπάθειες της πολιτικής να αναδείξουν την ισχυρή και απειλητική διάσταση της ΕΣΣΔ. Η δε στροφή του Νίξον με την καταστρατήγηση της ιδεολογικής γραμμής και το δόγμα του⁸² έδειξε τον απώτερο στόχο της Αμερικανικής πολιτικής που παραπέμπει σε *raison d'etat*⁸³.

Για καθαρό ιδεαλισμό βέβαια ούτε λόγος. Οι ιδέες της διακήρυξης της ανεξαρτησίας χάθηκαν στα συρτάρια του Λευκού Οίκου και μαζί και οι ελπίδες του Χο Τσι Μινχ όταν ζήτησε ανεξαρτησία της χώρας του⁸⁴ επικαλούμενος αυτές και τις Ουίλσονικές αρχές αυτοδιάθεσης. Η αντιαποικιοκρατική ιδεολογία του Αϊζενχάουερ, τσαλαπατήθηκε από την δικιά του θεωρία ντόμινο που επικράτησε μέσω μιας ανώτερης ιδέας του αντικομμουνισμού. Η ίδια η εμπλοκή στο Βιετνάμ αμέλησε τη βελτίωση των συνθηκών ζωής στη χώρα και επικεντρώθηκε στο στόχο της αξιοπιστίας της Αμερικής απέναντι στους συμμάχους της⁸⁵. Ανεξάρτητα όμως αν ο ίδιος ο ιδεαλισμός δεν στάθηκε ικανός να ευοδώσει τις επιθυμίες των Βιετναμέζων για αυτοδιάθεση, ο υποκείμενος του ιδεαλισμού, δηλαδή η κοινή γνώμη,

αποτέλεσε για αυτούς τον απώτερο ουσιαστικό στόχο. Έτσι όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις τους, ενώ τακτικά ήταν αποτυχημένες, έγιναν την χρονιά που θα γινόντουσαν εκλογές στις ΗΠΑ και πέτυχαν το στρατηγικό στόχο που ήταν η επίδραση της κοινής γνώμης. Σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που, σε μία περίπτωση, οδήγησαν στην πτώση ουσιαστικά του Προέδρου Τζόνσον. Συνεπακόλουθα, το πεδίο εκμετάλλευσης της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ παρέχεται ακριβώς σε εκείνες τις πτυχές που παρουσιάζεται αδυναμία δηλαδή, στον επηρεασμό της κοινής γνώμης όπως έκανε το Βιετνάμ. Αυτό γίνεται μόνο με ΨΕ και ΠΕ.

ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αυτό που είναι σαφές είναι ότι η γεωπολιτική υπήρξε καθοριστική για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και γενικότερα. Όπως φαίνεται επίσης, η *realpolitik* ήταν ο απώτερος στόχος της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Η θεωρία δε, της ισορροπίας δυνάμεων, ήταν αυτή που χρησιμοποιήθηκε για το στήσιμο της μεταπολεμικής διεθνούς τάξης. Όπως ακόμη φαίνεται από την παρούσα εργασία, η Αμερική, είχε ένα καθαρό σχέδιο για την αντιμετώπιση του Ψυχρού Πολέμου και για αυτό κέρδισε. Είχε επίσης και μία ξεκάθαρη γεωστρατηγική σκέψη που την οδήγησε να φέρει όλες τις σημαντικές δυνάμεις με το μέρος της και να διεκδικήσει την αντιπαράθεση με πλεονέκτημα.

Έκδηλη είναι επίσης η επιρροή της κοινής γνώμης που έμελε να καθορίσει σημαντικά τις επιλογές της εξωτερικής πολιτικής και της στρατηγικής. Συμπερασματικά δε η καταφυγή σε ΠΕ και ΨΕ είναι αυτή που μπορεί και να επιφέρει κάποια αποτελέσματα.

Τέλος μπορούμε να δούμε δύο πράγματα που θεωρήθηκαν σημαντικά στην παρούσα ανάλυση και παραπέμπουν στην 'στρατηγική' εκμετάλλευση της θεωρίας. Έτσι, η θεωρία του Άγγλου Μακίντερ προσκόλλησε την παγκόσμια σκηνή στην δυναμική της Ευρασίας και άφησε ανενόχλητη, στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, την εξέλιξη και αναρρίχηση της Αμερικής στην πρωτοκαθεδρία. Επίσης, η θεωρία της ισορροπίας δυνάμεων, που χρησιμοποιήθηκε από τις ΗΠΑ για να αιτιολογήσει το στήσιμο της σκηνής του Ψυχρού πολέμου ρεαλιστικά μόνο ανισόρροπη μπορεί να χαρακτηριστεί. Όπως είδαμε στην ανάλυση, συνένωσε όλες τις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις σε έναν συνασπισμό και στήθηκε τόσο έξυπνα, ώστε έφερε με το τέλος της, μόνο μία από αυτές στην πρωτοκαθεδρία. Αυτό, πράγματι, είναι υψηλή στρατηγική.

Υποσημειώσεις

1. Έτσι, το 1794 προχώρησε σε οριοθέτηση των συνόρων με τον Καναδά και τη Φλόριντα υπέρ της Αμερικής και το 1803 αγόρασε τη Λουιζιάνα από τους Γάλλους η οποία, λόγω της μη οριοθέτησής της, έδωσε το δικαίωμα για διεκδικήσεις επί των Ισπανικών εδαφών στη Φλόριντα και στο Τέξας δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 35-37
2. Δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ.37-39
3. Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ.45
4. Σύμφωνα με την δήλωσή του, οι ΗΠΑ, σε περιπτώσεις αδικοπραγιών ή ανικανότητας "στην Λατινική Αμερική, μπορεί να υποχρεωθούν έστω και.. απρόθυμα να αστυνομεύσουν την κατάσταση". Δες Charles A Kurchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 175
5. Παναγιώτης Ήφαιστος "Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική από την Ιδεαλιστική Αθωότητα στο Πεπρωμένο του Έθνους" Εκδόσεις Οδυσσέας 1994 σελ. 323-324
6. Σε στρατηγικές του αναλύσεις πρότεινε την κατάληψη της Χαβάης, τον έλεγχο της Καραϊβικής, τη

δημιουργία διώρυγας που να συνδέει τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό ωκεανό, τη διατήρηση του πολέμου μακριά από τις ακτές της Αμερικής και τη δημιουργία συμμαχιών για την αποτροπή εξωτερικών κινδύνων. Δες Ahmet Davutoglu "The Clash of Interests: An Explanation of The World (Dis)Order" Journal of International Affairs December 1997-February 1998 Volume II- Number 4 σελ. 2

7. Ως αποτέλεσμα, οι Συμμαχικές Δυνάμεις δημιούργησαν buffer states για να διαχωρίσουν τη Γερμανία από τη Ρωσία και να διατηρήσουν τη Γερμανία μακριά από την Ανατολική Ευρώπη και τη Heartland προκειμένου να αποκλείσουν να αποκλείσουν την προοπτική παγκόσμιας κυριαρχίας δες Ahmet Davutoglu "The Clash of Interests: An Explanation of The World (Dis)Order" Journal of International Affairs December 1997-February 1998 Volume II- Number 4 σελ. 3

8. Δες Κωνσταντίνος Κολιόπουλος "Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως σήμερα" Εκδόσεις Ποιότητα 2008 σελ 203

9. Παραφράζοντας μάλιστα το αξίωμα του Μακίντερ, δήλωσε ότι "όποιος ελέγχει τη Rimland εξουσιάζει την Ευρασία, όποιος εξουσιάζει την Ευρασία, ελέγχει την τύχη του κόσμου" δες Κωνσταντίνος Κολιόπουλος "Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως σήμερα" Εκδόσεις Ποιότητα 2008 σελ 206

10. Επιπλέον, σε επαλήθευση των προτρέψεων του για τη θαλάσσια ισχύ, την εποχή του Χάρισον, το 1893, ο στόλος της χώρας από δέκατος έβδομος στον κόσμο έγινε 7ος δες Charles A. Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ 173. Έφτασε δε εποχή του Ρούσβελτ να υστερεί σε ισχύ μόνο από αυτόν της Μ. Βρετανίας δες Παναγιώτης 'Ηφαιστος "Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική από την Ιδεαλιστική Αθωότητα στο Πεπρωμένο του Έθνους" Εκδόσεις Οδυσσέας 1994 σελ. 310

11. Ένας χαρακτηρισμός που αποδίδεται στον Άνταμς (John Quincy Adams) που ανήγαγε την εξάπλωση των ΗΠΑ σε όλη τη Β. Αμερικανική Ήπειρο σε νόμο της φύσης και ένα δικαίωμα "που έδωσε η θεία πρόνοια για να πραγματοποιήσουμε το μεγάλο πείραμα της ελευθερίας και ομοσπονδιακής αυτοκυβέρνησης" αφού "μία μη γήινη δύναμη .. επέλεξε τη χώρα μας ως μοντέλο και πόλο έλξης για όλα τα έθνη του κόσμου". Δες Παναγιώτης 'Ηφαιστος "Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική από την Ιδεαλιστική Αθωότητα στο Πεπρωμένο του Έθνους" Εκδόσεις Οδυσσέας 1994 σελ. 253-254

12. Όπως λέει ο Carr αφού βομβάρδισε για τα καλά τη Βέρα Κρούζ ο Ουίλσον βεβαίωσε τον κόσμο ότι οι ΗΠΑ πήγαν στο Μεξικό "...για να εξυπηρετήσουν το ανθρώπινο είδος" δες Edward H Carr "The Twenty Years' Crisis, 1919-1939" London: Macraillan, 1958 2nd Ed. σελ. 78

13. Αφορά απομονωτισμό από την θεωρούμενη σκληρή power politics της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου πλην της Αμερικανικής ηπείρου. Πράγματι, οι κτήσεις δείχνουν ότι η επέκταση της χώρας, έως και το Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, έγινε με γοργούς ρυθμούς και μεγάλη ένταση αφού σε κάποιες περιπτώσεις σε θητεία ενός μόνο προέδρου η έκταση της χώρας διπλασιάστηκε. Παρόλα αυτά, δεν δημιουργήθηκε θέμα απομονωτισμού γιατί, εντέχνως θα λέγαμε, μέσω των διακηρύξεων αλλά και προφανώς μέσω της αποδοχής του δόγματος Τρούμαν, η κοινή γνώμη, θεώρησε την επέκταση ως μία εσωτερική υπόθεση.

Όπως έλεγε το περιοδικό Fortune "δυστυχώς για τις απόψεις που διδάσκουμε ...[η Αμερική]... με σκληρή βία άρπαξε περισσότερα τετραγωνικά μίλια της Γης από οποιοδήποτε άλλο..." δες Παναγιώτης 'Ηφαιστος "Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική από την Ιδεαλιστική Αθωότητα στο Πεπρωμένο του Έθνους" Εκδόσεις Οδυσσέας 1994 σελ. 190

14. Δες Γεώργιος Γεωργαλάς "Πως Θεμελιώθηκε η Pax Americana Α' Τόμος Φρ. Ντ. Ρούσβελτ: ο Χαμογελαστός Χίτλερ" Νέα Θέσις σελ. 368-375, 419,440. Επίσης, όπως λέει ο Κίσινγκερ: ο Ρούσβελτ έσπρωξε στον πόλεμο την Αμερική με ένα όχι και τόσο ειλικρινές πρόσχημα. ..η απόφαση εμπλοκής βασίστηκε σε παράγοντες που ήταν ολότελα άσχετοι με άμεσα γεγονότα ... έγινε δε γιατί η Αμερική .. δεν θα ανεχόταν μία γερμανική νίκη τη δεκαετία του '40. Δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 735-736

15. Ο Κέναν, ως διπλωματικός υπάλληλος στην Μόσχα, έστειλε στη χώρα του, στις 22 Φεβρουαρίου του 1946, το τηλεγράφημα #511, το περίφημο long telegram, στο οποίο ανέπτυξε τις απόψεις του για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της Σοβιετικής Ένωσης δες Charles A. Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 38

16. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 63

17. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ 116-119

18. Στην ομιλία του στο κογκρέσο το Μάρτιο του 1947, ο Τρούμαν, μιλώντας με ιδεολογικούς όρους, παρουσίασε με μελανά χρώματα την απειλή που συνιστούσε η Σοβιετική ένωση στην επιδίωξη της να διασπείρει την κομμουνιστική ιδεολογία. Κήρυξε έτσι την υποστήριξη, από μέρους των ΗΠΑ, "όλων των λαών που αντιστέκονται στην επιχειρούμενη υπόταξή τους μέσω οπλισμένων μειοψηφιών ή

εξωτερικών πιέσεων από άλλους". Δες George Tindall David Emory "America" W.W. Norton & Company, Inc 2000 σελ. 1073-1074

19. Ο Τρούμαν πιστεύοντας ότι η εισβολή στη Νότιο Κορέα σχεδιάστηκε από τον Στάλιν και αποτελούσε μία παραπλάνηση (diversion) προκειμένου να εισχωρήσει στη Δυτική Ευρώπη, αποκρίθηκε με δύο αποφάσεις που είχαν βαθιές συνέπειες: Προχώρησε σε αύξηση των Αμερικανικών δυνάμεων στο NATO που έφθασαν το 1952, τις 261000 άνδρες (τριπλάσιοι από ότι το 1950). Ταυτόχρονα αύξησε τη βοήθεια του στη Γαλλία για την Ινδοκίνα δημιουργώντας το military Assistance Advisory Group for Indochina. George Tindall David Emory "America" W.W. Norton & Company, Inc 2000 σελ.1087

20. Ο Αϊζενχάουερ θεωρούσε ότι οι μεγάλες αμυντικές δαπάνες που προϋπόθετε η NSC-68 μπορούσαν να υπονομεύσουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας για αυτό προτίμησε την χρήση των πυρηνικών όπλων. Δες 'A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954' Michael J. Hogan CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 404-407

21. Επέβαλε στις Γαλλία και Αγγλία να αποσυρθούν από το Σουέζ κατά την ομώνυμη κρίση δες Monte Palmer "The Politics of The Middle East" F.E. Peacock Publishers, Inc 2002 σελ. 52-53

22. Ίδρυσε αρχικά το σύμφωνο της Βαγδάτης που με την αποχώρηση του Ιράκ το 1959 μετονομάστηκε σε Κεντρική Συμμαχία - CENTO Από τις χώρες της Μ. Ανατολής περιελάμβανε την Τουρκία, το Ιράν και το Πακιστάν. Δες David W. Lesch "The Middle East And The United States" Westview Press 2003 σελ. 100-115

23. Περιελάμβανε (εκτός των ΗΠΑ, Αγγλίας, Γαλλίας) το Πακιστάν τη Ν. Ζηλανδία, την Αυστραλία και τις Φιλιππίνες. Με ξεχωριστό πρωτόκολλο, επέκτεινε την προστασία του στο Λάος την Καμπότζη και το Ν. Βιετνάμ.

24. Μία συμφωνία ανούσια τελικά αφού το Β. Βιετνάμ έθεσε υπό έμμεσο έλεγχο το Λάος και συνέχισε τη χρήση του μονοπατιού εφοδιασμού γνωστό ως μονοπάτι Χο Τσι Μινχ, που χρησιμοποιούσε για να εφοδιάζει τους αντάρτες του Νότιου Βιετνάμ (Βιετκόνγκ).. Ο Κένεντι γνώριζε ότι η συμφωνία δεν θα σταματούσε το Βιετνάμ αλλά την ήθελε για να αποφύγει διεθνές ή εσωτερικό πολιτικό κόστος δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ.195-196

25. Τον Αύγουστο του εκλογικού έτους 1964 έγινε επίθεση από Βόρειο Βιετναμέζικες δυνάμεις εναντίον ενός αμερικανικού πλοίου στον κόλπο του Τονκίν,. Η κυβέρνηση Τζόνσον ζήτησε και πήρε ως ήταν φυσικό ψήφισμα του Κογκρέσου για αντίποινα. ο Τζόνσον χρησιμοποίησε ως συνταγματική κάλυψη για τη στρατιωτική εμπλοκή στο Βιετνάμ, χωρίς νέα τοποθέτηση του Κογκρέσου και έχοντας εξαπατήσει ουσιαστικά κογκρέσο και κοινή γνώμη ως προς την ακρίβεια των γεγονότων που οδήγησαν στο ψήφισμα.

26. Θέλοντας να αποφύγει την εμπλοκή της Κίνας ή και της ΕΣΣΔ ο Τζόνσον περιόρισε τις επιλογές του διοικητή των Αμερικανικών δυνάμεων στρατηγού Ουεστμόρλαντ που υιοθέτησε τη στρατηγική της φθοράς (War of attrition). Η στρατηγική δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα καθότι ο εχθρός χρησιμοποιούσε την τακτική του ανταρτοπόλεμου και ήταν δύσκολη η ανοιχτή αντιπαράθεση σε πεδίο μάχης που θα μπορούσε να επιφέρει μεγάλες φθορές. Ως αποτέλεσμα ζητούνταν συνέχεια ενισχύσεις που αύξησαν τις δυνάμεις των ΗΠΑ στις 500.000 στις αρχές του 1968. Δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ.736-739 επίσης Παπασωτηρίου οπ. αν. σελ. 233-237 . Μεγάλες συμβατικές μάχες έγιναν μόνον το φθινόπωρο του 1965 όταν οι δυνάμεις του Β. Βιετνάμ προσπάθησαν να κατακτήσουν επαρχίες και πόλεις οπότε επέστησαν συντριπτικές ήττες από τους Αμερικάνους

27. Έτσι, ενώ το 1965 το 83% των Αμερικανών υποστήριζε τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς στο Β. Βιετνάμ, στα μέσα του 1966, η υποστήριξη της πολιτικής του Τζόνσον στο Βιετνάμ έπεσε στο 41% και, στα μέσα του 1967, το ποσοστό που διαφωνούσε πλέον με την πολιτική του στο Βιετνάμ έφτασε το 67%. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 238

28. Στις 31 Ιανουαρίου 1968, κατά τη βιετναμέζικη πρωτοχρονιά "Τετ", το Β. Βιετνάμ εξαπέλυσε τη μεγαλύτερη επίθεσή από την έναρξη του πολέμου. Από στρατιωτικής πλευράς η επιχείρηση ήταν αποτυχημένη

29. Ο Τζόνσον, διαβλέποντας πλέον τις εξελίξεις, σε τηλεοπτικό του διάγγελμα στις 31 Μαρτίου 1968, ανήγγειλε την μονομερή αποκλιμάκωση των Αμερικανικών επιχειρήσεων και ταυτόχρονα την απόσυρση της υποψηφιότητάς του για Πρόεδρος δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 241

30. Θεωρούσε δε και διακήρυττε σε συνεντεύξεις του ότι η ισορροπία δυνάμεων είναι η μόνη που επιφέρει ειρήνη. Συνεπακόλουθα, θεωρούσε αποδεκτή και απαραίτητη την ύπαρξη ισχυρής Ρωσίας, Κίνας, Ευρώπης και Ιαπωνίας προκειμένου να αντισταθμίζει και να εξισορροπεί η μία την άλλη επιτρέποντας την επικράτηση ενός ασφαλέστερου κόσμου δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 262-263

31. Ως αποτέλεσμα οι Αμερικανικές χερσαίες δυνάμεις μειώθηκαν από 550.000 στα μέσα του 1969 σε

20.000 το Νοέμβριο του 1972 Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 264-265

32. Η Κίνα φοβόταν τον Ρωσικό επεκτατισμό κάτι στο οποίο συνέτεινε η προσάρτηση κινεζικών εδαφών στη Γιάλτα από τον Στάλιν ως αντάλλαγμα για τον πόλεμο ενάντια της Ιαπωνίας. Αποτέλεσμα της γεωπολιτικής σύγκρουσης ήταν η ανταλλαγή πυρών το 1969 και η συγκέντρωση μεγάλων σοβιετικών δυνάμεων στα σινοσοβιετικά σύνορα κάτι που έκανε τον Νίξον να μην αποκλείει το ενδεχόμενο μαζικής Σοβιετικής εισβολής στην Κίνα δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ.806-807

33. Το Βιετνάμ προηγουμένως εκδήλωσε μία νέα μεγάλη επίθεση στις 30 Μαρτίου του 1972 που έγινε γνωστή ως επίθεση του Πάσχα. Η επίθεση δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα καθώς επέφερε μεγάλες απώλειες στην κομμουνιστική πλευρά. δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ 819-820 επίσης Παπασωτηρίου σελ.270-271

34. Όταν δήλωνε ότι αποτελεί "ζωτικής σημασίας για εμάς... να μη κυριαρχήσει μία ηπειρωτική χερσαία δύναμη στην Ευρασιατική μάζα" και έθετε ως στόχο των Αμερικανών τη "διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ των δυνάμεων της ενδοχώρας ώστε καμία από αυτές να μην επιφέρει την καθυπόταξη των άλλων .. και προχωρήσει .. σε υπερπόντιο επεκτατισμό εχθρικό προς εμάς" Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 34

35. Έτσι προωθήθηκαν η σύσταση του NATO από τη Νορβηγία ως Τουρκία, του CENTO από την Τουρκία ως το Πακιστάν και του SEATO από το Πακιστάν έως την Νέα Ζηλανδία και τις Φιλιππίνες

36. Από το σύνολο των συγκρούσεων, στη χρονική διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το 60% διεξήχθη στην Rimland. Από τις υπόλοιπες , το 32% αφορά συγκρούσεις στην Αμερικανική Ήπειρο και το 8% την Αφρικανική Ήπειρο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η εισβολή στην Κύπρο το 1974 και ο Ελληνικός εμφύλιος 1946-49 εντάσσονται στο εύρος των γεωπολιτικών προτεραιοτήτων των ΗΠΑ για τον έλεγχο της Rimland δες Ahmet Davutoglu "The Clash of Interests: An Explanation of The World (Dis)Order" Jurnal of International Affairs December 1997-February 1998 Volume II- Number 4 σελ. 5

37. Όπως αναφέρει ο Μπρεζίνσκι, η Ευρασία, συνεχίζει (και μετά την πτώση της ΕΣΣΔ) να απασχολεί ως ο τόπος που δύναται να αναδείξει ή να γεννήσει τον αντίπαλο των ΗΠΑ στη διεκδίκηση της πρωτοκαθεδρίας, οπότε, πρέπει να υπάρχει συνεχής επαγρύπνηση με τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις στην περιοχή δες Zbigniew Brzezinski " Η Μεγάλη Σκακιέρα" Εκδόσεις 'Νέα Σύνορα' - Α.Α. Λιβάνη σελ. 76-77.

38. Ως επόμενη προτεραιότητα ανήγαγε το βόρειο μισό του Ατλαντικού, τη Μέση Ανατολή μέχρι το Ιράν και τις Φιλιππίνες. Θεωρούσε ότι δεν πρέπει οι ΗΠΑ να ασχολούνται με οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη και συνιστούσε την υλοποίηση της στρατηγικής της ανάσχεσης με μη στρατιωτικά μέσα δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ 114-115

39. Δες Charles A Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 39

40. Δες Kenneth Waltz "Theory of International Politics" Reading Mass. Addison - Wesley 1979 chapter 6 . Επίσης Hans J. Morgenthau "Politics Among Nations" Alfred A. Knopf 1978 Part IV

41. Ο Walt προκειμένου να επεξηγήσει το δυτικό συνασπισμό που συνένωσε ουσιαστικά τις μεγαλύτερες δυνάμεις της εποχής, υποστήριξε ότι η διακρατική συμπεριφορά τείνει να εξισορροπήσει την απειλητικότερη δύναμη και όχι την ισχυρότερη. δες Stephen M. Walt "Alliance Formation and the Balance of World Power" International Security, Spring 1985 Vol. 9, No 4 σελ. 1-41

42. Δες Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ.401

43. Robert Jervis "Perceptions and Misperceptions in International Politics" Princeton 1976 σελ. 218

44. Θεωρούσε ότι η πτώση μία από τις χώρες της Ν. Ανατολικής Ασίας θα οδηγούσε σε πτώση όλων στον κομμουνισμό δες Graham Evans and Jeffrey Newham "The Penguin Dictionary Of International Relations" PENGUIN BOOKS 1998 σελ. 134

45. Δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ σελ. 181 -182

46. οπ. av. σελ. 182

47. Για το Μακαρθισμό δες George Tindall David Emory "America" W.W. Norton & Company, Inc 2000 σελ 1092-1093 δες επίσης Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 100-112

48. Charles A Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 200

49. Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 511

50. Η αποτροπή ως στρατιωτικό δόγμα θεωρητικά υιοθετείται από χώρες που απειλούνται και

έχουν υποδεέστερη δυναμικότητα από αυτόν που τις απειλεί. Δες Barry Posen "The Sources of Military Doctrine" Cornell 1984 σελ. 73

51. Η στρατηγική αποδίδεται στον ΥΠΕΞ του Αϊζενχάουερ, Ντάλλες δες George Tindall David Emory "America" W.W. Norton & Company, Inc 2000 σελ.1135

52. Αναφέρεται ότι το ατλαντικό σύμφωνο χαρακτηριζόταν από το υπουργείο εξωτερικών όχι ως μία στρατιωτική συμμαχία αλλά μία συμμαχία κατά του πολέμου. Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Κίσινγκερ "κανένας τελειοφοίτος στο μάθημα της ιστορίας δεν θα περνούσε με μία τέτοια ανάλυση" Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 512-513

53. Εννοεί προφανώς ότι λόγω της τάσης εξισορρόπησης είναι απίθανη η συνέχεια του ντόμινο δες Stephen M. Walt "Alliance Formation and the Balance of World Power" International Security, Spring 1985 Vol. 9, No 4 σελ. 16

54. Ο Ντιν Άτσεσον σε ομιλία του τον Ιαν 1950 είπε ότι η Ν. Κορέα δεν αποτελεί εθνικό συμφέρον. Η δήλωση αυτή έκανε το ηγέτη της Β. Κορέας να ξεκινήσει επιχείρηση επανένωσης της χώρας και η Κορέα "έγινε .. ζωτικό συμφέρον [των ΗΠΑ] σε μία νύχτα όταν επιτέθηκαν οι κομμουνιστικές δυνάμεις του βορά". Andrew F. Krepinevich, Jr "The Army and Vietnam" THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY PRESS 1988 σελ. 270

55. Αγνοώντας την έκκληση του Σοβιετικού ηγέτη για τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου, ο Κένεντι, διάβασε, στην πρώτη συνέλευση του Συμβουλίου Ασφαλείας, μόνο τα αποσπάσματα που αφορούσαν μια γενικότερη αναφορά υποστήριξης για τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, επιμένοντας να υπάρξει ισχυρή Αμερικανική αντίδραση δες Marilyn B. Young "Οι Πόλεμοι του Βιετνάμ 1945-1990" ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2008 σελ. 112

56. Επιπλέον ο Στάλιν και θεωρούσε τις χώρες του Τρίτου Κόσμου ως χαμηλής προτεραιότητας οπότε οι ΗΠΑ ενεπλάκησαν στις χώρες αυτές, ενάντια στους αντιαποικιακούς αγώνες, για να αναχαιτίσουν μία Σοβιετική απειλή που στην πραγματικότητα δεν υπήρχε δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ.51, 135

57. Ήταν δε πολύ μεγαλύτερη στην αρχή της μεταπολεμικής περιόδου που είχαν και το μονοπώλιο της ατομικής βόμβας . Το 1940, σε οικονομικά μεγέθη, η Αμερική ήταν 2,5 φορές μεγαλύτερη από την ΕΣΣΔ ενώ το 1951 η αναλογία ανέβηκε πάνω από 3,3 και το 1960 ήταν 2,81. Αυτό σημαίνει ότι για να αντισταθμίσει τις αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ, η ΕΣΣΔ έπρεπε να επενδύει το τριπλάσιο σχεδόν ποσοστό των πόρων της! δες Stephen D. Krasner "State Power and the Structure of International Trade" World Politics, Vol. 28, No. 3. (Apr., 1976), σελ.334 και APPENDIX πίνακας Ι.3

Επίσης, στην έρευνά του το 1985, ο Walt , δείχνει μία αναλογία 3 προς 1 στα οικονομικά μεγέθη, υπέρ των ΗΠΑ, και μία ελαφρά υπεροχή στα έξοδα για την άμυνα. Δες Stephen M. Walt "Alliance Formation and the Balance of World Power" International Security, Spring 1985 Vol. 9, No 4 σελ. 34, και πίνακες στις σελ. 42-43

58. Δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ.123

59. δες Graham Evans and Jeffrey Newham "The Penguin Dictionary Of International Relations" PENGUIN BOOKS 1998 σελ.331

60. Κάτι που αναδεικνύει περίτρανα ο αφορισμός της πρακτικής από τους Αμερικανούς. Όπως λέει ο Κίσινγκερ, ανακινώθηκε ο θάνατος της ισορροπίας δυνάμεων και σχηματίστηκε με τη βοήθεια του ΟΗΕ το στοιχείο της υπεροχής ισχύος για την ειρήνη. Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 512

61. Μια προοπτική που επαυξάνεται λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη καχυποψία που επικρατούσε στις σχέσεις μεταξύ των κρατών της εποχής . Επίσης, κατά τη περίοδο του Αϊζενχάουερ τόσο αυτός όσο και ο Ντάλλες φοβόντουσαν μία προσπάθεια μείωσης αμυντικού προϋπολογισμού ότι θα έσπαγε την ισορροπία δυνάμεων γιατί θα προκαλούσε μετατόπιση των ηγετών κρατών προς τη Σοβιετική Ένωση. Αυτό με τη σειρά του θα προκαλούσε περισσότερα έξοδα για την άμυνα της χώρας. Δες Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 405

62. Σύμφωνα με την άποψη του ΥΠΕΞ Ντάλλες για την δυνατότητα των ΗΠΑ να αναλάβουν μόνες τους τη 'διαχείριση' της διεθνούς σκηνής: η προοπτική ενός απομονωτισμού και μόνο θεωρούνταν ότι θα στοίχιζε ακριβά στις ΗΠΑ μακροπρόθεσμα και ότι ακόμα και η ουδετεροποίηση των συμμάχων θα τις οδηγούσε σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση Δες Marc Trachtenberg "History and Strategy" Princeton University Press 1991 σελ. 139

63. Οι αντίπαλοι της NSC 68 που κατονομάζονται ως economizers αντιδρούσαν λόγω της υπονόμευσης στην οικονομία που θα έφερνε το κόστος των εξοπλισμών που προκαλούσε η NSC 68 δες Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 292-304

64. Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 531

65. Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State

1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 304-307

66. Το σκεπτικό της υποβάθμισης απορρέει από το γεγονός ότι, αφού η χώρα κέρδισε εύκολα την αντιπαράθεση δεν είναι απαραίτητη η αύξηση δυνάμεων που ζητούσε η NSC 68 δες Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 308-310

67. Η Κίνα είχε προειδοποιήσει ότι θα έμπαινε στον πόλεμο αν οι Συμμαχικές δυνάμεις προωθούνταν βόρεια του 38ου παραλλήλου. δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 738

68. Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 310-312

69. Με τον πόλεμο η Αμερική: κινητοποιεί όλη τη δική της πλευρά πίσω από την παγκόσμια διαχωριστική γραμμή, οδηγεί σε τριπλασιασμό των αμυντικών δαπανών, μεταμορφώνει την Ατλαντική συμμαχία από έναν πολιτικό συνασπισμό σε μία ενιαία στρατιωτική οργάνωση, θέτει Αμερικανό αρχιστράτηγο επικεφαλής της συμμαχίας, θέτει τις βάσεις για τον επανεξοπλισμό του Ευρωπαϊκού στρατού και, ως αποτέλεσμα, γέρνει σαφώς την ισορροπία δυνάμεων προς όφελός της Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 549

70. Σύμφωνα με τους Άτσεσον Νίτσε και NSC 68 αν δεν αυξάνονταν οι αμυντικές δαπάνες οι ΗΠΑ θα βρίσκονταν σε δυσχερή θέση και οι σύμμαχοι θα γυρνούσαν σε ουδετερότητα. Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 296

71. Όπως λέει ο Trachtenberg, η NSC 68 των Άτσεσον και Νίτσε, παρά το μήκος της, δεν εξηγούσε γιατί η επιθετικότερη στρατηγική για την οποία καλούσε ήταν απαραίτητη για να επιφέρει τις αλλαγές για τις οποίες, ο Κέβαν, θεωρούσε ότι η αμυντική στάση και μόνο ήταν αρκετή. Δημιουργούσε έτσι υποψίες ότι κάποιο άλλο κίνητρο, που δεν μπορούσε να ειπωθεί, ήταν το βαθύτερο αίτιο για τη μεταστροφή της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ δες Marc Trachtenberg "History and Strategy" Princeton University Press 1991 σελ. 110 Ο Trachtenberg, δεν παραλείπει βέβαια να πει ότι δεν εννοεί πως όντως υπήρχε κάποιος βαθύτερος λόγος (που δεν μπορούσε να ειπωθεί) για την επιθετικότερη στάση των ΗΠΑ που καλούσε η NSC 68 απλά, ότι η αλλαγή δημιουργούσε εύλογες απορίες.

72. Ο πόλεμος της Κορέας βοήθησε στην κατάρρευση του εσωτερικού μετώπου που εναντιωνόταν στην Αμερικανική πολιτική και υποστήριζε ότι η Σοβιετική Ένωση κινείται περισσότερο από φόβο παρά από επεκτατικούς σκοπούς. Είχε ως ένθερμο υποστηρικτή τον Ουάλας που ήταν αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ρούσβελτ στην τρίτη τετραετία δες Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη σελ. 523 -524. Επίσης Henry Kissinger "Reflections on Containment" Foreign Affairs v73 My/Je '94 σελ. 8

73. Δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 57. Ενδεικτικά αναφέρω και μία δικιά μας περίπτωση όπου ενώ η απόρρητη αντίδραση του Ρούσβελτ ήταν υπέρ της Βρετανικής επέμβασης στην Ελλάδα, εξαιτίας της Αμερικανικής κοινής γνώμης που έδειχνε αποστροφή για το χειρισμό των διεθνών σχέσεων με όρους power politics (κάτι που έκανε γνωστό ο ΥΠΕΞ των ΗΠΑ Στεντίνιους στο Ρούσβελτ) είχε ως αποτέλεσμα να αποστασιοποιηθεί και να προσπαθήσει να το υποβαθμίσει στην Αμερικανική κοινή γνώμη. Δες Παπασωτηρίου σελ. 45-46

74. Ο Ρούσβελτ τον Αύγουστο του 41 σε μία σειρά σκληρών μέτρων κατά της Ιαπωνίας επέβαλε και εμπάργκο στρατηγικών υλών και πετρελαίου οπότε η χώρα ή έπρεπε να υποταχτεί ή να πολεμήσει. Επίσης, υποστηρίζεται ότι ο Ρούσβελτ, άλλαξε τον Ναύαρχο Ρίτσαρντσον επειδή δεν δέχτηκε και πάει το στόλο στο Περλ Χάρμπορ και παραμέρισε 32 Ναυάρχους μέχρι να φτάσει στον Κίμελ που δέχτηκε τη μεταστάθμευση του στόλου. Τέλος, ενώ υπήρχαν σαφείς ενδείξεις για την επίθεση δεν πάρθηκαν τα απαιτούμενα μέτρα εκτός από τα αεροπλανοφόρα που βγήκαν τυχαία για περιπολία. δες Γεώργιος Γεωργαλάς "Πως Θεμελιώθηκε η Pax Americana Α' Τόμος Φρ. Ντ. Ρούσβελτ: ο Χαμογελαστός Χίτλερ" Νέα Θέσις σελ. 399-412, 418-446

75. δες Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998 σελ. 2 Θεωρείται δε το Περλ Χάρμπορ κορωνίδα της στροφής προς το διεθνισμό (αντι- απομονωτισμό) όπως και η πτώση των διδυμων πύργων τον Σεπτέμβριο του 2001 δες Charles A. Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 200

76. Η ατομική βόμβα των Σοβιετικών, η πτώση της Κίνας στον κομμουνισμό και ο πόλεμος της Κορέας με την εμπλοκή της Κίνας δες Charles A. Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 200

77. Σε μία πολύ καλή έρευνα του Walton εντοπίζονται οι λόγοι για τους οποίους ηττήθηκαν οι ΗΠΑ στο Βιετνάμ. Αν και ο συγγραφέας τους αναγάγει σε στρατηγικά λάθη καθώς και λάθη αποφάσεων (decision making) η πλειονότητά τους οφείλεται ακριβώς στους περιορισμούς που δημιουργούσε η κοινή

γνώμη. δες Walton, C. Dale "The myth of inevitable US defeat in Vietnam" FRANK CASS PUBLISHERS 2002 σελ.151-158.

78. Δημιούργησε έτσι απαγορευτικές συνθήκες για την καταστροφή του μονοπατιού Χο Τσι Μινχ που μέσω του Λάος και της Καμπότζης ανεφοδίαζε του αντάρτες. Δες Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ 195-196

79. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002 σελ. 233

80. Η RAND είναι think tank και άσκησε τη σημαντικότερη ίσως επιρροή για τη στρατηγική της Αμερικής στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Όπως αναφέρει : "οι Δημοκρατίες δεν μπορούν να υποστηρίξουν μεγάλης διάρκειας στρατιωτικών επιχειρήσεων χωρίς την ευρεία υποστήριξη της κοινού" δες Mark Lorell, Charles Kelley, Jr "Casualties, Public Opinion, And Presidential Policy During The Vietnam War". RAND March 1985 σελ. 85

81. Για το σύνδρομο δες Graham Evans and Jeffrey Newham "The Penguin Dictionary Of International Relations" PENGUIN BOOKS 1998 σελ.563

82. Το δόγμα Νίξον, ενώ υποσχόταν την τήρηση των συμμαχικών υποχρεώσεων, κατέληγε στη υποχρέωση του έθνους που απειλείται (και όχι οι ΗΠΑ) να αναλάβει με τις δυνάμεις του τον κύριο όγκο της άμυνάς του δες Graham Evans and Jeffrey Newham "The Penguin Dictionary Of International Relations" PENGUIN BOOKS 1998 σελ.375-376

83. Επιβροχήθηκε όμως σαφώς και από την μεταστροφή της κοινής γνώμης Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, ενώ το 1964 μόνο το 18% ήθελαν την απεμπλοκή των ΗΠΑ από τον υπόλοιπο κόσμο σε περιπτώσεις συρράξεων, το 1974 το ποσοστό ανέβηκε στο 41 % δες Charles A Kupchan "The End of The American Era" Alfred A. Knopf New York 2003 σελ. 200

84. Ο Χο Τσι Μινχ έστειλε τρεις φορές επιστολή στο Λευκό Οίκο ζητώντας την ανεξαρτησία της χώρας του στα πλαίσια της αυτοδιάθεσης των λαών και υπενθυμίζοντας ότι το Βιετνάμ πολέμησε στο πλευρό των Συμμάχων, δεν έλαβε όμως ποτέ απάντηση. Δες Marilyn B. Young "Οι Πόλεμοι του Βιετνάμ 1945-1990" ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2008 σελ. 31,33

85. Το 1965 σε απόρρητο υπόμνημα του βοηθού του τότε ΥΠΕΞ δόθηκαν ως στόχοι της απόφασης της Αμερικανικής Κυβέρνησης να αναπτύξουν μεγάλες δυνάμεις στο Βιετνάμ: 70% η αποφυγή εξευτελισμού που θα είχε ως αντίκτυπο τη φήμη της χώρας ως εγγυήτρια δύναμη στη διεθνή σκηνή, 20% την αποφυγή πτώσης του Βιετνάμ στην Κίνα, 10 % την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής για τους κατοίκους του Ν. Βιετνάμ. Δες Robert Axelrod "The Evolution Of Cooperation" BASIC BOOKS 1984 σελ.154

Βιβλιογραφία

1. Παναγιώτης Ήφαιστος "Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική από την Ιδεαλιστική Αθωότητα στο Πεπρωμένο του Έθνους" Εκδόσεις Οδυσσέας 1994
2. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου "Αμερικανικό Πολιτικό σύστημα και Εξωτερική Πολιτική 1945-2002" Εκδόσεις Ποιότητα 2002
3. Charles A Kupchan "The End of The American Era" ALFRED A. KNOPF New York 2003
4. Michael J. Hogan "A Cross Of Iron: Harry S. Truman And The Origins Of The National Security State 1945-1954" CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS 1998
5. Graham Evans and Jeffrey Newham "The Penguin Dictionary Of International Relations" PENGUIN BOOKS 1998
6. George Tindall David Emory "America" W.W. Norton & Company, Inc 2000
7. Monte Palmer "The Politics of The Middle East" F.E. Peacock Publishers, Inc 2002
8. Robert S. Jordan "Norstad: Cold War NATO Supreme Commander Airman, Strategist, Diplomat" ST. MARTIN'S PRESS, INC. 2000
9. Barry Posen "The Sources of Military Doctrine" Cornell 1984
10. Andrew F. Krepinevich, Jr "The Army and Vietnam" THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY PRESS 1988
11. Henry Kissinger "Reflections on Containment" Foreign Affairs v73 My/Je '94
12. Marilyn B. Young "Οι Πόλεμοι του Βιετνάμ 1945-1990" ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2008
13. Melvin Gurtov and Konrad Kellen "VIETNAM: Lessons and Mislessons" RAND June 1969
14. David A. Baldwin "Power Analysis and World Politics: New Trends Versus Old Tendencies" WORLD POLITICS September 1978
15. Robert Kagan "Of Paradise And Power: America and Europe in the New World Order" ALFRED A. KNOPF NEW YORK 2003
16. Robert Axelrod "The Evolution Of Cooperation" BASIC BOOKS 1984

17. D. P. Mozingo and T.W. Robinson "Lin Piao On People's War: China Takes a Second Look At Vietnam" RAND Nov. 1965
18. Walton, C. Dale "The myth of inevitable US defeat in Vietnam" FRANK CASS PUBLISHERS 2002
19. A. Davutoğlu, "The Clash of Interests: An Explanation of the World (Dis)Order", *Perceptions Journal of International Affairs*, Vol. 2, No.4, Dec. 1997-Feb. 1998
20. Zbigniew Brzezinski "Παγκόσμια Σκακιέρα" Νέα Σύνορα Αθήνα 1998
21. Edward H Carr "The Twenty Years' Crisis, 1919-1939" London: Macraillan, 1958 2nd Ed.
22. Stephen M. Walt "Alliance Formation and the Balance of World Power" *International Security*, Spring 1985 Vol. 9, No 4
23. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος "Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως σήμερα" Εκδόσεις Ποιότητα 2008
24. Marc Trachtenberg "History and Strategy" Princeton University Press 1991
25. Robert D. Kaplan "Warrior Politics". RANDOM HOUSE New York 2002
26. Γεώργιος Γεωργιάδης "Πως Θεμελιώθηκε η Pax Americana Α' Τόμος Φρ. Ντ. Ρούσβελτ: ο Χαμογελαστός Χίτλερ" Νέα Θέσις
27. Χένρι Κίσσιντζερ "Διπλωματία" Νέα Σύνορα Α.Α. Λιβάνη
28. Stephen D. Krasner "State Power and the Structure of International Trade" *World Politics*, Vol. 28, No. 3. Apr. 1976
29. David W. Lesch "The Middle East And The United States" Westview Press 2003
30. Robert Jervis "Perceptions and Misperceptions in International Politics" Princeton 1976
31. Huntington, Samuel P., "The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order" New York, Simon & Schuster, 1996
32. Yoshihiro Francis Fukuyama "The End of History and the Last Man" Free Press, 1992
33. Graham T. Allison "Conceptual Models And The Cuban Missile Crisis" *The American Political Science Review* Vol LXII Sept. 1969 No 3
34. Kenneth Waltz "Theory of International Politics" Reading Mass. Addison - Wesley 1979
35. Hans J. Morgenthau "Politics Among Nations" Alfred A. Knopf 1978
36. James D. Fearon "Rationalist Explanation Of War" *International Organization* 49, 3, Summer 1995
37. Kenneth Waltz "Man, the State, and War: A Theoretical Analysis" Columbia University Press 1995
38. Παναγιώτης Θεοδωρακόπουλος "Το Κογκρέσο στη Διαμόρφωση της Αμερικανικής Πολιτικής" Ι. Σιδέρης Αθήνα 1996
39. Mark Lorell, Charles Kelley, Jr "Casualties, Public Opinion, And Presidential Policy During The Vietnam War". RAND March 1985
40. Dean G. Acheson Oral History Interview - JFK #1, 4/27/1964
41. Vu Van Thai "Fighting And Negotiating In Vietnam: A Strategy" RAND October 1969
42. William C. Wohlforth "Realism And The End Of The Cold War" *International Security*, Winter 1994/95 Vol 19 No3

Διαδίκτυο

1. <http://www.whitehouse.gov/>
2. <http://www.jfklibrary.org>
3. <http://www.nixonlibrary.gov>
4. <http://www.lbjlibrary.org/>
5. <http://www.eisenhower.archives.gov/>
6. <http://www.trumanlibrary.org/>
7. <http://www.fdrlibrary.marist.edu/>
8. <http://wilson.lib.umn.edu/>

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ασμχος (Ι) Πασχάλης Ζηλίδης, αποφοίτησε από τη Σχολή Ικάρων το 1988 με το βαθμό του Ανθυποσημαγού. Εκπόνησε τη δημοσιευμένη εργασία, στο πλαίσιο της φοίτησής του στην 8η Εκπαιδευτική Σειρά της ΑΔΙΣΠΟ, από την οποία αποφοίτησε ευδοκίμως. Κατέχει Μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών στους τομείς "National Security Affairs" και "Computer Science" από το Monterey CA των ΗΠΑ.

Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων "ATHENA '11"

Από 01 έως 04 Ιουνίου 2011, διοργανώθηκε στο συνεδριακό κέντρο "Ι. Βελλίδης" στη Θεσσαλονίκη το Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων "ATHENA 11", από το Κέντρο Χειρισμού Κρίσεων (ΚΕΧΕΙΚ) του ΓΕΕΘΑ και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Σκοπός του ήταν η ενημέρωση - ανταλλαγή απόψεων επί των μεθόδων, διαδικασιών και δυνατοτήτων της διεθνούς κοινότητας για την πρόληψη και χειρισμό κρίσεων στο ευρύτερο γεωπολιτικό και γεωστρατηγικό περιβάλλον, καθώς και η προβολή της χώρας μας, ειδικά για τις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

- α. "The impact of climate changes on the national and international security and stability"
- β. "New NATO Strategic Concept and Crisis Management"
- γ. "Interlocking and not inter-blocking International Organizations for crisis management (CMO) in the Field"
- δ. "Information Systems-addressing cyber warfare-legal framework"
- ε. "Optimization of civ-mil synergies in the field of Crisis Management"
- στ. "Financing of crisis management operations-Logistics role to the success of multinational crisis Management"

Στο συνέδριο συμμετείχε πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό ανωτάτου και ανωτέρου βαθμού, όπως εκπρόσωποι Κρατών, Διεθνών Οργανισμών, Ινστιτούτων Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Μελετών, καθώς και ενδιαφερόμενοι από σχετικούς με το αντικείμενο φορείς της χώρας μας (Υπουργεία, Γενικά Επιτελεία, Οργανισμοί, Πανεπιστήμια και Ινστιτούτα κλπ).

Στο πλαίσιο προβολής του εξωστρεφούς χαρακτήρα της, της εμπλοκής με τα ακαδημαϊκά δρώμενα στην πόλη της Θεσσαλονίκης και αξιοποίησης του υψηλού υπόβαθρου και επιπέδου εκπαίδευσης των στελεχών της (τόσο εκπαιδευτών όσο και σπουδαστών, η ΑΔΙΣΠΟ συμμετείχε ενεργά στο ανωτέρω συνέδριο, όπως παρακάτω:

α. Διάθεση κύριου ομιλητή (Αντχος Ι. Χάψος ΠΝ) στην ενότητα "The impact of climate changes on the national and international security and stability", η ομιλία του οποίου επελέγη ανάμεσα σε προτάσεις που υπεβλήθησαν από ενδιαφερόμενους υποψηφίους τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό, και παρατίθεται πλήρης στη συνέχεια.

β. Πέραν του μεγάλου αριθμού σπουδαστών που παρακολούθησαν το πλήρες πρόγραμμα των εργασιών του συνεδρίου, υπήρξε και εθελοντική συμμετοχή Αξκών από την μόνιμη δύναμη και τους σπουδαστές της Σχολής σε κάθε μία από τις 6 ομάδες εργασίας ανά θεματική ενότητα (syndicates) που είχαν καθοριστεί από τους διοργανωτές για περαιτέρω εξέταση και εξαγωγή συμπερασμάτων. Ειδικότερα, η σχολή συμμετείχε δι' εκπροσώπου της (Πχης Ν. Μεταξάς ΠΝ) και στο panel που ανακοίνωσε τα τελικά συμπεράσματα των ομάδων εργασίας, κατά την ολοκλήρωση εργασιών του συνεδρίου.

γ. Επιπλέον του προσωπικού και μέσων που διέθεσε για την υποστήριξη του συνεδρίου, η ΑΔΙΣΠΟ οργάνωσε και Περίπτερο (info-stand) εντός του συνεδριακού κέντρου "Ι. Βελλίδης" με εκθέματα που αφορούσαν στις εκπαιδευτικές της δραστηριότητες.

The Climate Change - Human Security Nexus

by Commander Ioannis Chapsos H.N.¹

Environmental Security and Climate Change

The environment can be defined as ‘... the external conditions that surround an entity’ or more accurately as ‘... the living organisms and the physical and chemical components of the total Earth System’². Its links to security fall under the heading of ‘Environmental Security’, as one of a number of new, non-traditional security challenges. The environmental change has been seen as a security risk and contributed to ‘deepen’ the contemporary concept by entailing the security of the environment (not just the security of the state per se) interacting with the social system. It also ‘broadened’ it by considering risks ‘Other than War’, stemming from the environment and posing risks to human values³.

It emerged as a significant security issue back in the ‘60s, when the ‘environmental consciousness’ in the developed countries and the foundation of environmental NGOs began to grow (today there must be more than 100.000 of them worldwide). Moreover, in 1972, the first major global environmental summit was hosted in Stockholm, the UN Conference on the Human Environment (UNCHE). Although USSR and the Eastern Block Allies boycotted the summit, 113 national delegations attended and emerged the environmental change permanently on the international politics’ agenda.

The summit resulted in the creation of the UN Environment Program (UNEP), prompting this way many governments to create ministries and various entities, which built a network of environmental pressure groups⁴.

Although the environment was not yet ‘securitized’, a 1987 report by the World Commission on Environment and Development (WCED) introduced the terms of ‘sustainable development’ and ‘environmental security’⁵. The principle of the ‘global commons’ (common security) led also to the redefinition of ‘national security threat’, as ‘... anything that can quickly-degrade the quality of life of the inhabitants of a state, or that narrows the choices available to people and organizations within the state’⁶.

But due to the prevailing ideologies of that era, referring to interpretations of security in terms of winning the Cold War by building and maintaining military superiority, the environment was related primarily to oil which, in case of shortage, was undermining this superiority thus, the idea of ‘energy security’ was established. But the end of the Cold War resulted among others to a shift in this strategic landscape and combined with the previous mentioned initiatives, it

1. **Opinions expressed in this article represent those of the author only**

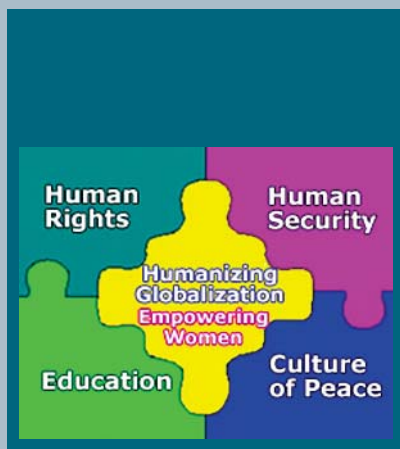
2. Boyden, S., Dovers, S. and Shirlow, M. (1990) *Our Biosphere under Threat: Ecological Realities and Australia's Opportunities*, Melbourne: Oxford University Press, pg. 314

3. Barnett, J. (2010) ‘Environmental Security’ in Collins, A., ed. *Contemporary Security Studies* 2nd ed., New York: Oxford University Press, pg. 219

4. Hough, P. (2008) *Understanding global security*, 2nd ed., New York, NY: Routledge, pg. 146

5. WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford: Oxford University Press, Ch. 11

6. Ullman, R. (1983) ‘Redefining Security’, *International Security* 8,(1): 129-153

upgraded environmental security as an important concept in security studies⁷.

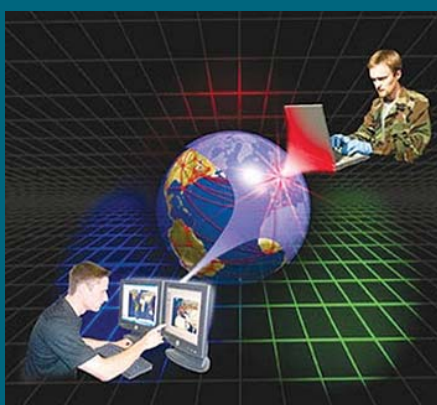
Human Security

Moreover, the 1994 United Nations Human Development Report⁸ (UNHDR) introduced a new security approach, broadened and deepened beyond the stratum of the state, putting emphasis on the security of human beings per se and the web of their social and economic relations. The concept of this form of security, the human security, goes beyond military threats; it is primarily focused on the standards of everyday living, human dignity and safety from diachronic threats such as lack of food and medicine, poverty and restraints⁹. It

also refers to the prevention of the phobia of an acute catastrophe, hence preserving the ordinary living of the citizens with freedom, equality and justice. There is a clear shift from the state-centric to a human-centric approach.

This new concept of global security is directly interdependent with development. Although we are not able to explain how they interact, inequality, low growth, unemployment and weak economic institutions are identified as parameters of the socio-economic development, increasing the risks of violence¹⁰.

It's difficult to ascertain if security is the paragon that fosters development, or vice versa. But no one can doubt that lack of development and insecurity goes hand in hand; and the poverty - violence nexus cannot be ignored, since undoubtedly the first increase dramatically the latter's risks, creating simultaneously what is known as 'the poverty trap'¹¹. If for example we take a closer look at the 2010 UN Human Development Index, we'll realize that 36 out of the 40 less developed countries of the world are in Africa; all of them are mainly characterized by political instability, internal turmoil, brutal and gory conflicts. Moreover, the World Development Report 2011 describes the security situation as problematic in terms of access to justice, when markets do not provide employment opportunities, and communities have lost the social cohesion that contains conflict. It also stresses that no country can afford to ignore areas where violence flourishes and citizens are excluded from social justice and economic progress. Finally it argues that unemployment is the main motivation for recruitment into both gangs and rebel movements, while the effect of violence in one part of the world spreads to other more stable areas through refugee flows, criminal networks, drug trafficking, epidemic diseases, and shocks to the prices of commodities.

The argument is that contemporary security challenges are different from the previous century; and specifically climate change is categorised as a 'threat without an enemy'. Threats such as terrorism, organised crime, cyber-attacks, piracy, environmental degradation and pandemics -identified

7. Barnett, J. (2010) 'Environmental Security', pg. 223
8. Available from <<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/>> [16 April 2010]

9. Ibid, pg 22-23

10. World Bank (2010) Conflict, Security and Development, World Development Report 2011, pg. 7

11. The Economist (April 14, 2011) Conflict and poverty: The economics of violence

as such even in NATO's new strategic concept cannot be confronted with the enemy centric strategic culture of the traditional western armed forces. All these threats -including climate change- don't recognise physical boundaries and the states' jurisdiction, territorial sovereignty and borders. Simultaneously there is a growing recognition that environmental changes do not pose threats solely to the ecosystem, but also to the human well-being.

They challenge human security by undermining access to basic environmental assets, such as productive soils, clean and potable water and food, while further on they restrict people's access to economic and social opportunities they need to develop decent lives¹².

The Nexus

Climate change according to the IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) refers to '... any change in climate over time, whether due to natural variability or as a result of human activity', while in the Framework Convention on Climate Change, it is defined as '... a change of climate that is attributed directly or indirectly to human activity that alters the composition of the global atmosphere and that is in addition to natural climate variability observed over comparable time periods'¹³.

Researching the connections between climate change and the most traditional security challenge, the one of violent conflict, we primarily see the highlighted scenarios concerning the 'water (or resource) wars', between countries with shared water resources. Hence most researchers argue that environmental change could not be a direct cause of conflict between states, but in some cases could be an exacerbating factor¹⁴, since the depletion and altered distribution of natural resources likely to result from climate change could, under certain circumstances, increase the risk of some forms of violent conflict¹⁵. Further studies focusing on the relationship between environmental and social variables, such as resource scarcity, population growth and income inequality, shown that states with robust governance infrastructure are less prone to conflict, while states undergoing significant economic and political transitions are more vulnerable and prone to increased violence risks¹⁶.

Among the impacts of climate change are erratic rainfall, frequent droughts and floods, which have been affecting food security¹⁷. The United Nations Food and Agriculture Organization (FAO) recently warned that the effects of slow-onset climate change that

12. Barnett, J. (2010) 'Environmental Security', pg. 223
13. IPCC (2007) *Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability*, pg. 6
14. Barnett, J. (2010) 'Environmental Security', pg. 227
15. Raleigh, C. and Urdal, H. (2009) *Environmental Change and Security Program Report*, Issue 13 2008-2009, Washington D.C.: The Woodrow Wilson International Center for Scholars, pg. 27
16. Collier, P., Hoeffler, A. and Rohner, D. (2008) 'Beyond greed and grievance: feasibility and civil war', *Oxford Economic Papers*, 61, 1-27
17. IRIN Humanitarian news and Analyses (20 May 2011) *CLIMATE CHANGE: Community-based adaptation in action*

challenge the ecosystem services needed for agriculture, are expected to have 'potentially catastrophic' impact on food production in developing countries during the period from 2050 to 2100. Hence, food security will be used as an indicator of vulnerability to climate change, since agriculture systems and the ecosystems it depends on are highly sensitive to climate variability and change¹⁸.

Many regions around the world experience water shortages up to the level of critical drought. Only in Africa, between 75 and 250 million people are projected to be exposed to increased water stress by 2020¹⁹. It is estimated also that by 2030, only 60% of the world's population will have access to fresh water supplies. This would mean that about 40% of the world population (3 billion-people) would be without a reliable source of water and most of them would live in impoverished, conflict-prone and water-stressed areas like South Asia²⁰.

In Mongolia e.g. -one of the sixty countries with limited water resources- extreme temperatures and natural disasters such as droughts, intense even more the deed and consequences, given that more than half of the inhabitants have no access to clean and potable water²¹.

Five countries in the Horn of Africa²² are experiencing severe food shortages due to prolonged drought²³. In 112 districts of Uganda, thousands of people are at risk of serious food and water shortages due to drought attributed to the 'La Nina' weather phenomenon²⁴. In the adjacent Ethiopia, where more than 2million people are affected by drought, water is being transported by trucks to drought-hit residents of the southern lowlands²⁵.

In Somalia, amidst two decades of conflict, an estimated 32% of the country's population (almost 2.4 million people) is also in need of relief aid as a result of drought, even in the capital city of Mogadishu²⁶. The lack of water caused a complete crop failure, but also almost all the cattle, sheep and goats have been lost²⁷. As a result, one in four children is malnourished and the country holds one of the highest malnutrition rates in the world²⁸.

18. UN News Center (31 March 2011) [UN warns of climate change's potentially dire impact on food security](#)

19. Temesgen A.K. (2010) [Climate Change to Conflict?](#), FAO Research Foundation Report 2010:9, Norway, pg. 23

20. Wilson, J.(2011) [Water Security in South Asia: Issues and Policy Recommendations](#), Observer Research Foundation, Issue Brief #26

21. United Nations Environment Programme News Center (22 March 2011) [Mongolia Faces Critical Water Shortfall Warns UNEP Report](#)

22. Kenya, Somalia, Ethiopia, Djibouti and the Karamoja region of eastern Uganda

23. UN News Center (2 April 2011) [UN appeals for more funds to help millions of drought-hit people in Horn of Africa](#)

24. IRIN Humanitarian news and Analyses (9 March 2011) [UGANDA: Food, water crisis looms for thousands](#)

25. UN News Center (28 April 2011) [As drought deepens in Ethiopia, UN and partners urge scaling up of aid](#)

26. UN News Center (9 March 2011) [UN steps up food distributions to drought-hit Somali capital](#)

27. IRIN Humanitarian news and Analyses (15 April 2011) [SOMALIA: Drought hits villagers and IDPs fleeing fighting](#)

28. BBC News (22 April 2011) [Somalia drought leaves one in four children hungry - UN](#)

The world today produces enough food to feed everyone, but billions of people are still hungry due to distribution problems; but besides the boosting population growth rates (global population is estimated to reach 10 billion in the forthcoming decade and to be almost tripled in Africa), international community has to cope also with food insecurity stemming from climate change²⁹. As recent studies revealed, at a global level wheat yields are down 5.5% compared with what they would have been with no climate change, and maize yields are down 3.8% already³⁰.

If we combine the above findings with the phenomenon of desertification caused by climate change, the situation becomes even more worrisome, since resources such as land, water and forests are lost. Desertification refers to the phenomenon whereby '... deserts have expanded in size at the expense of the fertile lands surrounding them'³¹. This way land is effectively lost for ever in terms of its productive value, with severe implications on 'food security' for the local population and to humanity in general. According to the UN, desertification, land degradation and drought affect over 1.5 billion people in more than 110 countries. This is a third of the world population, 90% of whom are in low income areas. Nearly a quarter of the Earth became degraded between 1981 and 2003 and every ten years an area the size of France, Germany and Switzerland is lost³².

The rise of the average global temperature, fuel also the worrisome effect of the Arctic ice melting. According to a recent Arctic Monitoring and Assessment Program (AMAP) report, sea level is projected to raise by 0.9 metres to 1.6 metres by 2100, almost five times more than the latest report in 2007 estimated³³. The impact of this sea level rising poses a huge risk not only to the sovereignty of the 'Atoll Countries', but also to their existence per se. Since the mean height above sea level of e.g. the Marshall Islands or the Maldives is approximately 2 meters, they will not be able to sustain their populations, providing another clear case of the human insecurity posed by the climate change risks; and this potential risk, will have even greater impact on these states than e.g. the nuclear testing in the Marshall Islands during the WWII³⁴. This could not leave littoral countries such as Greece without any speculation, since the huge number of islands in its territory and the extended coast line are extremely vulnerable to the sea level rise scenario.

29. Patel, R. (2011) 'Can the World Feed 10 Billion People?' *Foreign Policy*

30. The Economist (5 May 2011) Climate change and crops: Hindering harvests

See also Gillis, J. (5 May 2011) [Global Warming Reduces Expected Yields of Harvests in Some Countries](#), *Study Says*, *The New York Times*

31. Hough, P. (2008) *Understanding global security*, pg. 160

32. United Nations Environment Programme (3 March 2011) [Coordinating global action to combat desertification](#)

33. AlJazeera (3 May 2011) [Arctic ice melt 'alarming'](#)

34. Barnett, J. and Adger, N. (2003) 'Climate Dangers and Atoll Countries', *Climatic Change*, 61(3), 321-337

On the other hand, extreme weather phenomena are more frequent and intense as well, due to climate change. While one part of the globe copes with drought, the other part faces unprecedented floods, hurricanes, cyclone-sand storms. As a result, during the last 2 decades, the number of people affected by such disasters increased from approximately 174 to an average of over 250 million a year³⁵.

In May, central U.S. was hit by the worst floods in more than 80 years, while thousands of people have been evacuated from their homes in Tennessee³⁶.

In August 2010, unprecedented floods hit Pakistan, with tragic and catastrophic consequences. Over 20 million people were directly affected, 99% of the housing in some flood-affected areas was destroyed; about 80% of crops had been destroyed³⁷ or damaged in the affected areas (13,900 square miles of cropland), while over 450,000 draft animals had been killed by the floods³⁸. Furthermore, as a long-term impact, it is estimated that 5 million people will migrate to the EU in the next 10 years due to the loss of their livelihood and disaster that the flood caused to land, crops and food security.

Hence, besides the huge cost in economies, development and food security, the above effects of climate change contribute even more to human insecurity, by producing a torrent of refugees and IDPs from the affected regions, in search for more fertile land-or for other economic opportunities to replace lost livelihoods. Especially the developing world's climate-generated insecurity, presents growing flow-rates³⁹. According to the official data that UN Commission on Refugees released last year⁴⁰, some 42 million people are displaced worldwide; 16 million are refugees and some 26 million are internally displaced. The motivation of those people who flee relies upon the interdependence of political (social), economic restraints and natural (ecological/environmental) disasters⁴¹. Besides the humanitarian dimension, there are indirect implications on the development of the country of origin, as well as in the destination country. The economy, unemployment, criminal networks establishment, diseases due to the lack of proper health care, spill insecurity beyond the borders of the problematic state and apparently the local issue turns to be regional and global.

Conclusion

There have been numerous attempts to assess the extent to which environmental and climate changes cause violent conflict within and between states-according to the 'traditional security concept'- and investigate the linkages between those changes and development

35. Cottle, S. (2009) 'Global Crises in the News: Staging New Wars', *Disasters and Climate Change*, 3 (2009) pg. 502

36. AlJazeera (10 May 2011) [Tennessee hit by worst floods in decades](#)

37. 661,400 tons of wheat seed were destroyed, while cotton, maize, sugarcane and rice were the hardest hit crops.

38. U.S. Department of State, Bureau of public affairs (8 Sep. 2010) [Devastating Floods in Pakistan: U.S. Secretary of State calls for worldwide help](#)

39. Burgess, J. P. (1999) 'Non-Military Security Challenges' in Snyder, C. A., ed. *Contemporary Security and Strategy*, New York: Palgrave MacMillan, pg. 68

40. UNHCR - 2009 Global Trends

41. Bruggeman, W. (2002) [Illegal immigration and trafficking in human beings seen as a security problem for Europe](#)

issues such as poverty and human security following the contemporary security approach. Concerning the former, climate change is a 'second -order' security problem, since it seems unlikely to be a direct cause of war between states. Most studies argue that local-level demographic and environmental factors do have some effect on conflict risk, but are generally outweighed by political and economic factors⁴².

But in terms of the latter, it poses real risks to human beings -hence to human security- in so many different forms: it is likely to influence the capacity of many areas to produce food, intensify the degradation of soil and water resources, rising sea levels and more extreme weather conditions will force millions of people to migrate from littoral and riverside areas. Additionally, the bonds and interconnections between sustainable development and the environment form the hubs of the web that human security established⁴³. It's widely accepted that '... *natural hazards only become disasters when they exceed a community's ability to cope*'⁴⁴; inevitably, the next hub should be the effective governance, since both the 'state failure' and the 'state exploitation' hypotheses play a key role in providing citizens the 'freedom from want' and 'freedom from fear'.

These new security challenges cannot be confronted through traditional and conventional strategies putting emphasis on military power and armed competition. We need to expand the dominant security paradigm, beyond the state-based and military approaches to national security, to a more complex, multi-scale and trans-boundary concept, in order to cope with contemporary security challenges.

Climate change, widely recognised as a 'global crisis', acts also as a threat multiplier for instability, even in some of the already most volatile regions of the world. It is a threat which doesn't emanate from any individual state and cannot be averted by any single state, regardless of its economic capabilities or military power⁴⁵. Multilateral agreements have not managed to alter the situation hence they don't seem to be adequate; environmental threats can only be dealt through global action, by joint management from the international community and multilateral procedures and mechanisms⁴⁶, linking local, national and global levels of climate change and response.

42. Raleigh, C. and Urdal, H. (2009) *Environmental Change and Security Program Report*, Issue 13 2008-2009, Washington D.C.: The Woodrow Wilson International Center for Scholars, pg. 27

43. Vogler, J. (2008) 'Environmental Issues' in Baylis, J., Smith, S. and Owens, P., eds., *The Globalization of World Politics*, 4th ed., New York: Oxford University Press, pg. 366

44. Holmes, J. and Niskala, M. (2007) 'Reducing the humanitarian consequences of climate change', International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

45. Hough, P. (2008) *Understanding global security*, pg. 161

46. UN (2011) *2011 Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction*

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντχος Ιωάννης Χάψος ΠΝ αποφοίτησε ευδοκίμως με την 5η Εκπαιδευτική σειρά και έκτοτε τοποθετήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ στη οποία υπηρετεί ως Προϊστάμενος του Γραφείου Μελετών και παράλληλα εκπαιδευτής στην Έδρα Ασφάλειας Στρατηγικής. Κατέχει Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στον τομέα "Terrorism - International Crime - Global Security" από το Πανεπιστήμιο Coventry του Ηνωμένου Βασιλείου και είναι υποψήφιος διδάκτωρ του τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στον τομέα "Διεθνής ασφάλεια και ΜΜΕ". Έχει λάβει μέρος σε αριθμό διεθνών συνεδρίων και έχει δημοσιεύσει σε διακεκριμένα περιοδικά και Κέντρα Αναλύσεων του Εξωτερικού.

Διεθνές Συνέδριο Χειρισμού Κρίσεων "ΑΘΗΝΑ '11" Θεσσαλονίκη 01-04 Ιουνίου 2011

Εναρκτήρια ομιλία του Συνεδρίου από τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ Πτέραρχο (Ι) Ιωάννη Γιάγκο και περιήγησή του στους χώρους των περιπτέρων, με τον Διοικητή του Γ'ΣΣ/ΝDC-GR Αντιστράτηγο Μ. Κωσταράκο και την Διοίκηση της ΑΔΙΣΠΟ.

Ομιλία της κ. Ελένης Γλυκατζή Αρβελέρ Προέδρου του University of Europe.

Ομιλία κλεισίματος του Αρχηγού ΓΕΣ Αντιστράτηγου Φραγκούλη Φράγκου και περιήγηση στους χώρους των περιπτέρων με τον Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ Υποναύαρχο Παναγιώτη Λίτσα ΠΝ.

Σύνεδροι διαφόρων χωρών κατά τη διεξαγωγή του συνεδριακού προγράμματος.

Η Διοίκηση της ΑΔΙΣΠΟ μαζί με στελέχη της σχολής στους χώρους του Συνεδριακού Κέντρου και στο περίπτερο της ΑΔΙΣΠΟ.

Στελέχη της ΑΔΙΣΠΟ στο περίπτερο του ΓΕΕΘΑ.

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη και διάλεξη στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ Πτέραρχο (Ι) Ιωάννη Γιάγκο και επίδοση αναμνηστικής πλακέτας από το Διοικητή της Σχολής, στις 4 Ιουλίου 2011.

Επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Αρχηγό Στόλου Αντχο Παναγιώτη Ευσταθίου ΠΝ και διάλεξή του με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές ΑΣ στις 15 Ιουνίου 2011.

Επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ
από τον Δκτή Γ΄ΣΣ/NDC-GR
Αντγο Μιχαήλ Κωσταράκο
και διάλεξη του με θέμα:
Αποστολή - Οργάνωση -
Προοπτικές Γ΄ΣΣ στις 7
Ιουνίου 2011.

Επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Δκτή Β'ΣΣ Αντγο Θεόκλητο Ρουσάκη και διάλεξή του με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές Β'ΣΣ στις 23 Ιουνίου 2011.

Επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ από
τον Υδκτὴ Δ' ΣΣ Υπτο Γεώργιο
Σπυρόπουλο και διάλεξή του
με θέμα: Αποστολή -
Οργάνωση - Προοπτικές Δ' ΣΣ
στις 20 Ιουνίου 2011.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

Επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Δκτή ΑΣΔΕΝ Αντγο Ιωάννη Ζάρα και διάλεξή του με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές ΑΣΔΕΝ στις 24 Ιουνίου 2011.

Εθιμοτυπικές και Εκπαιδευτικές Επισκέψεις

Εθιμοτυπική επίσκεψη στην ΑΔΙΣΠΟ από τον Σχη David Charman Στρατιωτικό Ακόλουθο των ΗΠΑ στην Αθήνα.

Επίσκεψη και διάλεξη του Πρέσβη της Ινδίας Tsewang Torben, με θέμα “Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας: Ινδίας”, στο χώρο του αμφιθεάτρου της Σχολής, στις 23 Ιουνίου 2011.

Διάλεξη κ. Νικολάου Μέρτζου, Προέδρου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών με θέμα: “το Μακεδονικό Ζήτημα”, στο αμφιθέατρο της ΑΔΙΣΠΟ, στις 6 Ιουνίου 2011.

Διάλεξη κ. Ζαχαρία Σκούρα, καθηγητή του ΑΠΘ, με θέμα: “Βιοτεχνολογία στον 21ο αιώνα. Εξελίξεις - Προοπτικές”, στο αμφιθέατρο της Σχολής, στις 28 Ιουνίου 2011.

Επίσκεψη στο Πολεμικό Μουσείο

Υποδοχή των σπουδαστών της ΑΔΙΣΠΟ, από τον Δκτή του μουσείου, Υπγγο Ιωάννη Κόντη.

Επίσκεψη των σπουδαστών της 8ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ στο Πολεμικό Μουσείο, στις 29 Ιουνίου 2011

Εκθέματα Πολεμικού Μουσείου και ξενάγηση του Δκτῆ της ΑΔΙΣΠΟ Υποναύαρχο Παναγιώτη Λίτσα ΠΝ, από τον Δκτῆ του μουσείου.

Αποφοίτηση 8ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Ομιλία από τον Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ κατά την τελετή αποφοίτησης της 8ης Εκπαιδευτικής Σειράς, στις 8 Ιουλίου 2011.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

Απονομή πτυχίων στους
σπουδαστές της 8ης
Εκπαιδευτικής Σειράς από τον
Υπαρχηγό ΓΕΕΘΑ,
Αντιστράτηγο Γ. Νακόπουλο
και αναμνηστική φωτογραφία
με τους επίτιμους καλεσμένους
τη Διοίκηση και τους
τελειόφητους σπουδαστές.

Έναρξη 9ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Υποδοχή σπουδαστών της 9ης Εκπαιδευτικής Σειράς, στις 5 Σεπτεμβρίου 2011, και περιήγησή τους στους χώρους της ΑΔΙΣΠΟ.

Ο Διοικητής της ΑΔΙΣΠΟ
Υποναύαρχος Παναγιώτης
Λίτσας ΠΝ, υποδέχτηκε τους
σπουδαστές της 9ης ΕΣ με
ομιλία του, στο χώρο του
αμφιθεάτρου.

Αγιασμός της 9ης ΕΣ στον
προάυλιο χώρο της Σχολής,
στις 6 Σεπτεμβρίου 2011, από
τον Ιερέα του Γ΄ΣΣ,
Αρχιμανδρίτη Σωσίπατρο
Σαββίδη Λγό (ΘΡ).

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ